

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü

**2018 YILI
MAHALLİ İDARELER
GENEL FAALİYET RAPORU**

ANKARA, HAZİRAN 2019

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesinden sonraki ilk Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu hazırlamış bulunuyoruz.

Bu yeni dönemde TOKİ Başkanlığı, Emlak Katılım Bankası ve Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nün yanı sıra Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'nün de bünyemize katılmasıyla birlikte; görev, yetki ve sorumluluklarımız daha da artmıştır.

Özellikle mahalli idareleri ve bunların merkezi idare ile olan münasebetlerini düzenleme görevinin Bakanlığımıza verilmiş olması "Sürdürülebilir Çevre ve Medeniyetimizi Yaşatan Şehirler" vizyonuna daha güçlü adımlarla yürümemize vesile olacaktır.

Bu yürüyüşümüzde yerel yönetimlerimiz; sıfır atık projesinin yaygınlaştırılmasından afetlere dayanıklı, kimlikli ve çevreye saygılı şehircilik anlayışının geliştirilmesine, iklim değişikliği ile mücadeleden yatay mimariyi esas alan mekânsal planlama ve uygulama çalışmalarına, yürüttüğümüz birçok politika, program ve projenin doğal paydaşı konumundadırlar.

Bu mühim konuma sahip olan yerel yönetimlerimizin üstlendikleri görev, sorumluluk ve hizmetleri yerine getirirken stratejik planlama yaklaşımı içerisinde kararlarına yön vermeleri sadece vizyonumuza yaklaşılmaması açısından değil üst ölçekli politika belgelerindeki hedeflerimize ulaşılması bakımından da son derece önemlidir.

Milli kaynaklarımızın etkin, verimli ve ekonomik kullanımını amaçlayan stratejik yönetim anlayışının bir parçası olan faaliyet raporları ise kamu kaynağı kullanan yerel yönetimlerimizde şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanmasını ve milletimizin bilgilendirilmesini amaçlamaktadır.

2018 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nun söz konusu amaçlara ulaşma noktasında faydalı olacağını umuyor, raporun hazırlanmasında emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Murat KURUM
Çevre ve Şehircilik Bakanı

01. İçindekiler

	<u>Sayfa</u>
00.	Bakan Sunuşu..... I
01.	İçindekiler..... IV
02.	Tablolar Listesi..... VIII
03.	Şekiller Listesi..... X
04.	Kısaltmalar Listesi..... XI
	GİRİŞ..... 1
I.	GENEL BİLGİLER..... 5
I.1.	Verilerin Toplanması Yöntemi..... 6
II.	MAHALLİ İDARELER..... 7
II.1.	Mahalli İdarelerin Tarihiçesi..... 7
II.1.1.	Belediyelerin Tarihsel Gelişimi..... 7
II.1.2.	İl Özel İdarelerinin Tarihsel Gelişimi..... 9
II.2.	Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları..... 10
II.3.	Mahalli İdarelerle İlgili İş ve İşlemler 11
II.3.1.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler 12
II.3.2.	İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler 18
II.3.3.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Müştereken Yürüttüğü İş ve İşlemler 23
II.4.	Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün Teşkilat Yapısı..... 24
II.5.	Mahalli İdarelere İlişkin Genel Bilgiler..... 26
II.5.1.	Türlerine Göre Mahalli İdare Sayıları..... 26
II.5.2.	Türlerine Göre Belediye Sayıları..... 26
II.5.3.	Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı..... 27
II.5.4.	Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı..... 28
II.5.5.	Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları..... 28
II.5.6.	Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler..... 29
III.	MAHALLİ İDARELERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI.. 31
III.1.	İl Özel İdareleri..... 31
III.2.	Belediyeler..... 33
III.2.1.	Büyükşehir Belediyeleri..... 34
III.2.2.	Bağlı İdareler 40
III.3.	Mahalli İdare Birlikleri..... 41
IV.	AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ, YEREL YÖNETİMLERLE İLGİLİ ULUSLARARASI METİNLER..... 42
IV.1.	Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi 42
IV.1.2.	Kongrenin Çalışma Düzeni..... 42
IV.2.	Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı..... 43
IV.3.	Avrupa Peyzaj Sözleşmesi..... 45

IV.4.	Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi.....	46
IV.5.	Avrupa Kentsel Şartı I-II.....	46
IV.6.	Yerel Gündem 21.....	47
IV.7.	Habitat.....	50
V.	KAMU YÖNETİMİNDE YENİDEN YAPILANMA SÜRECİ VE BU KAPSAMDA MAHALLİ İDARELERLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	52
VI.	MAHALLİ İDARELERİN İNSAN KAYNAKLARI.....	58
VI.1.	Mahalli İdarelerin Personel Sayıları.....	58
VI.1.1.	Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdarelerde Çalışan Memur Sayıları.....	59
VI.1.2.	Mahalli İdarelerin İşçi Sayıları.....	59
VI.1.3.	Mahalli İdare Şirketlerinde Çalışan Personel Sayıları	60
VI.1.4.	Toplam Kamu Personeli Sayısı ve Mahalli İdarelerin Personel Sayısı.....	60
VI.2.	Belediyelerin İnsan Kaynakları.....	61
VI.2.1.	Hizmet Grupları İtibarıyla Belediyelerin Personel Sayıları.....	63
VI.2.2.	Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları.....	63
VI.3.	Belediye Bağlı İdarelerinin İnsan Kaynakları.....	63
VI.4.	İl Özel İdarelerinin İnsan Kaynakları.....	64
VI.4.1.	Hizmet Grupları İtibarıyla İl Özel İdareleri Personel Sayıları.....	64
VI.5.	Mahalli İdare Birliklerinin İnsan Kaynakları.....	65
VI.5.1.	Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları....	65
VII.	MAHALLİ İDARELERİN BİLANÇOSU, FAALİYET SONUÇLARI VE BORÇ DAĞILIMI.....	66
VII.1.	Mahalli İdarelerin Bilançosu	66
VII.2.	Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları.....	71
VII.3.	Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları.....	75
VIII.	MAHALLİ İDARE BÜTÇELERİ	76
VIII.1.	Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri.....	76
VIII.1.1.	Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	76
VIII.1.2.	Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	76
VIII.1.3.	Belediye Bağlı İdarelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	77
VIII.1.4.	İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler....	77
VIII.1.5.	Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler.....	78
VIII.2.	Mahalli İdarelerin Harcamaları.....	79
VIII.2.1.	Mahalli İdarelerin Harcamalarına İlişkin Genel Göstergeler.....	82
VIII.2.2.	Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları.....	82
VIII.2.2.1.	Personel Harcamaları.....	83
VIII.2.2.1.1.	Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları.....	84
VIII.2.2.2.	Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi Harcamaları.....	85
VIII.2.2.2.1.	Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi.....	86
VIII.2.2.3.	Mal ve Hizmet Alımları.....	87

VIII.2.2.3.1.	Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları.....	88
VIII.2.2.4.	Faiz Harcamaları.....	89
VIII.2.2.4.1.	Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları.....	90
VIII.2.2.5.	Cari Transferler.....	91
VIII.2.2.5.1.	Belediye Türlerine Göre Cari Transferler.....	92
VIII.2.2.6.	Sermaye Harcamaları.....	93
VIII.2.2.6.1.	Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları.....	94
VIII.2.2.7.	Sermaye Transferleri.....	95
VIII.2.2.7.1.	Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri.....	96
VIII.2.2.8.	Borç Verme.....	97
VIII.2.2.8.1.	Belediye Türlerine Göre Borç Verme.....	98
VIII.2.3.	Mahalli İdare Türlerine Göre Yatırım Harcamaları.....	98
VIII.2.3.1.	Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları.....	99
VIII.2.4.	Mahalli İdarelerin Yardımları.....	100
VIII.3.	Mahalli İdarelerin Gelirleri.....	102
VIII.3.1.	Mahalli İdarelerin Gelirlerine İlişkin Genel Göstergeler.....	104
VIII.3.2.	Mahalli İdare Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	105
VIII.3.2.1.	Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	105
VIII.3.3.	Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri.....	106
VIII.3.3.1.	Vergi Gelirleri.....	107
VIII.3.3.1.1.	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri.....	108
VIII.3.3.2.	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....	109
VIII.3.3.2.1.	Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....	110
VIII.3.3.3.	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler.....	111
VIII.3.3.3.1.	Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler.....	112
VIII.3.3.4.	Faizler, Paylar ve Cezalar.....	112
VIII.3.3.4.1.	Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar.....	113
VIII.3.3.5.	Sermaye Gelirleri.....	114
VIII.3.3.5.1.	Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri.....	115
VIII.3.3.6.	Alacaklardan Tahsilatlar.....	116
VIII.3.3.6.1.	Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilatlar.....	117
VIII.3.3.7.	Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Ödenekler.....	117
VIII.3.3.7.1.	Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar...	119
IX.	MAHALLİ İDARELERİN DENETİMİ	121
IX.1.	İç Denetim.....	121
IX.2.	Dış Denetim.....	122
IX.3.	İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim.....	123
IX.3.1.	Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim.....	124
IX.3.2.	Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim	125
X.	PROJELER (KÖYDES, KIRDES, e-BELEDİYE)	130
X.1.	Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES).....	130
X.1.1.	2018 Yılı Proje Uygulama Sonuçları.....	131
X.1.1.1.	Yol Çalışmaları.....	131
X.1.1.2.	İçmesuyu Çalışmaları	132
X.1.1.3.	Küçük Ölçekli Sulama Çalışmaları.....	132
X.1.2.	2005-2018 Yılları Proje Ödenekleri.....	133
X.1.3.	Yıllar İtibarıyla İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri.....	133

X.1.4.	Proje Uygulama Sonuçları (2005-2018).....	136
X.1.4.1.	İçmesuyu Çalışmaları.....	136
X.1.4.2.	Yol Çalışmaları.....	136
X.2.	Kırsal Altyapının Desteklenmesi Projesi (KIRDES).....	138
X.2.1.	KIRDES Projesi Kapsamı.....	138
X.2.2.	2018 Yılı KIRDES Projesi Uygulama Sonuçları.....	138
X.2.2.1.	Yol Çalışmaları.....	138
X.2.2.2.	Sosyal Donatılar.....	139
X.3.	e-Belediye Bilgi Sistemi.....	140
X.3.1.	e-Belediye Bilgi Sistemi Projesinin Sağlayacağı Faydalar.....	141
X.3.2.	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA).....	142
X.3.3.	Yerel Yönetimler Reformu Projesi (LAR-3).....	143
X.3.4.	Sıfır Atık Projesi.....	143
XI.	GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	146

02.Tablolar Listesi

<u>Tablo No.</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa</u>
1	Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Belediye Sayıları.....	7
2	6360 Sayılı Kanun'dan Sonra Türlerine Göre Mahalli İdarelerin Sayısı.....	26
3	6360 Sayılı Kanun'dan Sonra Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı.....	26
4	Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı	27
5	Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı	28
6	Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları	28
7	2014 Yılı Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2014).....	29
8	2014 Yılı Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2019).....	30
9	2014 Yılı Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerinin Yaş Aralıklarına İlişkin Bilgiler	30
10	Mevzuat Düzenlemeleri.....	54
11	Türleri İtibarıyla Mahalli İdarelerin Personel Sayıları	58
12	Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdareler Memur Sayıları.....	59
13	Mahalli İdarelerin İşçi Sayıları	59
14	Mahalli İdare Şirketlerinde Çalışan Personel Sayıları.....	60
15	Mahalli İdareler Personelinin Toplam Kamu Personeli İçindeki Oranı	60
16	Hizmet Grupları İtibarıyla Belediyelerin Personel Sayıları	62
17	Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları	63
18	Hizmet Grupları İtibarıyla Belediye Bağlı İdarelerinin Personel Sayıları.....	63
19	Hizmet Grupları İtibarıyla İl Özel İdareleri Personel Sayıları.....	64
20	Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları.....	65
21	Mahalli İdarelerin Bilançosu.....	66
22	Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları.....	71
23	Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları.....	75
24	Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri	76
25	Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmeleri.....	76
26	Belediye Bağlı İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri	77
27	İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri	77
28	Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmeleri	78
29	Mahalli İdare Türlerine Göre Harcamaları	82
30	Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları	82
31	Mahalli İdare Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamaları.....	83
32	Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamalar	84
33	Mahalli İdare Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar	86
34	Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar.....	87
35	Mahalli İdare Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar....	88
36	Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar.....	89
37	Mahalli İdare Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar	90
38	Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar	91
39	Mahalli İdare Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar.	92
40	Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar	93
41	Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar	94
42	Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar	95
43	Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar	96
44	Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve Toplam Harcamalar.....	96
45	Mahalli İdare Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar.....	97
46	Belediye Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar	98

47	Mahalli İdare Türlerine Göre Yatırım Harcamaları ve Toplam Harcamalar.....	99
48	Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları ve Toplam Harcamalar	100
49	Mahalli İdarelerin Yardımları.....	100
50	Mahalli İdare Türlerine Göre Gelirleri	104
51	Mahalli İdare Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	105
52	Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri.....	106
53	Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri	106
54	Mahalli İdare Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	108
55	Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	108
56	Mahalli İdare Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler	109
57	Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	110
58	Mahalli İdare Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler	111
59	Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler.....	112
60	Mahalli İdare Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler	113
61	Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler.....	114
62	Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	115
63	Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler.....	115
64	Mahalli İdare Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler.....	116
65	Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler.....	117
66	Mahalli İdare Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler	119
67	Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler	120
68	Mahalli İdare Türlerine Göre İç Denetçi Sayıları.....	122
69	Sayıştay Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler.....	123
70	Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri ile İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar (Ön İnceleme, Araştırma/Ön İnceleme, Araştırma, İşleme Konulmama).....	125
71	Görevden Uzaklaştırma İşlemleri.....	126
72	Mülkiye Müfettişleri Tarafından Düzenlenen Raporlar.....	127
73	Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri	128
74	Mahalli İdareler Kontrolörleri Tarafından Düzenlenen Raporlar.....	129
75	KÖYDES Yol Çalışmaları.....	131
76	KÖYDES İçmesuyu Çalışmaları.....	132
77	2005-2019 Yılları Proje Ödenek Tutarları.....	133
78	İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Proje Ödenekleri	134
79	KÖYDES İçmesuyu Çalışmaları.....	136
80	KÖYDES Yol Çalışmaları	137
81	KIRDES Yol Çalışmaları.....	139
82	KIRDES Sosyal Donatılar.....	139

03.Şekiller Listesi

<u>Şekil Nr.</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa</u>
1	5018 sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler.....	3
2.	Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması.....	23

04.Kısaltmalar Listesi

ADNKS	:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
BM	:	Birleşmiş Milletler
BSK	:	Bitümlü Sıcak Kaplama
DPB	:	Devlet Personel Başkanlığı
EGO	:	Ankara Elektrik, Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü
ESHOT	:	İzmir Elektrik, Su, Havagazı, Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü
IPA	:	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
İETT	:	İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü
İİGM	:	İller İdaresi Genel Müdürlüğü
KHGB	:	Köylere Hizmet Götürme Birliği
KIRDES	:	Kırsal Altyapının Desteklenmesi Projesi
KÖYDES	:	Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
LAR	:	Yerel Yönetimler Reformu Projesi
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
SKH	:	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
YG-21	:	Yerel Gündem 21
YPK	:	Yüksek Planlama Kurulu
YSK	:	Yüksek Seçim Kurulu
YERELBİLGİ:	:	Yerel Yönetimler Bilgi Tabanı Projesi
YBYK	:	Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi
YYGM	:	Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü

Yönetim, en geniş tanımıyla toplumsal ve ekonomik teşkilatlanmadır. Bir coğrafyada yaşayan toplumun ihtiyaçları, o coğrafyanın şartları ve özellikle iktisadi gelişmeler hem devletlerin hem de yerel yönetimlerin yapılanmasında temel belirleyici olmuştur. Bu kapsamda yerel hizmetlerin yürütülmesi ve yapılanması, içinde bulunulan toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlara göre tarih boyunca çeşitli aşamalardan geçmiştir.

Tarihimize baktığımızda şehrin temizliği, ticaretin sağlıklı yürütülmesi, esnafın denetim ve kontrolü, fiyatların denetimi ve imar düzeninin gözetilmesi gibi mahalli hizmetler 1854 yılına kadar kadılar tarafından yürütülmüştür.

Dersaadette bulunanların zaruri ihtiyaçlarının teminini kolaylaştırmak, esnafın düzenini sağlamak, çarşı ve pazarın denetimini yapmak, şehir olmanın gerektirdiği intizam ve temizliği temin etmek, yol ve kaldırımların yapım ve onarımını sağlamak gibi mahalli hizmetleri yerine getirmek amacıyla İstanbul'da ilk belediye idaresi ise "İstanbul Şehremaneti" adıyla 1854 yılında çıkarılan bir Nizamname ile kurulmuştur. İlk belediye uygulamaları da Altıncı Daire-i Belediye adıyla İstanbul'un Beyoğlu ve Galata semtlerinde yapılmıştır.

Cumhuriyet döneminde de ilk yasal düzenlemelerden birisi belediyeler için yapılmıştır. Bu çerçevede Cumhuriyet İdaresinin yasalaştırdığı önemli kanunlardan olan, 1580 sayılı Belediye Kanunu 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. 1580 sayılı Kanun, 74 yıl yürürlükte kalarak insanımızın hayatında en etkili kanunlardan birisi olma başarısını da göstermiştir.

1980'li yıllardan sonra tüm dünyada serbest piyasa ekonomisinin ağırlık kazanmasıyla birlikte özel sektör yatırımları artmış, devletler ise ekonomiyi düzenleyen ve gerektiğinde müdahale eden mekanizmalar geliştirmiştir.

Buna koşut olarak merkezi idare tarafından görülen birçok hizmetin yerel yönetimler eliyle ve o coğrafyada yaşayan insanlara en yakın yerden sunulması eğilimi de artmıştır.

Dünyadaki bu değişim rüzgarının ülkemizde de yönetim yapıları açısından çok çeşitli yansımaları olmuştur. 2002 yılından bugüne kadar belediyeleri, büyükşehir belediyelerini ve il

özel idarelerini düzenleyen çeşitli kanunlar başta olmak üzere yerel yönetimleri düzenleyen temel birçok mevzuatta köklü değişiklikler yapılmıştır.

Yapılan bu düzenlemelerle; yerel yönetimler idari, mali ve teknik açıdan güçlendirilmiş, merkezi idare ve mahalli idareler arasındaki görev ve yetki paylaşımı yeniden tanımlanmış, daha önce merkezi idare tarafından yürütülen pek çok hizmet mahalli idarelere devredilmiş, merkezi idarenin mahalli idareler üzerindeki vesayet yetkisi daraltılmıştır. Böylelikle, mahalli ve müşterek nitelikte olan ihtiyaçların karşılanması noktasında yerel yönetimler yeniden yapılandırılmış kapasiteleri de arttırılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ile birlikte merkezi idarede de köklü değişimler yaşanmıştır. 10/07/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlığımız bünyesinde Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü kurulmuş olup yerel yönetimleri ve bunların merkezi idare ile olan münasebetlerini düzenleme görevi de Bakanlığımıza tevdi edilmiştir.

Bu çerçevede; imar planları, kentsel dönüşüm, atık yönetimi gibi birçok konuya ait iş ve işlemleri yürütme görevinin ağırlıklı olarak yerel yönetimlerce icra edilmesi hususu da göz önüne alındığında merkezi idare ve yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin daha kuvvetli bir şekilde tesis edileceği değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda Bakanlığımız ve yerel yönetimlerin işbirliği ile;

- 2002 yılında atık su arıtma tesisi hizmeti verilen belediye nüfusu %35 iken bu oran 2018 sonu itibarıyla toplam belediye nüfusunun %87’sine ulaştırılmış olup 2023 yılına kadar tüm atık su arıtma tesislerimizin belediyelerce tamamlanması,
- 2002 yılında düzenli depolama tesisi hizmeti verilen belediye nüfus oranı %23 iken bu oran 2019 yılı ilk çeyreği itibarıyla toplam belediye nüfusunun %79 ’una ulaştırılmış olup Katı Atık Programı ile destek verilerek 2023 yılına kadar ülke nüfusunun tamamına hizmet verecek tesislerin belediyelerce tamamlanması,
- Atığın kaynağında ayrıştırılması, atık üretiminin en az indirilmesi ve geri dönüşüm oranının arttırılması amacıyla Bakanlığımızca başlatılan Sıfır Atık Projesi ile tüm belediyelerce sıfır atık alt yapısının kurularak geri dönüşüm oranının 2023 yılına kadar

%13'ten %35'e çıkarılması ve 100.000 kişinin doğrudan istihdamı ile birlikte ülke ekonomisine yıllık 20 milyar TL kazandırılması,

- Bakanlığımız, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve Belediyelerimiz ile işbirliği içerisinde 2023 yılına kadar her ilimize yapılacak millet bahçelerinin de katkısıyla kişi başına düşen yeşil alan miktarının 15 m²'ye çıkartılması,
- Şehirlerimizin içinde vadiler, dereler ve millet bahçeleri ile bütünleşen kesintisiz yeşil koridorlar oluşturulmak suretiyle açık ve yeşil alanların birbiri ile bütünleşerek ekolojik koridorların tanımlanması,
- 2023 yılına kadar 3 bin km bisiklet yolu, 3 bin km yeşil yürüyüş yolu, 60 km çevre dostu sokak ve 60 bin m² gürültü bariyeri yapılması,
- İklim değişikliği çalışmaları kapsamında 2023 yılına kadar belediyelerce; sel ve taşkın afetleri için önleyici tedbirlerin alınması, dere yataklarında yapılaşmanın engellenmesi, sel sularının bertarafı için biriktirme havuzlarının oluşturulması, iklim değişikliği ve afet risklerine karşı vatandaşların bilinçlendirilmesi,
- Kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında; 30.000'i Bakanlığımız Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, 270.000'i özel sektör ve belediyeler tarafından olmak üzere 20 yılda 6,7 milyon bağımsız birimin dönüştürülmesi,

Sağlanacak olup, hayata geçirdiğimiz 7 gün 24 saat hizmet anlayışı ile de “Sürdürülebilir Çevre, Medeniyetimizi Yaşatan Şehirler” vizyonumuza yerel yönetimlerimizle birlikte daha hızlı adımlarla ulaşılabilecektir.

Yerel yönetimlerin çevre ve şehircilikle ilgili konular başta olmak üzere mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak için yapacağı çalışmalarda hem Bakanlığımızın hem de merkezi idarenin diğer organlarının hedefleriyle uyumlu şekilde hareket etmesi ulusal ve üst ölçekli planların yerelde ve halka en yakın noktada uygulanabilmesine imkan tanıyacaktır.

Ulusal ölçekli planlar ile yerel hizmetlerin birbirine uyumlu bir şekilde yürütülmesi amacı başta olmak üzere, kaynakların etkin, verimli ve ekonomik kullanılması ile saydam, hesap verebilir, katılımcı ve demokratik bir yönetim için yerel yönetimlerin stratejik planlamaya dayalı yönetim anlayışı içerisinde faaliyetlerini yürütmesi gerekmektedir.

İdarelerin faaliyet sonuçlarının kamuoyuna duyurulması, vatandaşların bilgilendirmesi ve karar alma süreçlerine katılımının teşvik edilmesi de stratejik yönetim anlayışının gereklerindedir.

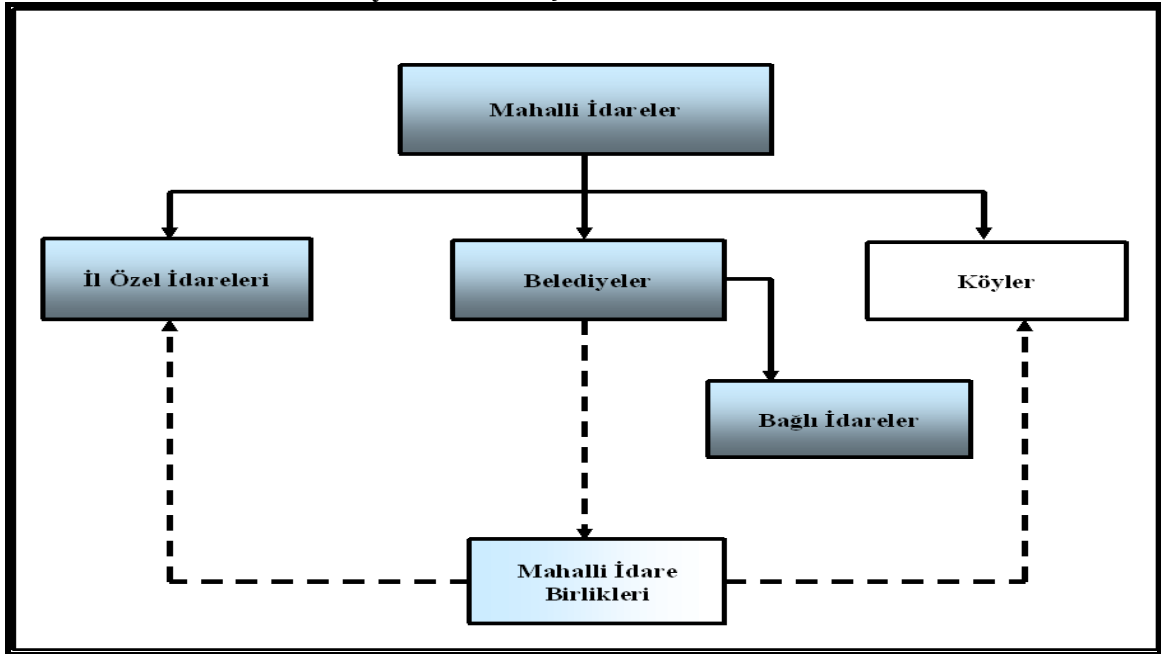
Bu çerçevede; 5018 sayılı Kanun hükümleri gereği Bakanlığımızca hazırlanan 2018 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunun, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve yerel yönetimlere ilişkin politikaların belirlenmesi bakımından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Ülkemizde; "il özel idaresi", "belediye" ve "köy" olmak üzere üç tür yerel yönetim birimi bulunmaktadır. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesi gereğince mahalli idare kapsamına giren belediye, il özel idaresi ile bunlara bağlı veya bunların kurdukları veya üye oldukları birlik ve idareler faaliyet raporu hazırlamak zorundadır. Köyler ve üyeleri sadece köylerden oluşan mahalli idare birlikleri, 5018 sayılı Kanun kapsamı dışında kaldıklarından bu idarelerin faaliyet raporu hazırlama zorunluluğu bulunmamaktadır (Şekil 1).

Kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik bilinciyle mahalli idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay'a ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu raporları esas almak suretiyle kendi değerlendirmelerini de içeren Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nu hazırlayarak kamuoyuna açıklamakta ve raporun birer örneğini Sayıştay'a ve Cumhurbaşkanlığına göndermektedir.

Şekil:1

5018 sayılı Kanun Açısından Mahalli İdareler

- 5018 sayılı Kanun'a tabi olup faaliyet raporu hazırlayan idareler.
- 5018 sayılı Kanun'a tabi olmayan ve faaliyet raporu hazırlamayan idareler.
- Üyeleri arasında il özel idaresi ve belediye bulunan mahalli idare birlikleri 5018 sayılı Kanun'a tabi olup faaliyet raporu hazırlamakla yükümlüdür. Ancak üyelerinin tamamı köylerden oluşan mahalli idare birliklerinde faaliyet raporu hazırlanması zorunlu değildir.

I.1. Verilerin Toplanması Yöntemi

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na istinaden; "Mahallî idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği Sayıştay ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren mahallî idareler genel faaliyet raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar." denilmekle birlikte Bakanlığımız ve İçişleri Bakanlığı arasında 03 Ağustos 2018 tarihinde imzalanan "Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün Görevlerinin Devir ve Tasfiyesine İlişkin Protokol" gereği, İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünce, il özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahalli idare birliklerinin faaliyet raporları konsolide edilerek Bakanlığımıza gönderilmektedir.

Bakanlığımızca hazırlanan belediyeler, bağlı idareler, üyeleri belediyelerden oluşan mahalli idare birliklerinin idare faaliyet raporları ile İçişleri Bakanlığınca konsolide edilerek hazırlanan il özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahalli idare birliklerinin idare faaliyet raporları esas alınarak bu Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu hazırlanmıştır.

Mahalli idarelerle ilgili bütçe ve kesin hesap bilgileri ile diğer mali veriler, Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü say2000i otomasyon sistemine dayalı olarak elde edilmektedir. Ayrıca TÜİK, YSK ve DPB gibi diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mahalli idarelerle ilgili veri ve istatistikî bilgilerinden de yararlanılmaktadır.

II.1. Mahalli İdarelerin Tarihçesi

II.1.1. Belediyelerin Tarihsel Gelişimi

Gerek Selçuklu Devletinde gerekse Osmanlı İmparatorluğu'nda, başta vakıflar ve esnaf teşkilatı gibi sivil oluşumların birçok belediye hizmetini yerine getirdiği bilinmektedir. 1826 yılına kadar kadıların; maiyetindeki subaşı, ihtisap ağası ve mimarbaşı gibi görevlilerle, mahallî, yargısal ve idari görev yaptıkları görülmektedir. Kadılar, aynı zamanda esnafın mahallî meselelerinin çözümünde de görev almıştır. Kadıların yürüttüğü başlıca mahalli hizmetler arasında; şehrin temizliği, ticaretin sağlıklı yürütülmesi, esnafın denetim ve kontrolü, fiyatların denetimi ve imar düzeninin gözetilmesi sayılabilir-

Belediye hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla 1826 yılında, İhtisap Nazırlığının kurulduğunu görülmektedir. İhtisap Nazırlığı, genel olarak kadıların yürüttüğü belediye hizmetlerinin zabıtaya ait olanların yanında vergi toplamak gibi görevleri de yerine getirmektedir. İhtisap Nazırlığının teşkili ile İhtisap Ağalığı da kaldırılmıştır.

İstanbul'da modern anlamda ilk belediye idaresi ise, "İstanbul Şehremaneti" adıyla 1854 yılında çıkarılan bir Nizamname ile kurulmuştur. Bu Nizamname ile aynı zamanda İhtisap Nazırlığı da ilga edilmiştir. İstanbul Şehremanetinin; vergi tarh ve tahsili konusunda Maliye Nezareti, kaldırım yapım ve onarımı için Umur-u Nafia Nezareti, asayişle ilgili sorunlar için Zabtiye Nezareti ve Esnaf işleri için de Ticaret Nezareti ile devamlı ilişki içinde olması da öngörülmüştür. Kurulan bu belediye idaresinin başında merkezi hükümet tarafından tayin edilen bir yüksek memur bulunuyordu. Bu belediyede, ileri gelen memurlardan ve esnaf temsilcilerinden oluşan, daha çok istişari/danışma görevleri olan bir Şehremaneti Meclisi de vardı. Yeni kurulan bu belediye idaresi için 1855 yılında 14 maddelik bir Nizamname çıkartılmıştır. Bu Nizamname'nin ikinci maddesinde; Dersaadette bulunanların zaruri ihtiyaçlarının teminini kolaylaştırmak, esnafın düzenini sağlamak, çarşı ve pazarın denetimini yapmak, şehir olmanın gerektirdiği intizam ve temizliği temin etmek, yol ve kaldırımların yapım ve onarımını sağlamak, daha önce İhtisap

Nazırlığınca toplanan vergileri toplayıp maliyeye teslim etmek gibi görevler Şehremanetine verilmiştir. Zorunlu ihtiyaç maddelerinin karşılanması konusundaki görevler de Şehremanetine tevdi edilmiştir.

Osmanlı döneminde ilk belediye uygulamalarının, Altıncı Daire-i Belediye adıyla İstanbul'un Beyoğlu ve Galata semtlerinde yapıldığı görülmektedir. Altıncı Daire-i Belediyenin teşkili konusundaki tebliğde İstanbul'un genel olarak 14 belediye dairesine ayrıldığı belirtilmekte; ancak Beyoğlu ve Galata semtlerinin gelir itibarıyla iyi durumda olduğu, buralarda iyi nitelikte binaların yer aldığı, bu yörelerde yaşayan halkın diğer ülkelerdeki belediye uygulamalarını da gördüğü ve faydasını idrak ettiği ifade edilerek ilk belediye uygulamalarının burada yapılmasının münasip olacağı belirtiliyordu.

Altıncı Daire-i Belediye uygulamasından sonra, İstanbul'da belediye sayıları bazen artırılmış bazen de azaltılmıştır. Daha sonra, münhasıran İstanbul'da uygulanmak üzere 1877 tarihli "Dersaadet Belediye Kanunu", İstanbul dışındaki vilayetlerde uygulanmak için ise "Vilayet Belediye Kanunu" çıkarılmıştır. Dersaadet Belediye Kanunu ile İstanbul için yirmi adet belediye idaresi kurulması hüküm altına alınmıştır. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu savaş şartları ve gelir yetersizlikleri İstanbul'da kurulması öngörülen belediyelerin hemen kurulup faaliyete geçmesine imkân vermemiştir. İstanbul dışındaki vilayetlerde kurulan belediyeler ise daha çok liman kentlerinde kurulup faaliyete geçmiştir.

Cumhuriyet döneminde ilk yasal düzenlemelerden birisi belediyeler için yapılmıştır. Bu çerçevede Cumhuriyet İdaresinin yasalaştırdığı önemli kanunlardan olan 1580 sayılı Belediye Kanunu 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. 1580 sayılı Kanun, 74 yıl yürürlükte kalarak insanımızın hayatında en etkili kanunlardan birisi olma başarısını da göstermiştir. Bu Kanun, dönemin şartlarına göre belediye yönetimine, medeni hayatın bütün gereklerini yerine getirecek önemli bir misyon yüklemiştir. Bilindiği gibi, 1580 sayılı Belediye Kanunu 24.12.2004 tarihinde yerini 5272 sayılı Belediye Kanunu'na bırakmıştır. 5272 sayılı Kanun, TBMM'deki oylama yönteminden kaynaklanan Meclis İç Tüzüğü'ne aykırılık nedeniyle Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve bunun yerine şu anda yürürlükte bulunan 3/7/2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu 13.07.2005 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:1
Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Belediye Sayıları

Yılı	Belediye Sayıları
1923	421
1950	628
1970	1.303
1980	1.727
1990	2.061
2000	3.215
2010	2.950
2013	2.950
2014	1.396
2018	1.399
Mart 2019	1.389

Kaynak: YYGM, 2019

Türkiye'deki belediye sayısında 1950'lerden itibaren önemli bir artış yaşanmıştır. 1980'lerde artış daha da hızlanmıştır. 2008 yılı itibarıyla belediye sayısı 3.225 olmuştur. Bu sayı, 5393 sayılı Kanun'un 8 ve 11'inci maddelerine göre yapılan düzenlemeler ve 5747 sayılı Kanun'un uygulanması neticesinde 2013 yılı sonu itibarıyla 2.950 olup, 6360 sayılı Kanun ile 1.554 belediyenin tüzel kişiliğinin kaldırılmasıyla belediye sayısında %53 azalma olmuştur. 2018 yıl sonu itibarıyla belediye sayısı 1.399 olup 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleriyle birlikte bazı belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılması nedeniyle belediye sayısı 1.389 olmuştur.

II.1.2. İl Özel İdarelerinin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Dönemini müteakip, önce Muhassıllık Meclisleri ve daha sonra da Memleket Meclisleri olarak ortaya çıkan mahallî oluşumların ülkemizdeki ilk yerel yönetim fikrine temel oluşturduğu bilinmektedir. Böylece halkın idareye fiili iştirakinin sağlanmasına dönük bir gelenek oluşmaya başlamış ve bu uygulamalar mahallî idare yapılarının temelini teşkil etmiştir. Gerek Muhassıllık gerekse Memleket Meclislerinin geleneksel temeli ise 18. yüzyıldan sonra işlevsel hale gelen Meşveret Meclislerine dayanmaktadır.

İl özel idarelerinin biçimlenmesi bakımından, 1864 tarihli Tuna Vilayeti Nizamnamesi belirleyici bir tarihi adım olmuştur. Bu Nizamnameyle; mahallinde belli işlerden sorumlu olan bir

il idaresi oluşturulmuş ve ilde yaşayan halkın bazı mahalli külfetlere katılımı amaçlanmıştır. 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ilk defa pilot uygulama olarak Tuna Vilayeti'nde uygulanmış ve müteakiben 1865 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer bölgelerinde de uygulamaya başlanmıştır. Bu uygulamalarda, Nizamname'nin uygulandığı yerlerin sosyal yapısı da gözetilerek kapsamlı olmayan bazı değişiklikler yapılmıştır. 1864 tarihli Nizamname'ye, Osmanlı İmparatorluğu'nun tamamında uygulanabilecek bir biçim verilerek 1867 yılında Vilayet-i Umumiye Nizamnamesi adıyla uygulamaya konulmuştur. Bunu izleyen temel düzenleme ise, 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayat Nizamnamesi'dir. Bu Nizamname ile vilayet umumi meclisine bazı yetkiler verilmiş ve nahiye idareleri daha geniş ve etraflı bir düzenlemeye konu edilmiştir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde ortaya çıkan ve daha çok istişari bir statüye sahip olan Vilayet Umumi Meclisleri, değişik statü ve süreçleri izleyerek 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanun-u Muvakkatı ile il özel idarelerinin karar organı durumuna gelmiştir. 1913 tarihli Kanun, il yönetimini genel ve özel yönetim olarak ikiye ayırarak bugünkü yönetim sisteminin de temelini atmıştır. Kanunla vilayetler, hem merkezi idarenin bir parçası hem de hükmi şahsiyeti haiz bir mahalli idare olarak kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun, il özel idarelerini düzenleyen temel metin olarak İmparatorluktan Cumhuriyet'e tevarüs etmiştir. Bu Kanun muhtelif değişiklikler geçirmiş olup en kapsamlı değişikliklerden birisi de 1987 yılında yapılmıştır. 1913 tarihli bu Kanun'un adı 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirilmiş ve 2005 yılında yerini 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na bırakmıştır. 6360 sayılı Kanunla 30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçiminden itibaren 30 ilde il özel idareleri kaldırılmış, bu idarelerin mahalli müşterek nitelikteki görev, yetki ve sorumlulukları belediyelere devredilmiştir.

II.2. Mahalli İdarelerin Hukuki Durumları

Mahalli idareler, Anayasa'nın 123 ve 127'nci maddelerinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 123'üncü maddesinde; idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği, idarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına göre belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'nın 127'nci maddesinde "Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir." şeklinde tanımlanmıştır.

Mahalli idarelerin görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ile merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilişkilerinin kanunla düzenlenmesi anayasal bir zorunluluktur. Mahalli idarelerle ilgili bu alanların, kanun dışında kalan, yönetmelik, yönerge, genelge gibi düzenleyici işlemlerle düzenlenmesine imkân bulunmamaktadır.

Mahalli idareler belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla, kendi aralarında Cumhurbaşkanının izni ile birlik kurabilirler. Mahalli idarelerle ilgili olarak Anayasa'da yer alan bir diğer ilke de bu idarelere görevleri ile orantılı gelir sağlanması ilkesidir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin görev alanlarının genişlemesine paralel olarak, kullandığı kaynak miktarı da sürekli artmaktadır.

Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde; hizmetlerin koordinasyon içinde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahip bulunmaktadır. Diğer taraftan İçişleri Bakanı, vesayet yetkisi kapsamında görevleriyle ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırabilmektedir.

II.3. Mahalli İdarelerle İlgili İş ve İşlemler

16 Nisan 2017 tarihli referandumla, Ülkemizi geleceğe taşıyacak güçlü bir yönetim modeli olan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte merkezi yönetimde de ciddi değişim ve dönüşümler gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda, 9 Temmuz 2018 tarihli ve 30473 (3.) mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü kaldırılmıştır. 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle Bakanlığımıza mahalli idareleri ve bunların merkezi idare ile olan alaka ve münasebetlerini düzenlemek görevi verilmiş ve Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1 numaralı ve 15 Temmuz 2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnemeleriyle mahalli idareler üzerinde vesayet yetkisinden kaynaklı görev, yetki ve sorumluluklar İçişleri Bakanlığında kalmış; bunun dışında kalan görev, yetki ve sorumluluklar ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilmiştir.

II.3.1. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler

1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 100 üncü maddesinde Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Mahalli idarelerin iş ve işlemlerine dair mevzuatla verilen görev ve hizmetleri yapmak, takip etmek, sonuçlandırmak ve geliştirmek,
- Mahalli idare yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılmasını gözetmek,
- Mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistiki bilgileri toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak,
- Mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimini planlamak ve uygulanmasını takip etmek,
- Mahalli idarelerin teşkilat, araç ve kadro standartlarını tespit etmek,
- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 1 ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine dayanılarak, Bakanlığımız ve İçişleri Bakanlığı arasında 03 Ağustos 2018 tarihinde imzalanan “Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün Görevlerinin Devir ve Tasfiyesine İlişkin Protokol” gereği, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının mahalli idarelerle ilgili yürüttüğü başlıca iş ve işlemler şunlardır:

- Mahalli idareleri ve bunların merkezi idare ile olan alaka ve münasebetlerini düzenlemek,
- Görev alanına giren konularda mahalli idarelerin idari ve teknik kapasitesinin geliştirilmesi için çalışmalarda bulunmak ve bunlara teknik destek sağlamak,
- Belediyelerin ve bağlı kuruluşlarının almış olduğu kamu yararı kararına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediyelerin ve bağlı kuruluşlarının acele kamulaştırma taleplerine ilişkin iş ve işlemlerini yürütmek,
- Büyükşehir belediyelerine bağlı kuruluşların genel müdür ve yönetim kurulu üyelerini atama iş ve işlemlerini yürütmek,
- Belediyelerin özel kalem müdürü atama izinlerini vermek,
- Büyükşehir belediyelerine genel sekreter atamak,

➤ 8/9/1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4/1/2002 tarih 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5/1/2002 tarih ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu uyarınca belediyelerin ihaleden yasaklama talepleri doğrultusunda ihaleden yasaklama işlemlerini yürütmek,

➤ 8/9/1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4/1/2002 tarih 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5/1/2002 tarih ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu uyarınca üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan birliklerin ihaleden yasaklama talepleri doğrultusunda ihaleden yasaklama işlemlerini yürütmek,

➤ İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idareler bakımından 16/06/2005 tarih ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun gereğince yenileme alanları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

➤ İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idareler bakımından 3/7/2005 tarih ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu gereğince tarım amacı dışında kullanılacak araziler ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

➤ 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe vergi Gelirlerinden Pay verilmesi Hakkında Kanun gereğince Mahalli idarelere genel bütçe vergi gelirlerinden pay verilmesine ilişkin işlemlerin yürütülmesinde Türkiye İstatistik Kurumu, İller Bankası ve Hazine ve Maliye Bakanlığı arasında koordinasyonu sağlamak ve bununla ilgili işlemleri yürütmek,

➤ 2/7/2008 tarihli ve 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe vergi Gelirlerinden Pay verilmesi Hakkında Kanun gereğince İl özel idare paylarının tahsisine esas olmak üzere belirlenen köy sayılarını İller Bankasına bildirmek,

➤ 5/1/1961 tarih ve 237 sayılı Taşıt Kanunu kapsamında belediyelerin yurtdışı araç hibeleriyle (ambulans, itfaiye-kurtarma) ilgili işlemleri yürütmek,

➤ 9/6/1994 tarih ve 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun gereğince mezarlıklardan yol geçirme onayları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

➤ Belediye kurulması, birleşme ve katılma ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

➤ İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idare birliklerinin kurulması konusundaki iş ve işlemleri yürütmek,

➤ Belediye ve bağlı kuruluşlarının şirket kurmalarına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,

➤ İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idare birliklerinin şirket kurmalarına ilişkin iş ve işlemlerini yürütmek,

- Belediyeler ve bağılı kuruluşları tarafından kurulacak bütçe içi işletmeler ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediyeler ve bağılı kuruluşları tarafından kurulacak şirket ve bütçe içi işletmelere ilişkin verileri toplamak ve bunları değerlendirmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idarelerin borçlanma işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin yap-işlet-devret modeline ilişkin talepleriyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediyelerin taşınmaz tahsisiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Demokrasi Sürekli Komitesi ve alt komiteleri ile ulusal heyetin oluşturulması ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Ulusal Heyetinin oluşturulması ile ilgili iş ve işlemleri tespit etmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Genel Kurullarına katılım sağlayarak genel kurul gündemini takip etmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Ulusal Heyetinin sekretarya hizmetlerini yürütmek,
- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından ülkemize yapılan izleme ziyaretlerinin programlanması ve uygulanması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Avrupa Birliğine giriş öncesi ve giriş sonrası kullanılan fonlarla ilgili gerekli araştırmaları yaparak, mahalli idarelerin yararlanabileceği fonları araştırmak ve tespit etmek,
- Mahalli idarelerden bu Avrupa Birliği fonlarına müracaat edenlerin iş ve işlemlerini ulusal ve uluslararası kuruluşlar nezdinde takip etmek; fonların kullanım sonrası takibini yaparak sonuçlarını izlemek,
- Görev alanıyla ilgili proje uygulamalarında diğer kurum ve kuruluşlar ile Bakanlık birimleri arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin yabancı ülke mahalli idareleri ile kardeş kent ilişkisi kurma iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin uluslararası kuruluşlara üye olmaları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin uluslararası festivallere katılımı ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerden yurtdışına, yurtdışından mahalli idarelere yapılan ziyaretlerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idareler tarafından sunulan hizmetlerin standart çalışmalarını yaparak uygulamaya ilişkin iş ve işlemleri takip etmek ve sonuçlarını izlemek,
 - Mahalli idarelerin TSE standartları ile ilgili iş ve işlemleri yapmak,
 - Mahalli idareler tarafından hazırlanacak faaliyet ve performans raporları hakkında standartları belirlemek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin faaliyet raporları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ve üyeleri il özel idarelerinden oluşan mahallî idare birliklerine ait İçişleri Bakanlığı tarafından konsolide edilerek gönderilen faaliyet raporlarının, genel faaliyet raporu hazırlanmasına esas teşkil etmek üzere ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41 inci maddesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışındaki mahalli idarelerin mali raporlarının konsolidasyonu konusundaki iş ve işlemleri yürütmek,
- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve ilgili mahalli idare mevzuatı çerçevesinde oluşturulan raporları ilgili mercilere sunmak,
- Mahalli idarelerin performans ölçüm kriterlerinin belirlenmesi ve uygulanması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin iş ve işlemlerinden istatistikî veri olarak toplanacakları tespit ederek standardını oluşturmak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerle ilgili her türlü istatistikî verileri toplamak, değerlendirmek, raporlamak ve yayımlamak,

- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin seçilmiş organlarının üyeleri ile ilgili istatistikî çalışmaları yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerin merkezi yönetim bütçesinden mahalli idarelere aktarılacak yardımlarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerce hazırlanan projelerden uygun olan yardım taleplerini ilgili bakanlıklara bildirmek ve bu yardımlara ilişkin olarak gönderilen ödeneklerin ilgili mahalli idareye aktarılması için gereken onay işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idarelere yapılan yardımların tahsis amacına uygun olarak kullanılmaması halinde, tahsis değişikliği onayı işlemlerini yürütmek,
- Ulusal ve uluslararası alanda mahalli idarelerle ilgili gelişmeleri izlemek ve mahalli idareler tarafından sunulan hizmetleri değerlendirmek,
- Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinin 7 nci maddesinin dördüncü fıkrasına göre il özel idareleri, belediyeler ve mahalli idare birliklerinin bütçelerinin kurumsal kodlarını belirlemek ve duyurmak,
- Turizm alanları etüt çalışmaları ve balıkçı barınakları hakkında mahalli idarelerin görüşünü alarak görüş oluşturmak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idareler personelinin norm kadro ilke ve standartları konusundaki çalışmaları yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelere ilk defa memur alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
 - Belediyelerde ilk defa zabıta memuru alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
 - Belediyelerde ilk defa itfaiye eri alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
 - Belediyelerin ilave personel istihdam taleplerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerde istihdam edilen sözleşmeli personelin iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idare şirketlerinde personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı kapsamında işçi alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,

- Mahalli idareler personelinin performans ölçütlerini İçişleri Bakanlığı ile birlikte belirlemek ve bununla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 4/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 38 inci maddesi uyarınca büyükşehir veya ilçe belediyelerinde görevlendirilen personelin ikinci görev ücretinin tespitine ilişkin işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimlerini koordine etmek; birlik, dernek, vakıf, şirket ve benzeri kuruluşların bu kapsamdaki mahalli idare personeline yönelik yapacakları eğitim faaliyetleri ile ilgili olarak gerekli iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan diğer mahalli idarelerde görev yapan personelin görevde yükselme eğitimi ve sınavlarının yapılması konusundaki koordinasyonu sağlamak ve işlemlerini yürütmek,
- Mahalli idarelerle ilgili mevzuatı, genelgeleri ve görüşleri konuları itibariyle derleyerek gerek elektronik ortamda gerekse kitap şeklinde hazırlayarak ilgililerin hizmetine sunmak,
- Görev alanıyla ilgili mahalli idareler alanında ihtiyaç duyulan konularda bilgi ve veri derleyerek yayınlamak,
- İl özel idareleri ve köyler ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri dışında kalan mahalli idarelerin yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Görev alanıyla ilgili mahalli idareler hakkında sorumlu ya da ilgili olunan eylem planları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- KÖYDES Projesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Kentsel dönüşüm ve gelişim alanı belirlenmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idare birimlerinin hizmetlerine gönüllü katılımı düzenleyen mevzuattan kaynaklı iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda TBMM üyeleri tarafından mahalli idarelerin iş ve işlemleri konusunda sorulan yazılı soru önergelerinin cevaplandırılması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili mahalli idareler ve bağlı kuruluşları ile mahalli idarelerin kurdukları birliklerce hazırlanan mevzuat metinleri hakkında, bunlar yürürlüğe girmeden önce mevzuat gereği alınması gereken diğer kurum ve kuruluşların görüşleri ile ilgili koordinasyonu sağlamak,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili diğer bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarından gelen yeni hazırlanacak veya değişiklik yapılacak mevzuat taslaklarına ilişkin görüş bildirmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili yürürlükte olan mahalli idare mevzuatının uygulanmasını izlemek, değerlendirmek ve mevzuat değişikliğine ilişkin önerilerde bulunmak,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili kanun, yönetmelik, yönerge ve genelge çalışmalarını yaparak bunların yürürlüğe girmesi için gerekli işlemleri yürütmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile İçişleri Bakanlığı görev alanında kalan hususlar hariç olmak üzere diğer görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda mahalli idareler mevzuatının uygulanması hususunda ortaya çıkacak tereddütleri gidermek üzere görüş oluşturmak.

II.3.2. İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Yürüttüğü İş ve İşlemler

İçişleri Bakanlığı ile mahalli idareler arasındaki ilişki Anayasa'nın 127'nci maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyeleri, İçişleri Bakanı tarafından kesin hükme kadar geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılabilmektedir.

703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 1 ve 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine dayanılarak hazırlanan Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün Görevlerinin Devir ve Tasfiyesine İlişkin Protokol gereği, İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle ilgili yürüttüğü başlıca iş ve işlemler şunlardır:

- Belediye başkanlarının düşürülmesiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Belediye başkanlığının herhangi bir nedenle boşalması ve yeni belediye başkanı veya başkan vekilinin seçilememesi durumunda seçim yapıncaya kadar belediye başkanı görevlendirilmesiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

- Belediye meclislerinin feshi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Birlik meclislerinin feshi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a göre, mahalli idarelerin ve mahalli idare birliklerinin seçilmiş ve atanmış görevlileri hakkındaki ön inceleme işlemlerini yürütmek,
 - 4483 sayılı Kanun'a göre, mahalli idarelerin seçilmiş ve atanmış görevlileri hakkındaki işleme konulmama kararları hakkındaki işlemleri yürütmek,
 - Mahalli idareler ve bunların bağlı kuruluşları ile mahalli idare birliklerinde istihdam edilen memurlar hakkında Devlet memurluğundan çıkarma cezasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
 - Büyükşehir belediyelerine bağlı olarak kurulan su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlerinin ikinci derece tezkiye amirliği ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
 - Mahalli idarelerle ilgili her türlü inceleme, soruşturma, denetim, özel teftiş ve bunların onaylarına ilişkin işlemleri yürütmek,
 - Mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar görevden uzaklaştırmaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
 - Terör nedeniyle görevi sona erdirilen veya görevden uzaklaştırılan mahalli idarelerin seçilmiş organları ve bu organların üyeleri ile bu idareler hakkındaki iş ve işlemleri yürütmek,
 - Mahalli idareler tarafından yürütülen hizmetlerde meydana gelecek aksama durumunda mevzuat gereği yapılacak iş ve işlemleri yürütmek,
 - Mahalli idarelerin ve mahalli idare birliklerinin görevlileri ve organları ile ilgili olarak yapılan ihbar ve şikâyetler hakkındaki iş ve işlemleri yürütmek,
 - Mevzuatın uygulanmasına ilişkin olarak Teftiş Kurulu Başkanlığı veya Kontrolörler Başkanlığından teftişi ve soruşturulması istenilen mahalli idare organlarıyla bu organların üyeleri hakkındaki şikâyet ve başvurularla, müfettiş ve kontrolörlerin düzenlediği rapor ve fezlekelerin sonuçlarını izlemek,
 - Mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluşları ve bu idareler tarafından kurulan birlik, işletme ve şirketlerin mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri tarafından yapılan denetimleri sonucunda düzenlenen teftiş raporlarını inceleyerek gerekli işlemleri yapmak,
 - Mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri tarafından düzenlenen raporlarda belirtilen kamu zararlarına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
 - Belediye başkanlarının mal bildirimleriyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
 - Belediye başkanlarının yurtdışına çıkışlarıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
 - İçişleri Bakanlığı sorumluluğunda ve desteğinde yürütülen e-belediye uygulamaları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

- İçişleri Bakanlığı sorumluluğunda ve desteğinde yürütülen il özel idareleri e-devlet uygulamaları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Beldelerin isim değişikliğiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin kurulması konusundaki iş ve işlemleri yürütmek,
- Köy kurulması, birleştirilmesi, ayrılma, kaldırılma ve diğer iş ve işlemlerin yürütülmesi,
- Üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin kuruluşu, tüzük değişikliklerinin onaylanması ve diğer iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idaresi genel sekreterlerinin atanmasına ilişkin işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin borçlanma işlemlerini yürütmek,
- İl özel idarelerinin kuracakları bütçe içi işletmelerle ilgili izin işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin şirket kurmalarına ilişkin iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idarelerinin acele kamulaştırma taleplerine ilişkin iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idarelerinin almış olduğu kamu yararı kararına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idarelerinin yap-işlet-devret modeline ilişkin taleplerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idarelerinin taşınmaz tahsisiyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- 5/1/1961 tarih ve 237 sayılı Taşıt Kanunu kapsamında özel idarelerin yurtdışı araç hibeleriyle (ambulans, itfaiye-kurtarma) ilgili işlemleri yürütmek,
- 8/9/1983 tarih ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4/1/2002 tarih 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 5/1/2002 tarih ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu uyarınca il özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin ihaleden yasaklama talepleri doğrultusunda ihaleden yasaklama işlemlerini yürütmek,
- Gökçeada ve Bozcaada mahalli idarelerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri bakımından 3/7/2005 tarih ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu gereğince tarım amacı dışında kullanılacak araziler ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri ile üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri bakımından 16/6/2005 tarih ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun gereğince yenileme alanları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikleri tarafından sunulan hizmetlerin standart çalışmalarını yaparak uygulamaya ilişkin iş ve işlemleri takip etmek ve sonuçlarını izlemek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin faaliyet raporlarını hazırlayıp konsolide ederek Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerle ilgili her türlü istatistikî verileri toplamak, değerlendirmek, raporlamak ve yayımlamak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerin iş ve işlemlerinden istatistikî veri olarak toplanacakları tespit ederek standardını oluşturmak,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerin seçilmiş organlarının üyeleri ile ilgili istatistikî çalışmaları yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerince hazırlanan projelerden uygun olanlara ilişkin yardım taleplerini ilgili bakanlıklara bildirmek ve bu yardımlara ilişkin olarak gönderilen ödeneklerin ilgili mahalli idareye aktarılması için gereken onay işlemlerini yürütmek,
- Muhtarlar ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Köy ve mahalle muhtarlarının ödeneklerinin valiliklere gönderilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Köy ve Mahalle Muhtarlarının taleplerinin alınması ve takip edilmesi, elektronik sistem (Muhtar Bilgi Sistemi) üzerinden izlenmesi ve değerlendirilmesi,
- YİKOB-KIRDES Projesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- KÖYDES CBS Projesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Türkiye’de Yerel Yönetim Reformunun Kurumsallaştırılması Programı (LAR3) ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin uluslararası kuruluşlara üye olmaları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin yurtdışına, yurtdışından mahalli idarelere yapılan ziyaretlerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin uluslararası festivallere katılımı ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinin yabancı ülke mahalli idareleri ile kardeş kent ilişkisi kurma iş ve işlemlerini yürütmek,

- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerindeki personelle ilgili norm kadro ilke ve standartları konusundaki çalışmaları yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlikler personelinin hizmet içi eğitimlerini koordine etmek; bu personele yönelik yapılacak eğitim faaliyetleri ile ilgili olarak gerekli iş ve işlemleri yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerine ilk defa memur alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinde istihdam edilen sözleşmeli personelin iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlik şirketlerinde personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı kapsamında işçi alım izni iş ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birlik şirketlerinde görev yapan personelin görevde yükselme eğitimi ve sınavlarının yapılması konusundaki koordinasyonu sağlamak ve işlemlerini yürütmek,
- İl özel idareleri, üyeleri il özel idarelerinden ve köylerden oluşan mahallî idare birliklerinde görev yapan personelin görevde yükselme eğitimi ve sınavlarının yapılması konusundaki koordinasyonu sağlamak ve işlemlerini yürütmek,
- Mahalli idareler personeli hakkında terörle mücadele mevzuatı ve/veya devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunanlar ile ilgili mevzuattan kaynaklanan iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili mahalli idareler hakkında sorumlu ya da ilgili olunan eylem planları ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda TBMM üyeleri tarafından mahalli idarelerin iş ve işlemleri konusunda sorulan yazılı soru önergelerinin cevaplandırılması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili mahalli idareler ve bağlı kuruluşları ile mahalli idarelerin kurdukları birliklerce hazırlanan mevzuat metinleri hakkında, bunlar yürürlüğe girmeden önce mevzuat gereği alınması gereken diğer kurum ve kuruluşların görüşleri ile ilgili koordinasyonu sağlamak,
- Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili diğer bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarından gelen yeni hazırlanacak veya değişiklik yapılacak mevzuat taslaklarına ilişkin görüş bildirmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili yürürlükte olan mahalli idare mevzuatının uygulanmasını izlemek, değerlendirmek ve mevzuat değişikliğine ilişkin önerilerde bulunmak,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili kanun, yönetmelik, yönerge ve genelge çalışmalarını yaparak bunların yürürlüğe girmesi için gerekli işlemleri yürütmek,

➤ Mahalli idarelerin idari vesayet, denetim ve soruşturma ile görev alanında kalan görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda mahalli idareler mevzuatının uygulanması hususunda ortaya çıkacak tereddütleri gidermek üzere görüş oluşturmak.

II.3.3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının Mahalli İdarelerle İlgili Müştereken Yürüttüğü İş ve İşlemler

Bakanlığımız ve İçişleri Bakanlığının mahalli idarelerle ilgili müştereken yürüttüğü iş ve işlemler şunlardır:

➤ Belediyeler ve bağlı kuruluşlar ile mahalli idare birliklerinin norm kadro ve standartlarına ilişkin usul ve esasları belirlemek,

➤ Mahalli idare personelinin görevde yükselme ve unvan değişikliği esaslarını belirlemek,

➤ Mahalli İdarelere İlk Defa Atanacaklara Dair Sınav ve Atama Yönetmeliğini hazırlamak,

➤ İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları ile Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birliklerinin Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esasları belirlemek,

➤ e-Belediye Projesini yürütmek (İçişleri Bakanlığı/Çevre ve Şehircilik Bakanlığı – Proje tamamlandıktan sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile beraber yürütülecektir.),

➤ Türkiye’de Yerel Yönetim Reformunun Kurumsallaştırılması Programı (LAR3)’nı yürütmek,

II.4. Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünün Teşkilat Yapısı

8/11/2018 tarihinde Bakanlık Makamınca onaylanan Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü Çalışma Yönergesi'ne göre Genel Müdürlüğe bağlı Daire Başkanlıkları görev ve yapılanmaları yeniden düzenlenmiştir.

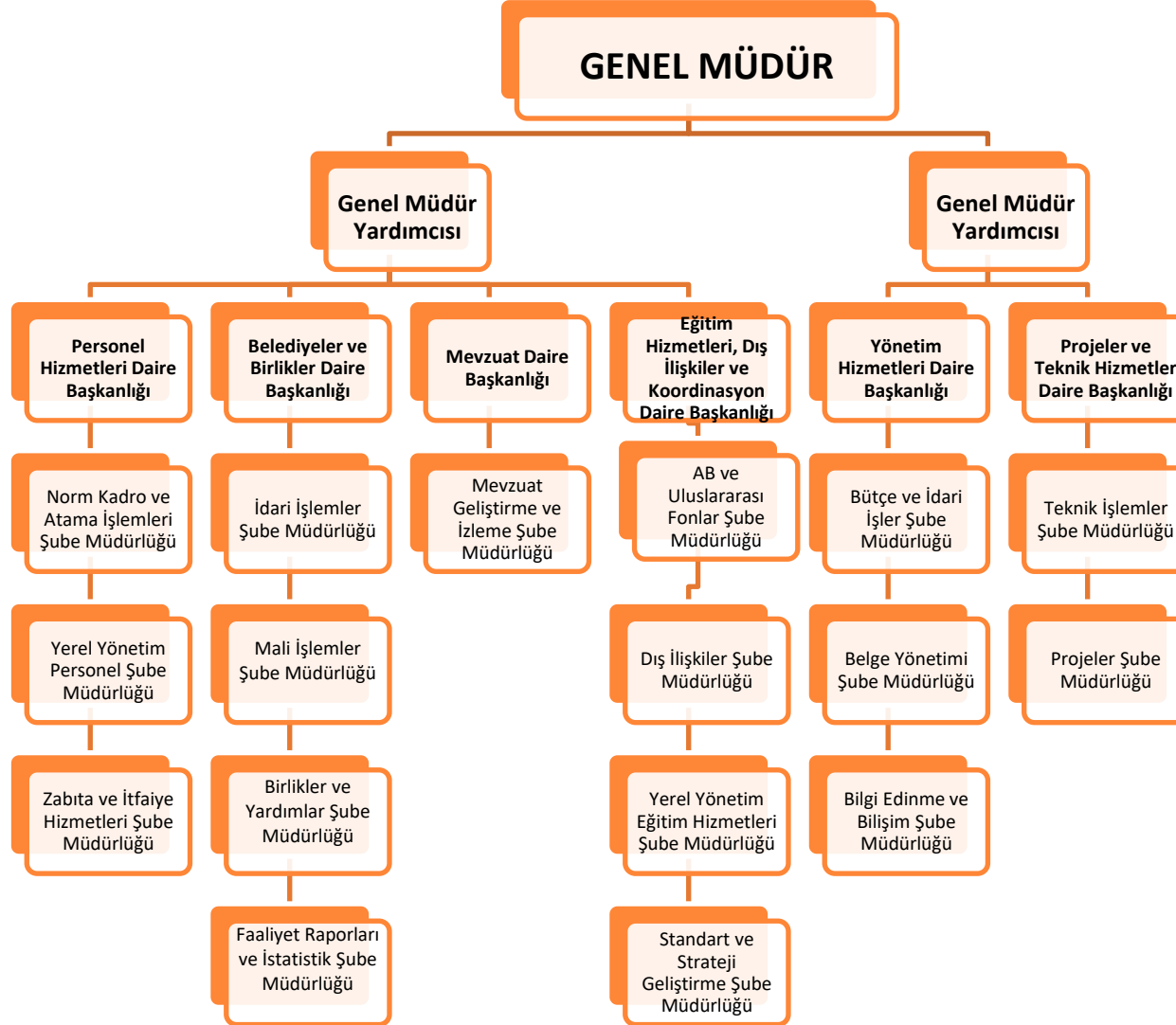
Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü 6 Daire Başkanlığı ve 17 Şube Müdürlüğü şeklinde teşkilatlanmıştır. Genel Müdürlük bünyesindeki Daire Başkanlıkları şunlardır:

- 1- Belediyeler ve Birlikler Daire Başkanlığı
- 2- Eğitim Hizmetleri, Dış İlişkiler ve Koordinasyon Daire Başkanlığı
- 3- Mevzuat Daire Başkanlığı
- 4- Personel Hizmetleri Daire Başkanlığı
- 5- Projeler ve Teknik Hizmetler Daire Başkanlığı
- 6- Yönetim Hizmetleri Daire Başkanlığı

Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü teşkilat şeması aşağıda gösterilmiştir (Şekil 2).

Şekil: 2

Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması

II.5.Mahalli İdarelere İlişkin Genel Bilgiler

II.5.1.Türlerine Göre Mahalli İdare Sayıları

Türlerine göre mahalli idare sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 2

Türlerine Göre Mahalli İdarelerin Sayısı

Türü	İl Özel İdaresi*	Belediye	Köy
2017	51	1.398	18.380
2018	51	1.399**	18.195

Kaynak: YYGM ve İİGM, 2019

*Gökçeada ve Bozcaada mahalli idareleri hariç

** 31/12/2018 tarihi itibarıyla 1.399 olan belediye sayısı, 1/4/2019 tarihi itibarıyla 1.389'dur.

Türkiye'de 51 il özel idaresi, 1.399 belediye, 18.195 köy bulunmaktadır. Diğer taraftan, 1151 sayılı Bozcaada ve İmroz Kazalarının Mahalli İdareleri Hakkında Kanun'un ilgili hükümlerine göre Gökçeada ve Bozcaada yönetimleri de birer mahalli idare birimi olarak kurulmuştur.

Belediyeler, nüfus büyüklüklerine ve il, ilçe ve belde belediyesi olmalarına bakılmaksızın 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre yönetilmekle birlikte; nüfusu, fiziki yerleşim durumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınarak büyükşehir belediyesine dönüştürülmüş yerlerdeki büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyeleri 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu hükümlerine göre yönetilmektedir.

II.5.2.Türlerine Göre Belediye Sayıları

Türlerine göre belediye sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 3

Belediyelerin Türlerine Göre Dağılımı

Türü	Büyükşehir Belediyesi	Büyükşehir İlçe Belediyesi	İl Belediyesi	İlçe Belediyesi	Belde Belediyesi	Toplam
2017	30	519	51	402	396	1.398
2018	30	519	51	403	396	1.399

Kaynak: YYGM, 2019

II.5.3.Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı

Türlerine ve nüfus aralıklarına göre belediyelerin dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:4

Türlerine ve Nüfus Aralıklarına Göre Belediyelerin Dağılımı (31/12/2018)

	Büyükşehir	İl Merkezi	Büyükşehir İlçe	İlçe Merkezi	Belde	Toplam	Nüfus
0-2.000			1	37	57	95	155.785
2.001-5.000			9	134	295	438	1.337.136
5.001-10.000			36	94	41	171	1.189.595
10.001-20.000			80	71	2	153	2.181.519
20.001-50.000		5	144	47	1	197	6.265.028
50.001-75.000		6	50	13		69	4.248.743
75.001-100.000		6	25	4		35	3.108.091
100.001-250.000		29	88	3		120	18.562.431
250.001-500.000		5	64			69	24.505.853
500.001-750.000			14			14	8.554.720
750.001-1.000.000	7		8			15	12.640.920
1.000.001-2.000.000	14					14	18.879.515
2.000.001-3.000.000	6					6	13.910.983
3.000.001-5.000.000	1					1	4.320.519
5.000.001+	2					2	20.571.709
TOPLAM	30	51	519	403	396	1.399	76.889.080

Kaynak: TÜİK ADNKS, 2019

Nüfusu 2.000'in altında 95, 5.000'in altında 533, 10.000'in altında 704 belediye bulunmaktadır. Nüfusu 10.000'in altındaki belediyelerin toplam belediye sayısına oranı %50'dir. Nüfusu 100.000'in üzerinde 241 belediye bulunmaktadır.

Ülkemizdeki toplam nüfusun (82.003.882 kişi) %77,43'ü büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde, %16,33'ü diğer belediye sınırları içerisinde, %6,24'ü köy sınırları içerisinde yaşamaktadır.

II.5.4.Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı

Mahalli idare birlikleri ve belediye bağlı idareleri sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:5

Mahalli İdare Birlikleri ve Belediye Bağlı İdareleri Sayısı

Türü	Belediye Bağlı İdareleri	Mahalli İdare Birlikleri
2017	33	793
2018	33	707

Kaynak: YYGM, 2019

Ülkemizde halihazırda 33 belediye bağlı idaresi ve 707 mahalli idare birliği bulunmaktadır.

II.5.5.Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları

Türlerine göre birlik sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:6

Türleri İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Sayıları

S.No	Türü	2017	2018
1	Ülke Düzeyinde Birlikler	2	2
2	Belediye Hizmet Birliği	55	39
3	Özel İdare-Belediye Hizmet Birliği	10	10
4	Kalkınma Birliği	8	5
5	Çevre Altyapı Hizmet Birliği	99	74
6	Turizm Altyapı Hizmet Birliği	54	42
7	İçmesuyu Birliği	97	75
8	Köylere Hizmet Götürme Birliği	450	451
9	Diğer	18	9
Toplam		793	707

Kaynak: YYGM ve İİGM , 2019

Ülkemizde; 2'si ülke düzeyinde birlik, 39'u belediye hizmet birliği, 10'u özel idare-belediye hizmet birliği, 5'i kalkınma birliği, 74' çevre altyapı hizmet birliği, 42'si turizm altyapı hizmet birliği, 75'i içme suyu birliği, 451'i köylere hizmet götürme birliği (KHGB) ve 9'u diğer birlikler olmak üzere toplam birlik sayısı 707'dir. 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu ile sulama birlikleri, mahalli idare birlikleri kapsamında çıkarılmıştır.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 20'nci maddesine göre ülke düzeyinde, belediyeleri temsil etmek üzere Türkiye Belediyeler Birliği ve il özel idareleri yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarını temsil etmek üzere Vilayetler Birliği kurulmuştur.

II.5.6. Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler

Anayasamız, mahalli idarelerin karar organlarının seçimle oluşturulacağı temel kuralını getirmiştir.

Mahalli idarelerde seçimler beş yılda bir, serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. İl genel meclisi ve belediye meclisi üyelikleri için yapılan seçimlerde, onda birlik baraj uygulamalı nispi temsil sistemi, belediye başkanlığı ve muhtar seçiminde ise çoğunluk sistemi uygulanmaktadır.

18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir. 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11'inci maddesinde belirtilen sakıncaları taşımamak şartıyla 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı belediye başkanlığına, muhtarlığa, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeliğine seçilebilmektedir.

2014 yılı mahalli idareler genel seçimi ile seçilen mahalli idare görevlilerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:7

Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2014)

Türü	Erkek	Oran (%)	Kadın	Oran (%)	Toplam
Büyükşehir Belediye Başkanı	27	90	3	10	30
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	496	96	23	4	519
Belediye Meclis Üyesi	18.300	89	2.198	11	20.498
İl Belediye Başkanı	50	98	1	2	51
İlçe ve Belde Belediye Başkanı	784	98	13	2	797
İl Genel Meclis Üyesi	1.191	95	60	5	1.251
Köy Muhtarı	18.085	100	58	0	18.143
Mahalle Muhtarı	31.013	98	622	2	31.635
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	79.689	99	1.007	1	80.696
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	134.362	98	3.419	2	137.781
Toplam	283.997	97	7.404	3	291.401

Kaynak: YSK, 2019

2019 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimi ile seçilen mahalli idare görevlilerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:8

Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerine İlişkin Bilgiler (2019)

Türü	Erkek	Oran (%)	Kadın	Oran (%)	Toplam
Büyükşehir Belediye Başkanı	27	90	3	10	30
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	494	95	25	5	519
Belediye Meclis Üyesi	18.461	89	2.284	11	20.745
İl Belediye Başkanı	50	98	1	2	51
İlçe ve Belde Belediye Başkanı	776	98	12	2	788
İl Genel Meclis Üyesi	1.223	96	48	4	1.271
Köy Muhtarı	18.081	99	115	1	18.196
Mahalle Muhtarı	31.049	98	970	2	32.019
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	79.689	99	1.007	1	80.696
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	134.362	98	3.418	2	137.780
Toplam	284.212	97	7.883	3	292.095

Kaynak: YSK,İİGM, 2019

2014 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimi ile 2019 yılı Mahalli İdareler Genel Seçim sonuçlarına bakıldığında; seçilmiş kadın sayısının 7.404'ten 7.883'e çıktığı görülmektedir.

2019 yılı Mahalli İdareler Genel Seçimi ile seçilen mahalli idare görevlilerinin yaş aralıklarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:9

Mahalli İdarelerin Seçilmiş Görevlilerinin Yaş Aralıklarına İlişkin Bilgiler (2019)

Türü	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	65 +	Toplam
Büyükşehir Belediye Başkanı	-	-	2	10	12	6	30
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	-	14	120	224	145	16	519
Belediye Meclis Üyesi	163	2.288	5.350	6.654	5.143	1.147	20.745
İl Belediye Başkanı	-	-	12	23	13	3	51
İlçe ve Belde Belediye Başkanı	-	22	167	357	207	35	788
İl Genel Meclis Üyesi	1	59	275	439	420	77	1.271
Köy Muhtarı	80	1.178	4.979	6.809	4.202	948	18.196
Mahalle Muhtarı	125	2.234	9.097	12.072	6.852	1.639	32.019
Toplam	369	5.795	20.002	26.588	16.994	3.871	73.619

Kaynak: YSK,İİGM, 2019

III

MAHALLİ İDARELERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, büyükşehir ilçe, ilçe ve belde belediyeleri, bağlı idareler ile mahalli idare birliklerine ilgili kanunlarla çeşitli görev, yetki ve sorumluluklar verilmiştir.

III.1.İl Özel İdareleri

İl özel idarelerinin görev ve sorumlulukları 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6'ncı maddesinde sıralanmıştır. Bu Kanunla, mülga 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'ndan farklı olarak il özel idarelerine bazı yeni görevler verilmiştir.

İl Özel İdaresi Kanunun'da özel idarelerin görevleri, il sınırları içindeki görevler ve belediye sınırları dışındaki görevler olarak iki şekilde tanımlanmıştır.

1) İl sınırları içindeki görevler;

- Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret,
- Belediye sınırları il sınırı olan büyükşehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı,
- Bayındırlık ve iskân,
- Toprağın korunması, erozyonun önlenmesi,
- Kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar,
- Yoksullara mikro kredi verilmesi,
- Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları,
- İlk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

2) Belediye sınırları dışındaki görevler;

- İmar,
- Yol,
- Su,
- Kanalizasyon
- Katı atık,

- Çevre,
- Acil yardım ve kurtarma,
- Orman köylerinin desteklenmesi,
- Ağaçlandırma, park ve bahçe tesisidir.

Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskân, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilmektedirler. Aktarma işleminden sonra söz konusu işler il özel idaresinin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılmaktadır.

İl özel idarelerinin kendilerine verilen görevleri yerine getirebilmesi ve yetkileri kullanabilmesi için 5302 sayılı Kanun'un 7'nci maddesi ile bir kısım yetki ve imtiyazlar sağlanmıştır. İl özel idaresinin, Kanun'da sayılan yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

- Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek,
- Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,
- Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı ayni hak tesis etmek,
- Borç almak ve bağış kabul etmek,
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmi beş bin Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,
- Özel kanunları gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak,
- Belediye sınırları dışındaki gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek,
- İl özel idaresi hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapmak.
- Belediye sınırları dışında, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni hangi idare tarafından verilmiş olursa olsun, hizmete sunulacak olan asansörlerin tescilini yapmak, ilgili teknik mevzuat

çerçevesinde yıllık periyodik kontrollerini yapmak ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşları aracılığıyla yaptırmak, gerekli hâllerde asansörleri hizmet dışı bırakmak.

III.2. Belediyeler

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesinde belediyelerin görev ve sorumlulukları ikili bir tasnife tabi tutulmuştur. Birinci bölümdeki hizmetler belediyelere görev olarak verilirken, ikinci bölümdeki hizmetleri de yapabilme yetkisi tanınmıştır.

Belediyelerin yapmakla yükümlü olduğu hizmetler şunlardır:

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemleri,
- Çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık,
- Zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans,
- Şehir içi trafik,
- Defin ve mezarlıklar,
- Ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar,
- Konut,
- Kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor,
- Orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları,
- Sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma,
- Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi,
- Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen belediyeler için kadınlar ve çocuklar için konukevleri açılması.

Belediyelere faaliyette bulunma yetkisi tanınan hizmetler ise şunlardır:

- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapma ve her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılama,
- Sağlıkla ilgili her türlü tesisi açma ve işletme,
- Mabetlerin yapım, bakım ve onarımını yapma,
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlama, bu amaçla bakım ve onarımını sağlama, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etme,

- Sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verme, amatör spor kulüplerine aynı ve nakdi yardım sağlama, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenleme,
- Yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verme,
- Gıda bankacılığı yapma.

5393 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinde belediyelerin yetkileri ve imtiyazları şu şekilde sayılmıştır:

- Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak,
- Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek,
- Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek,
- Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak,
- Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek,
- Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek,
- Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak,
- Mahalli müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesis etmek,
- Borç almak, bağış kabul etmek,
- Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek,
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek,

➤ Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,

➤ Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek,

➤ Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek,

➤ Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak,

➤ Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

➤ Belediye mücavir alan sınırları içerisinde 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili diğer mevzuata göre kuruluş izni verilen alanda tesis edilecek elektronik haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiğı ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek,

➤ Belediye sınırları içerisinde, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni hangi idare tarafından verilmiş olursa olsun, hizmete sunulacak olan asansörlerin tescilini yapmak, ilgili teknik mevzuat çerçevesinde yıllık periyodik kontrollerini yapmak ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşları aracılığıyla yaptırmak, gerekli hâllerde asansörleri hizmet dışı bırakmak.

➤ Belediyeler; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlanması, atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılması, kaynak sularının işletilmesi; toplu taşıma yapılması, bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerinin kurulması; katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri Danıştayın görüşü ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir, toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz

veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceği gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

➤ İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir. Belediye ve bağlı idareler, meclis kararıyla mabetlere, eğitim kurumlarına, yurtlara, okul pansiyonlarına ve hastanelere indirimli bedelle ya da ücretsiz olarak içme ve kullanma suyu verebilirler.

➤ Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

III.2.1. Büyükşehir Belediyeleri

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesine göre büyükşehir belediyesi sınırlarındaki yetkiler büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyesi arasında dağıtılmıştır. 6360 sayılı Kanunla, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev alanı il ve ilçe mülki sınırlarına genişletilmiştir.

Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

➤ İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak,

➤ Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak,

➤ Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine, büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek,

➤ Belediye Kanunu'ndaki arsa ve konut üretimiyle kentsel dönüşüm ve gelişim alanlarına ilişkin belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

➤ Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak, ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletirmek veya kiraya vermek, kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek,

➤ Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek,

➤ Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak,

➤ Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak; gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyükşehir katı atık yönetim plânını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletirmek; sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işletirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak,

- Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek,
- Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek,
- Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettiirmek veya ruhsat vermek,
- Büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettiirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek,
- Gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak,
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek,
- Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettiirmek, büyükşehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dâhil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek, Büyükşehir içindeki toplu taşıma hatlarıyla ilgili olarak; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettilmesine karar vermek.
- Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak,
- Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettiirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek,
- Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettiirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve

malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek,

- Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak,
- Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,
- Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak.

Büyükşehir ilçe belediyesinin görev ve yetkileri ise şunlardır:

- Kanunlarla münhasıran büyükşehir belediyesine verilen görevler ile Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrası dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak,
- Büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak,
- Sıhhi işyerlerini, 2'nci ve 3'üncü sınıf gayrisihhî müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hizmetlerden; 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; mabetler ile sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.
- Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.
- Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak.

5216 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesinde ise yetki ve imtiyazlarla ilgili olarak "Büyükşehir ilçe belediyeleri; görevli oldukları konularda bu Kanunla birlikte Belediye Kanunu

ve diğ er mevzuat hükümleri ile ilgisine göre belediyelere tanınan yetki, imtiyaz ve muafiyetlere sahiptir” hükmü yer almaktadır.

III.2.2. Bağlı İdareler

2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile büyükşehir belediyelerine bağlı ve içme suyu, kanalizasyon ve yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili görevleri ifa etmek üzere ayrı bütçe ve kamu tüzel kişiliğine haiz su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. Kanun’un ek 5’inci maddesi ile bu Kanun’un diğ er büyükşehir belediyeleri için de uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Su ve Kanalizasyon İdarelerinin görevleri Kanun’un 2’nci maddesinde şu şekilde sayılmıştır;

➤ İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

➤ Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek,

➤ Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, göl, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri artıkları ile kirletilmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak,

➤ Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak,

➤ Her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak, su ve kanalizasyon hizmetleriyle ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut diğ er kamu veya özel kuruluşlarla ortak olarak kurmak ve işletmek, bu maksatla kurulmuş veya kurulmakta olan tesislere iştirak etmek,

➤ Kuruluş amacına dönük çalışmaların gerekli kılması halinde her türlü taşınmaz malı kamulaştırmak veya üzerinde kullanma hakları tesis etmek.

Su ve kanalizasyon idarelerine ilave olarak İstanbul'da İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü (İETT), Ankara'da Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü (EGO) ve İzmir'de İzmir Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs Genel Müdürlüğü (ESHOT) bağlı idareleri mevcuttur.

III.3. Mahalli İdare Birlikleri

5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (b) bendinde mahalli idare birliği "Birden fazla mahalli idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte görmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisi" olarak tanımlanmıştır.

Mahalli idare birliği kurulabilmesi için en az iki mahalli idarenin bir araya gelerek bir tüzük üzerinde anlaşmaları gerekmektedir. Birlik tüzüğü, birliği kuracak mahallî idarelerin meclislerinde üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla kabul edildikten sonra valinin; birlik birden fazla ildeki mahallî idarelerin katılımı ile kuruluyorsa üyeleri il özel idareleri ve köylerden oluşan birlikler için İçişleri Bakanının, geri kalanları için Çevre ve Şehircilik Bakanının onayı ile kesinleşir. Birlik, birlik tüzüğünün kesinleşmesinden sonra Cumhurbaşkanının izni ile kurulur ve tüzel kişilik kazanır.

Kurulmuş bir birliğe üyelik ise üye olmak isteyen mahalli idare meclisinin kararı ve buna dayalı başvurusu üzerine, birlik meclisinin kabulü ile olmaktadır. Bu durumda Cumhurbaşkanının izni aranmamaktadır. Birlik üyeliğinden ayrılmada, ilgili mahalli idare meclisinin kararı yeterlidir.

Su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda, Cumhurbaşkanı ilgili mahalli idarelerin bu amaçla kurulmuş birliğe katılmasına karar verebilmektedir. Bu şekilde üye olunan birliklerden ayrılma da Cumhurbaşkanının iznine bağlıdır.

Mahalli idarelerin bütün görevlerini kapsayacak şekilde genel amaçlı veya amacı açıkça belirlenmemiş birlik kurulamamaktadır.

Mahalli idare birlikleri, tüzüklerinde birliğe devredilmesi öngörülen mahalli müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahalli idarelerin hak ve yetkilerine sahip bulunmaktadır.

IV

AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER KONGRESİ, YEREL YÖNETİMLERLE İLGİLİ ULUSLARARASI METİNLER

IV.1. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi

Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (YBYK), Avrupa Konseyinin yerel ve bölgesel yönetimleri temsil eden temel organlarından biridir. Avrupa Konseyi, yerel ve bölgesel yönetim temsilcilerini bir araya getirmek üzere 1957 yılında “Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı”nı oluşturmuş; 1994 yılında Bakanlar Komitesinde aldığı karar uyarınca “Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı” bugünkü “Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi”ne dönüşmüştür. Kongrenin rolü, üye ülkelerde yerel ve bölgesel demokrasiyi ve bu yönetimlerin özerkliğini güçlendirmek, yerel ve bölgesel yönetişimi iyileştirmek ve Avrupa'daki bölgelerarası ve sınır bölgeleri arasındaki işbirliğini geliştirmektir. Kongre, 1985 yılında yerel yönetimler için bugün en önemli referans metni sayılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı kabul eden kuruluştur. Kongre, Avrupa çapında 100.000'in üzerinde yerel ve bölgesel yönetimlerin seçilmiş temsilcilerinin, sorunlarını tartıştıkları, deneyimlerini paylaştıkları ve görüşlerini hükümetlere ifade edebilecekleri bir forum ortamı sağlamaktadır. Yerel ve bölgesel yönetimleri temsil ederek ulusal ve uluslararası organizasyonlarla yakın işbirliği yapmaktadır.

Konsey, işleyen bir demokrasi için temel teşkil eden halka ulaşabilmek için açık oturumlar ve konferanslar düzenlemektedir. Bütün konsey üyesi ülkelerde yerel ve bölgesel demokrasinin durumu hakkında ülke raporları hazırlamakta ve özellikle, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ilkelerinin nasıl uygulandığını izlemektedir. Avrupa Konseyi, üye ülkelerde gerçekleştirilen yerel ve bölgesel seçimlere zaman zaman gözlemci göndermekte ve raporlar hazırlamaktadır. Kongre, yerel ve bölgesel yönetimlerle ilgili politikaların çerçevesini belirleyen sözleşmeler hazırlamakta ve bunların uygulanmasını sağlamaktadır.

IV.1.2. Kongrenin Çalışma Düzeni

Bir belediye ya da bölgede seçilmiş, 318 asil ve 318 yedek üyeden oluşan Kongre, Yerel Yönetimler Meclisi (Local Chamber) ve Bölgesel Yönetimler Meclisi (Regional Chamber) olmak üzere iki meclisten oluşmaktadır. Her iki meclis için üyelik süreleri 4 yıldır. Kongre, bünyesinde

bulunan üç komite (İzleme- Yönetişim ve Güncel Konular Komitesi) tarafından hazırlanan raporlar aracılığıyla üye ülkelere tavsiyelerde bulunmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ve Parlamenter Meclisi de Kongreye yerel ve bölgesel politikanın tüm yönleri ile ilgili olarak danışmaktadır.

Ulusal heyetler, ülkelerindeki coğrafi ve siyasi kompozisyonu yansıtmak, kadın ve erkek temsilciler arasında adil bir denge sağlamak zorundadır. Buna göre ulusal delegasyonların en az %30'unun kadın üyelerden oluşması gerekmektedir. Bu oranı sağlamayan ulusal delegasyonlar Kongre tarafından reddedilmektedir. Konseyde Türkiye'den 18 delege bulunmakta olup ülkemiz konseyde en fazla delege ile temsil edilen 6 ülkeden biridir.

IV.2. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 15/10/1985 tarihinde İsveç'in başkenti Stockholm'de Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansında hazırlanarak Yerel Yönetimlerden Sorumlu Bakanlar Konferansında kabul edilmiştir.

Şart, yerel yönetimlerin her türlü demokratik rejimin temellerinden birisi olduğunu, vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyine üye devletlerin tümünün paylaştığı demokratik ilkelerden olduğunu, bu hakkın en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde gerçekleştiğini, gerçek yetkilerle donatılmış yerel yönetimlerin varlığının hem etkili hem de vatandaşlara yakın bir yönetimi sağlayacağını esas almaktadır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; özerk yerel yönetimin kapsamı ve dayandığı başlıca ilkeler sayılmaktadır. Yerel yönetim sınırlarının korunması, yerel yönetimlerin görevleri için gereken uygun idari teşkilatlanma ve kaynaklar, yerel düzeydeki sorumlulukların kullanılma koşulları, yerel yönetimlerin faaliyetlerinin idari denetimi, yerel yönetimlerin mali kaynakları, yerel yönetimlerin birlik kurma, birliklere katılma hakkı ve özerk yerel yönetimlerin yasal korunması ile ilgili maddeler yer almaktadır. İkinci bölümde; Şart'ı onaylamış olan devletlerin yükümlülük ve sorumluluklarıyla ilgili kurallar yer almaktadır. Devletlerin Şart'ın ilkelerini yaşama geçirmek amacı ile yaptıkları yasal düzenlemeleri zaman zaman Konseye bildirmesi zorunlu kılınmıştır. Şart'ın son bölümü ise uygulama ve yürürlük koşulları ile ilgili kuralları kapsamaktadır.

Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı şu an itibariyle Konseye üye olan 47 devletin Türkiye dâhil 42'si tarafından imzalanmış ve onaylanmış bulunmaktadır. Ancak Şart'ın "Yükümlülükler" başlıklı 12'nci maddesi gereğince Şart'a açıkça "çekince koyma hakkı" tanınmış ve Şart'ın "Çekilme" başlıklı 17'nci maddesi ile de Şart'a taraf olduktan beş yıl sonra çekilme hakkı tanınmıştır.

Avrupa Konseyine üye olan devletler kendi koşulları çerçevesinde Şart'ın çeşitli maddelerine çekince koymuşlardır.

Ülkemiz Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın;

- Yerel yönetimleri doğrudan ilgilendiren planlama ve karar süreçlerinde kendilerine danışılmasını içeren 4'üncü maddesinin 6'ncı fıkrasını,
- Yerel yönetimlerin iç örgütlenmelerinin kendilerince belirlenmesini içeren 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasını,
- Yerel olarak seçilmiş kişilerin görevleriyle bağdaşmayacak işlev ve faaliyetlerinin kanun ve temel hukuk ilkelerine göre belirlenmesini içeren 7'nci maddesinin 3'üncü fıkrasını,
- Vesayet denetiminin, denetleyen makamın müdahalesinin korunmak istenen yararın önemiyle orantılı olarak sınırlandırılmasını sağlayacak biçimde yapılmasını içeren 8'inci maddesinin 3'üncü fıkrasını,
- 9'uncu maddesinin; yerel yönetimlere kaynak sağlanmasında hizmet maliyetlerindeki artışların mümkün olduğunca hesaba katılmasını içeren 4'üncü, yeniden dağıtılacak mali kaynakların yerel yönetimlere tahsisinin nasıl yapılacağı konusunda yerel yönetimlere önceden danışılmasını içeren 6'ncı ve yapılacak mali yardımların yerel yönetimlerin kendi politikalarını uygulama konusundaki temel özgürlüklerinin mümkün olduğu ölçüde ortadan kaldırmamasını içeren 7'nci fıkralarını,
- 10'uncu maddesinin; yerel yönetimlerin ortak çıkarlarını koruma ve geliştirme için uluslararası yerel yönetim birliklerine üye olma ve diğer devletlerin yerel yönetimlerle işbirliği yapabilmeleri içeren 2'nci ve 3'üncü fıkralarını,

➤ Yerel yönetimlerin, iç hukukta kendilerine tanınmış olan yetkilerin serbestçe kullanımı ve özerk yerel yönetim ilkelerine riayetın sağlanması için yargı yoluna başvurabilmelerini içeren 11'inci maddesini kabul etmemiştir.

Ancak; Ülkemizin Şart'a koymuş olduğu çekincelerle ilgili hususlarda son yıllarda önemli reformlar yapılarak Türkiye'deki yerel yönetimler mevzuatının Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uyumu büyük ölçüde sağlanmıştır.

IV.3. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan, Avrupa'nın doğal ve kültürel peyzajlarının bir bütün olarak korunması, yönetilmesi ve planlanması ve bu konularda işbirliği oluşturulması çerçeve sözleşmesi olan Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, ülkemiz tarafından 2000 yılında imzalanmış, 10 Haziran 2003 tarih ve 4881 sayılı Kanun ile kabul edilerek 1/3/2004 tarihinde de yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme'yi imzalayan ülkeler, peyzajı yasa çerçevesinde insan çevresi için gerekli bir unsur olarak tanımak, peyzaj politikaları belirlemek, uygulamak ve buna uygun prosedürleri oluşturmak, bu politikaları bölgesel, şehirselle, kültürel, çevresel, tarımsal, sosyal ve ekonomi politikalarıyla bütünleştirmek; peyzaj konusunda bilinç düzeyini artırmak, eğitim programları düzenlemek; ülkesindeki peyzajı tanımlama ve değerlendirmeye tabi tutmak; peyzaj kalite hedeflerini belirlemek; peyzajı korumak, yönetmek veya planlamak amacıyla bazı uygulamaları hayata geçirmekle yükümlü kılınmıştır. Sözleşme, taraf ülkelerin tüm bölge ve alanları ile doğal, kırsal, kentsel ve yarı-kentsel alanlarını kapsamaktadır

Sözleşme'ye taraf devletlere, Sözleşme'yi imza sırasında veya onaylama, kabul ve katılma yöntemlerini belirlerken Sözleşme'yi uygulayacağı bölge veya bölgeleri belirleme ve bunları daha sonra genişletme imkânı verilmektedir. Sözleşme'nin uygulanmasını izleme görevi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından atanan Yetkili Uzmanlar Komitesine verilmiştir.

IV.4. Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi

1980 yılında Avrupa Konseyinde kabul edilen, Avrupa Yerel Yönetimler ve Yerel Topluluklar Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi (21 Mayıs 1980), komşu yerel yönetim birimleri arasında işbirliği projelerinin geliştirilmesinin önündeki her türlü yönetsel, tüzel, siyasal ve psikolojik engelleri ortadan kaldırmak ve işbirliğini geliştirme amacı ile yerel yönetimler arasında işbirliği olanaklarının geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşılmasında sınırlardaki yerel ve bölgesel topluluk veya yönetimler arasında; bölgesel, kentsel ve kırsal kalkınma, çevrenin korunması, kamu tesis ve hizmetlerinin geliştirilmesi ve acil durumlarda karşılıklı yardım gibi alanlardaki işbirliğinin potansiyel önemine dikkat çekilmektedir. Sözleşme ile sınır bölgelerinin ekonomik ve sosyal gelişimine ve birlik-beraberlik ruhuna katkıda bulunulacağı hedeflenmektedir.

Sözleşme'ye taraf olan devletler, yerel yönetimlerin ve yerel toplulukların, başka ülkelerdeki benzerleriyle işbirliği anlaşması yapma hakkını tanımayı ve bu hakka saygı göstermeyi kabul etmektedirler. Sözleşme tarafı devletler, sınır ötesi işbirliğinin gelişmesini ve sorunsuz bir şekilde işleyişini engelleyebilecek hukuki, idari ve teknik zorlukları gidermek için çaba gösterecek ve diğer taraf veya taraflara, durumun gerektirdiği ölçüde danışacaktır

Türkiye bu Sözleşme'yi 4/2/1998 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme 1/2/2000 tarih ve 4517 sayılı Kanunla ve "İşbu Sözleşme, Türkiye'nin diplomatik ilişkisi bulunan ülkelerin yerel yönetimleri ile kurulacak işbirliği bakımından ve sadece Türkiye'deki özel idareler, belediyeler, köyler ve bu amaçla kurulmuş mahallî idare birliklerinde geçerli olmak kaydıyla hüküm ifade edecektir." şeklinde bir bildirimle onaylanmıştır. Bu türlü bir işbirliğinin esaslarını belirlemek amacıyla, ülkemizde Avrupa Konseyinin de katkılarıyla, komşu devletlerle (Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya) hazırlık toplantıları düzenlenmiştir.

IV.5. Avrupa Kentsel Şartı I-II

Avrupa Kentsel Şartı-I, Avrupa Konseyinin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir. Yerleşimlerde yaşamın iyileştirilmesini amaçlayan kampanya; kentte fiziksel çevre ve konut stokunun iyileştirilmesi,

toplumsal kalkınmanın özendirilmesi, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların oluşturulması ve halk katılımının özendirilmesi olmak üzere başlıca dört temel konuya ağırlık vermiştir.

Avrupa Konseyi tarafından 1992 yılında kabul ve ilan edilen Avrupa Kentsel Şartı-I, 20 maddelik bir deklarasyon ve 13 maddelik şart ilkelerinden oluşmaktadır. Şart daha önceki birçok uluslararası metinden farklı olarak, hükümetlerin değil yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır.

Avrupa Kentsel Şartı'nın benimsediği temel ilkeler işbirliği ve dayanışmadır. Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri; güvenlik, kirletilmemiş ve sağlıklı bir çevre, istihdam, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültürler arası kaynaşma, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, işlevlerin uyumu, katılım, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kalkınma, mal ve hizmetler, doğal zenginlikler ve kaynaklar, kişisel bütünlük, belediyeler arası işbirliği, finansal yapı ve mekanizmalar ve eşitlik gibi haklara sahiptirler. Şart söz konusu hakların yaş, cinsiyet, ırk ve inanç ayrımı yapmadan tüm insanlara eşit koşullarda tanınmasını savunmaktadır.

Avrupa Konseyinin 27-29 Mayıs 2008'de Strazburg'da yaptığı 15. Genel Oturumu'nda, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi "Avrupa Kentsel Şartı-II: "Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto"yu kabul etmiştir. Yayımlanan deklarasyonda, ilk kabul edilen Şart'taki bazı ilkeler yeniden tanımlanmış ve kentsel yaşama yeni bir yaklaşım getirilmesi amaçlanmıştır. Şart ile yerel yönetimlerden, Avrupa değerlerini esas alarak kamu politikalarında etik yönetim, sürdürülebilir kalkınma ve dayanışma ilkelerini daha ileri düzeyde uygulamaları istenmektedir. Ayrıca; Avrupa kentsel müktesebatının önemi, kentliler ile kasaba halklarının aktif katılımı ve bilinçlendirilmesi, etkin ve düzenli denetim mekanizmaları içeren bir yönetim anlayışının hayata geçirilmesi, kentsel ekolojinin korunması ve geliştirilmesi, kentsel alanlarda yaşayanlar arasındaki ciddi mekânsal farklılıkların giderilerek sosyal uyumun sağlanması, kentler ve kasabalar arasında "kent diplomasisi" kurulması, yerel alanların kültür ve kimliklerinin korunması, iletişim imkânını artıran akıllı ve dijital kentler oluşturulması konuları üzerinde durulmuştur.

IV.6. Yerel Gündem 21

1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Yeryüzü Zirvesi'nde "sürdürülebilir kalkınma", tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiştir. Bu doğrultuda, 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılmasına

yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan "Gündem 21" başlıklı Eylem Planı, BM üyesi ülkelerce kabul edilmiştir.

Gündem 21, “İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır” cümlesiyle başlamaktadır. Çevre sorunlarının tüm dünyada gündemin üst sıralarında yer almaya başlamasının temel nedeni, insanlık için oldukça ürkütücü bir geleceğin netleşmeye başlamasıdır. Giderek kirlenen, doğal kaynakları hesapsızca tüketilen bir dünyada sürekli artan çevresel bozulmaya, hastalılara, yoksulluğa, eşitsizliklere dikkat çekilmektedir. Çıkış yolu olarak ise, temel gereksinimlerin karşılanması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi, ekosistemlerin daha iyi korunması ve yönetimi için “küresel ortaklık” kavramı gündeme getirilmektedir.

Gündem 21’in temel yaklaşımı, tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi, yeni kaynakların oluşturulması, uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin “yerinden yönetim” anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümetler ve hükümet dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve halkın etkin katılımının sağlanması gibi öncelikler üzerine kurulmuştur. Kısaca, Gündem 21’de "toplumsal uzlaşma olmadan sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılamaz" görüşü netlik kazanmıştır.

Gündem 21, hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesi ile ilgili sorunların neler olduğu, ne şekilde çözülebilecekleri, hangi alanlarda kimlere ne kadar sorumluluk düştüğünü belirten üç ana, bir tamamlayıcı olmak üzere 40 bölümü içermektedir.

Gündem 21’in 28. Bölümünde, ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin katılımının ve işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır. “Yerel Gündem 21” kavramının getirildiği bu bölümde, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer tüm ilgililerin, kentleri için “21. yüzyılın yerel gündemi”ni oluşturmaları karara bağlanmaktadır. Yerel yönetimler ile uluslararası topluluklar, yerel yönetim birlikleri ve diğer yerel yönetimlerin temsilcileri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi vurgulanmaktadır. Yerel yönetimlerin karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine toplumun tüm kesimlerini dahil edebilmek için programlar geliştirilmesi ve uygulanması hedeflenmektedir.

Ülkemizde, YG-21 Programı kapsamında oluşturulan başlıca yerel yönetim mekanizmaları; kent konseyleri, çalışma grupları, kadın ve gençlik meclisleri ile özel ilgi grupları kapsamındaki çocuk, yaşlı ve engelli platformlarından oluşmaktadır.

Kent Konseyleri, merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu bir işbirliği ortaklığı çerçevesinde bir araya getiren başlıca yönetim mekanizmalarıdır. Kent Konseyleri, kendi tüzüklerini hazırlayıp onaylamakta ve bunlara göre faaliyet göstermektedir. Konseyler, kentin kalkınma önceliklerinin ve acil sorunlarının tanımlandığı ve tartışıldığı demokratik platformlar olarak işlev görmektedir.

YG-21 Çalışma Grupları, farklı kurumlardan ve sektörlerden gelen gönüllülerin katkılarını, ilgili kentin öncelikli konularında ve sorun alanlarında yoğunlaştıran bir başka önemli katılımcı mekanizma işlevini görmektedir.

YG-21 Kadın Meclisleri karar alma süreçlerine kadınların etkin katılımının teşviki ve cinsiyet bakış açısının tüm politikalara ve stratejilere yansıtılması gibi öncelikli konulardaki bilinç düzeyinin artmasını kolaylaştırmaktadır. YG-21 Kadın Meclisleri arasındaki bilgi ve deneyim alışverişini güçlendirmek amacıyla, her yıl düzenlenmesi kararlaştırılan “Yerel Gündem 21 Kadın Etkinlikleri Festivali”nin birincisi Ekim 2002’de İzmir’de, ikincisi Eylül 2003’te Bursa’da, üçüncüsü de Eylül 2004’de Samsun’da gerçekleştirilmiştir.

YG-21 Gençlik Meclisleri, gençlerin kapasitelerinin geliştirilmesi ve “yapabilir” kılınmaları, gençliğin her alanda karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanması ve AB’ye giriş sürecinde gençliğin rolünün güçlendirilmesi yönündeki çalışmalarını sürdürmektedir. Gençlik Meclisleri, ulusal ölçekli yapılanmanın önemli bir adımı olarak Mayıs 2004’te “YG- 21 Ulusal Gençlik Parlamentosu” oluşturulmuştur.

Kentlerdeki katılımcı yapılar, genelde çocukları, yaşlıları ve engellileri kapsayan **Özel İlgi Grupları**’na yönelik platformlarla güçlendirilmekte ve zenginleştirilmektedir.

Türkiye Yerel Gündem 21 uygulaması 2001 yılında UNDP tarafından, dünyadaki en başarılı uygulamalardan birisi olarak seçilmiş ve 2002 yılı Eylül ayında Güney Afrika Johannesburg’da yapılan BM dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde en iyi uygulama olarak sunulmuştur.

IV.7. Habitat

1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde BM İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat-I) toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda özellikle kalkınma yolundaki ülkelerin karşılaştıkları kentleşme ve konut sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilmek ve iskân konularında uluslararası çapta işbirliğini sağlayabilmek amacıyla BM Örgütünün içerisinde uzmanlaşacak bir merkez oluşturulması fikri yaygın kabul görmüş ve hemen akabinde BM Genel Kurulunun 19 Aralık 1977 tarih ve 32/167 sayılı kararı ile BM İnsan Yerleşimleri Merkezi (Habitat) ve BM İnsan Yerleşimleri Komisyonu kurulmuştur.

Dünya üzerinde artan nüfusun ihtiyaçlarının sürdürülebilir biçimde karşılanabilmesi amacıyla 1990'lı yıllardan başlayarak bir dizi BM toplantıları gerçekleştirmiş ve alınabilecek önlemleri belirlemeye çalışmıştır. Bu toplantılar sırası ile; 1992 Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı, 1993 Viyana İnsan Hakları Dünya Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı ve 1996 Habitat II-İnsan Yerleşimleri Dünya Konferansı'dır. Habitat II İnsan Yerleşimleri Dünya Konferansı'nı diğer konferanslardan ayıran özellik, Konferans'ın devletlerarası niteliğinin değişmiş olması ve sivil toplum kuruluşları, platformlar ve sivil inisiyatiflerin konferansta etkin rol almış ve katkıda bulunmuş olmalarıdır.

Habitat II Konferansı 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Kentsel ve kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğini ve yeterli barınak ve konut sorunlarını küresel düzeyde sorgulamış, ülkelerin bu sorunlarla baş edebilmesi için yönetsel, toplumsal ve ekonomik bir dizi çağdaş politika ve reforma işaret ederek herkese yeterli konut ve sürdürülebilir insan yerleşimleri oluşturulmasını temel amaç edinmiştir. Bu amaçlara ulaşmak için ise Habitat felsefesi olarak "Kentine Sahip Çıkmak, Çözümde Ortaklık ve Aktif Katılım" kabul edilmiştir. Konferansın uluslararası düzeyde kabul gören karar belgeleri olan İstanbul Deklarasyonu ve Habitat Gündemi uluslararası bir müzakere ortamında hazırlanmış ve ilk beş yıl için eylem planları ortaya koyulmuştur.

Habitat III, 17-20 Ekim 2016'da Ekvator'un başkenti Kito'da gerçekleştirilmiştir. Habitat III, Dünya nüfusunun yarısından fazlasının kentlerde yaşadığı bir dönemde gerçekleştirildiği cihetle, bu dönemin yeni sorun ve ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlamıştır. Daha önceki Habitat konferansları gibi, Habitat III de BM Sürdürülebilir Kalkınma çerçevesini benimsemekte; 2015'te New York'ta kabul edilen "2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi"ni temel almaktadır. Konferans'ın sonucunda kabul edilen "Yeni Kentsel Gündem", 2030 Sürdürülebilir Kalkınma

Gündemi'nin "Kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir kent ve insan yerleşimleri" başlıklı 11. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'ni (SKH 11) tamamlayıcı niteliktedir. "Herkes için kent" ana teması etrafında, kimsenin geride bırakılmaması anlayışıyla, göçmenleri de içine alacak şekilde, toplumun tüm kesimlerinin kent hayatına ayırım gözetilmeksizin dâhil edilmesi temel hedefini yansıtmakta; iklim değişikliğine ve çevrenin korunmasına önem atfetmektedir.

BM-Habitat'ın daha etkin hale getirilmesi için kurumsal yapı ve finansman konularında yapılabilecek değişikliklere ilişkin olarak, 5-6 Eylül 2017 tarihlerinde BM Genel Kurulunda, BM İnsan Yerleşimleri Programı değerlendirmesine yönelik üst düzeyli bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Dünya Şehircilik Forumu 9. Oturumu 7-13 Şubat 2018 tarihlerinde Kuala Lumpur'da düzenlenmiştir. Yeni Kentsel Gündem'in uygulama sürecinin ise, ilk 10 yıllık dönem sonunda (2026) gözden geçirilmesi kararlaştırılmıştır.

Ülkemiz, Aralık 2017'de BM Habitat Yönetim Konseyi'ne seçilmiştir. Söz konusu üyeliğimiz 31 Aralık 2020 tarihine kadar sürecektir. Bir sonraki Habitat konferansının 2036'da düzenlenmesi öngörülmektedir.

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, mahalli idareler ile ilgili kanunlar yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede; başta 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun olmak üzere mahalli idare alanını düzenleyen temel kanunlar olarak uygulamaya konulmuştur.

Mahalli idareler alanında uygulamaya giren yeni kanunların ortaya koyduğu temel düzenlemelerde, insanımızın hayatını kolaylaştıran, daha etkin ve kaliteli hizmet sunumunu esas alan, kaynakların ekonomik ve verimli kullanılmasıyla hizmet arzını artıran ve çağdaş hizmet uygulamalarını hedefleyen bir yaklaşım benimsenmiştir. Yeni kanunlarda ortaya konulan temel ilkeleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, daha demokratik ve vatandaş odaklı bir idari yapılanma amaçlanmıştır. Özel idarede valinin konumu yeniden düzenlenerek, valinin il genel meclisine başkanlık yapmasına son verilmiş, il genel meclisinin kendi başkanını seçmesine imkân tanınmış ve özel idarede profesyonel bir idari yapılanma öngörülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde; belediye kuruluşu için yeni esaslar benimsenerek belediye kurulmasındaki nüfus eşiği 5.000'e yükseltilmiş, belirli hallerde belediye ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasına ve bunların hizmet sunum kapasitesi daha elverişli olan belediyeye katılmasına imkân verilmiştir. Belediye ve mücavir alan sınırlarında bütün işyerlerinin ruhsatlandırma yetkisi belediyelere devredilmiş, belediye meclislerinin her ay toplanması ve belli bir nüfusun üstündeki belediyelerde meclislerin denetim komisyonu kurması hüküm altına alınarak çok daha fonksiyonel bir meclis yapısı ihdas edilmiştir. Belediyelerin kendi kararlarını kendi yetkili organları vasıtasıyla alması ve uygulaması genel kural haline getirilmiş, gereksiz vesayet uygulamaları kaldırılmış ve belediye meclis kararlarının mülki idare amirleri

tarafından onaylanması işlemine son verilmiştir. Belediye teşkilatının norm kadro ilke ve standartlarına göre oluşturulması hüküm altına alınarak kadro ihdas, iptal ve değişiklikleri belediye meclislerinin yetkisine bırakılmıştır. Belediyelerin arsa ve konut üretmesi hususunda diğer kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği ve ortak proje yürütmesine imkân tanınmış ve karar süreçlerinde sivil katılımı arttırmak amacıyla kent konseyleri oluşturulmuş ve vatandaşların belediye hizmetlerine gönüllü katılımına ilişkin esaslar getirilmiştir.

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çıkarılarak mahalli idare birlikleri müstakil bir kanunda düzenlenmiştir. Bu Kanun'daki düzenlemelerle; su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile çevre ve ekolojik dengenin korunmasına ilişkin projelerin zorunlu kılması durumunda Cumhurbaşkanı kararı ile ilgili mahallî idarelerin, bu amaçla kurulmuş birliğe üyeliği zorunlu hale getirilmiş; birliklerde norm kadro esasını benimsenmiş, ilçelerde tüm köylerin iştiraki ile o ilçenin adını taşıyan, köylere hizmet götürme birliklerinin kurulması öngörülmüş, köylere götürülecek merkezi idare hizmetlerine ait ödeneklerin bu birliklere aktarılması suretiyle hizmetlerin görülmesine imkân sağlanmıştır. Köylere hizmet götürme birlikleri fonksiyonel hale getirilmiş, mahallî idarelerin menfaatlerinin korunması, gelişmelerine yardımcı olunması, personelinin eğitilmesi ve mahallî idarelerle ilgili kanun hazırlıklarında görüş bildirilmesi amacıyla il özel idarelerini ve belediyeleri temsil etmek üzere ülke düzeyinde sadece birer birlik kurulması hükme bağlanmıştır. Kültür ve turizmi koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde, alanın bütüncül bir anlayışla korunması, geliştirilmesi, tanıtımı, kültür ve turizme ilişkin sosyal ve teknik altyapının gerçekleştirilmesi ve işletilmesi amacıyla alandaki bütün mahalli idarelerin katılımı ile turizm altyapı hizmet birliklerinin kurulması ve bu birliklerde, alandaki turizm belgeli konaklama tesislerinin ve deniz turizmi tesislerinin temsiline imkân tanınmıştır.

Öte yandan, genel bütçe vergi gelirlerinden il özel idareleri ve belediyelere aktarılan paylar konusunda yeni ilke ve esaslar ihdas eden bir yasal düzenleme yapılmıştır. Mahalli idarelerin gelirlerinde önemli artışlar sağlayan bu Kanunla diğer bazı önemli esaslar da ortaya konulmuştur. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun ile pay dağıtımına ilişkin yeni ilkeler ortaya konulmuştur.

Böylece il özel idarelerinin hizmet alanına göre yüzölçümleri, köy sayıları, kırsal alan nüfusları ve gelişmişlik endeksi gibi birçok unsur da pay dağıtım sistemine dâhil edilerek hizmet alanı ve ihtiyacı yüksek yörelere daha fazla kaynak aktarılması mümkün hale gelmiştir.

Diğer taraftan, belediye pay dağıtım sisteminde de yeni esaslar getirilmiştir. Bu kapsamda, belediyelere ayrılan payın yüzde 80’lik kısmı nüfusa ve yüzde 20’lik kısmının ise gelişmişlik endeksine göre dağıtılması esası getirilmiştir.

Ülkemizdeki belediye sayısındaki sürekli artış eğilimi, çok düşük nüfuslu ve hizmet üretemeyen belediyelerin oluşmasına yol açmıştır. Bu sakıncaların giderilmesi amacıyla, 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile büyükşehirler dâhilindeki ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmiştir. Ayrıca 6360 sayılı Kanunla büyükşehirlerdeki belde belediyeleri kapatılmış ve belediye sayısında önemli bir düşüş meydana gelmiştir.

2018 yılında mahalli idareler alanında yapılan mevzuat düzenlemeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:10

Mevzuat Düzenlemeleri

Sıra No	Adı	Amacı	Resmi Gazete Tarih ve Sayısı
1	Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik	Büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasında görevlerin yerine getirilmesinde yaşanan aksaklıklar nedeniyle, yönetmeliğin “Koordinasyon Birimleri” başlıklı ek 4 üncü maddesi, başlığıyla birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.	2/3/2018-30348
2	7071 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun	678 sayılı KHK ile 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 75 inci maddesinde değişiklik yapılarak KHK kanunlaşmıştır.	8/3/2018-3035 mükerrer
3	7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5393 sayılı Belediye Kanunu’nun ek 3 ncü ve geçici 10 ncu maddesinde yapılan değişikliklerle; belediye hizmetlerinden daha hızlı, kolay, etkin, kaliteli bir şekilde yararlanılması düzenlenmiştir.	10/3/2018-30356

4	7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun mükerrer 79 ncu maddesinde yapılan değişiklikle, altyapı kazı işlemlerinde belediyeden kazı izin belgesi alınması, başvuru taleplerinin ne kadar sürede sonuçlandırılacağı, belge karşılığında alınacak harç oranı ve hesaplanması ve izinsiz kazı yapanlara uygulanacak idari para cezası ile ilgili hükümler düzenlenmiştir.	10/3/2018-30356
5	7144 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7 nci maddesinde yapılan değişiklikle; şehir merkezine olan uzaklık, nüfus ve hattı kullanan sayısı kriterleri esas alınarak tespit edilecek hatlarla ilgili toplu taşıma hizmetlerinin işlettilmesi amacıyla büyükşehir belediye meclisine karar verme yetkisi verilmiştir.	25/05/2018-30431
6	700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunu'nun 2, 4 ve 6 ncı maddelerinde yapılan değişiklikle, yeni hükümet sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemeler yapılmıştır.	7/7/2018-30471 mükerrer
7	700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunu'nun 2 ve 7 nci maddelerinde yapılan değişiklikle, yeni hükümet sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemeler yapılmıştır.	7/7/2018-30471 mükerrer
8	700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 25 nci maddesinde yapılan değişiklikle; yeni hükümet sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemeler yapılmıştır.	7/7/2018-30471 mükerrer
9	700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 4, 18 ve 22 nci maddelerinde yapılan değişiklikle yeni hükümet sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemeler yapılmıştır.	7/7/2018-30471 mükerrer

10	700 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun mükerrer 44, 76, 79, 89, 93, 96, 100 üncü ve geçici 7 nci maddelerinde yapılan değişiklikle, yeni hükümet sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemeler yapılmıştır.	7/7/2018-30471 mükerrer
11	703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 4, 11, 12, 68, 73 ve 75 nci maddelerinde yapılan değişiklikle, yeni hükümet sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemeler yapılmıştır.	9/7/2018-3047 mükerrer
12	703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na mükerrer 97 nci maddesi eklenerek yeni hükümet sisteminin işleyişi bakımından gerekli düzenlemeler yapılmıştır.	9/7/2018-3047 mükerrer
13	7148 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 20 nci maddesinde yapılan değişiklikle, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının, Vilayetler Birliğine üye olması imkânı getirilmiştir.	26/10/2018-30577
14	7153 sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 4, 8, 12, 15, 18, 19, 49, 51, 52, 56, 62, 65, 68, 69, 71, 74, 76, 77 nci ve ek 3 ncü maddelerinde yapılan değişiklikle; İçişleri Bakanlığına bağlı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün kapatılması ve görevlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı olarak kurulan Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne devretmesi doğrultusunda uyum düzenlemeleri yapılmıştır.	10/12/2018-30621
15	7153 sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 8, 9, 22 nci, ek 1 ve 2 nci maddelerinde yapılan değişiklikle; İçişleri Bakanlığına bağlı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün kapatılması ve görevlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı olarak kurulan Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne devretmesi doğrultusunda uyum düzenlemesi yapılmıştır.	10/12/2018-30621

16	7153 sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 5 nci ve geçici 3 ncü maddesinde yapılan değişiklikle, İçişleri Bakanlığına bağlı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün kapatılması ve görevlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı olarak kurulan Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne devretmesi doğrultusunda uyum düzenlemesi yapılmıştır.	10/12/2018-30621
17	7153 sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 33,34 üncü ve mükerrer 44, 85, 89, 94, 95, 97, 104 üncü maddelerinde yapılan değişiklikle, İçişleri Bakanlığına bağlı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün kapatılması ve görevlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı olarak kurulan Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne devretmesi doğrultusunda uyum düzenlemesi yapılmıştır.	10/12/2018-30621
18	7153 sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunu'nun 2, 4 ve geçici 1 nci maddelerinde yapılan değişiklikle, İçişleri Bakanlığına bağlı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün kapatılması ve görevlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı olarak kurulan Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğüne devretmesi doğrultusunda uyum düzenlemesi yapılmıştır.	10/12/2018-30621

Kaynak: YYGM , 2019

2018 yılında mahalli idareler alanında; on kanun, yedi kanun hükmünde kararname ve bir yönetmelik değişikliği yapılmıştır.

Mahalli idarelerin insan kaynaklarını; memur, sözleşmeli personel ve işçi statüsünde çalışan personel oluşturmaktadır.

VI.1. Mahalli İdarelerin Personel Sayıları

2017 ve 2018 yıllarına ait, türleri itibarıyla mahalli idarelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 11

Türleri İtibarıyla Mahalli İdarelerin Personel Sayıları

Mahalli İdare Türü	Memur		Sözleşmeli Personel		İşçi				Toplam	
	2017	2018	2017	2018	Sürekli		Geçici		2017	2018
					2017	2018	2017	2018		
Belediyeler	96.575	93.290	12.535	17.158	62.849	55.608	5.296	6.647	177.255	172.703
Belediye Bağlı İdareleri	12.819	12.212	1.459	1.961	15.175	12.865	232	229	29.685	27.267
İl Özel İdaresi	5.298	5.147	410	584	8.328	6.401	72	197	14.108	12.329
Mahalli İdare Birlikleri	162	275	84	341	233	396	279	516	758	1.528
Toplam	114.854	110.924	14.488	20.044	86.585	75.270	5.879	7.589	221.806	213.827

Kaynak: YYGM ve İİGM , 2019

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde çalışan toplam 213.827 personelin; 172.703'ü belediyelerde, 27.267'si belediye bağlı idarelerinde, 12.329'u il özel idarelerinde, 1.528'i mahalli idare birliklerinde çalışmaktadır.

VI.1.1. Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdarelerde Çalışan Memur Sayıları

2017 ve 2018 yıllarında mahalli idarelerde çalışan memur sayıları hizmet grupları itibarıyla aşağıda gösterilmiştir:

Tablo:12

Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdareler Memur Sayıları

Yıl	Yönetici ve Kariyer Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı
2017	11.458	32.529	34.451	2.871	2.499	15.310	7.942	7.794	114.854
2018	11.765	32.656	30.711	3.132	2.697	16.819	8.881	4.263	110.924

Kaynak: YYGM ve İİGM , 2019

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde çalışan toplam 110.942 memurun 11.765'i yönetici ve kariyer, 32.656'sı idari, 30.711'i teknik, 3.132'si sağlık, 2.697'si yardımcı hizmetler, 16.819'u zabıta, 8.881'i itfaiye, 4.263'ü diğer kadrolardaki personeldir.

VI.1.2. Mahalli İdarelerin İşçi Sayıları

2017-2018 yıllarına ait mahalli idarelerin işçi sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:13

Mahalli İdarelerin İşçi Sayıları

Mahalli İdare Türü	Sürekli İşçi Sayısı		Geçici İşçi Sayısı	
	2017	2018	2017	2018
Belediyeler	62.849	55.608	5.296	6.647
Belediye Bağlı İdareleri	15.175	12.865	232	229
İl Özel İdareleri	8.328	6.401	72	197
Mahalli İdare Birlikleri	233	396	279	516
Toplam	86.585	75.270	5.879	7.589

Kaynak: YYGM ve İİGM , 2019

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde 75.270 sürekli işçi, 5.879 geçici işçi çalışmaktadır.

VI.1.3. Mahalli İdare Şirketlerde Çalışan Personel Sayıları

2017-2018 yıllarına ait mahalli idare şirketlerinde çalışan personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:14

Mahalli İdare Şirketlerinde Çalışan Personel Sayıları

Mahalli İdare Türü	Şirketlerde Çalışan Personel Sayısı	
	2017	2018
Belediyeler	300.572	426.029
Belediye Bağlı İdareleri	35.685	46.906
İl Özel İdareleri	5.526	6.948
Mahalli İdare Birlikleri	1.765	751
Toplam	343.548	480.634

Kaynak: YYGM ve İİGM , 2019

2018 yılı itibarıyla belediyelerde 426.029, belediye bağlı idarelerde 46.906, il özel idarelerinde 6.948, mahalli idare birliklerinde 751 olmak üzere toplam 480.634 kişi şirketlerde çalışmaktadır.

VI.1.4. Toplam Kamu Personeli Sayısı ve Mahalli İdarelerin Personel Durumu

2017 ve 2018 yıllarına ait toplam kamu personel sayıları ve mahalli idarelerdeki personel sayıları karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:15

Mahalli İdareler Personelinin Toplam Kamu Personeli İçindeki Oranı

Personel Türü	2017			2018		
	Toplam Kamu Personeli	Toplam Mahalli İdareler Personeli	Mahalli İdareler Personeli/ Toplam Kamu Personeli (%)	Toplam Kamu Personeli	Toplam Mahalli İdareler Personeli	Mahalli İdareler Personeli/ Toplam Kamu Personeli (%)
Memur	2.453.937	114.854	4,68	2.430.130	110.924	4,56
Sözleşmeli Personel	166.897	14.488	8,68	219.173	20.044	9,15
Sürekli İşçi	229.842	86.585	37,67	220.303	75.270	34,17
Geçici İşçi	25.770	5.879	22,81	32.071	7.589	23,66
Toplam	2.876.446	221.806	7,71	2.901.677	213.827	7,37

Kaynak: DPB, YYGM ile İİGM , 2019

Türkiye’de kamuda istihdam edilen personel sayısı 2.901.677’dir. Bunun 213.827’si mahalli idareler personelidir. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı %7,37’ye karşılık gelmektedir. Mahalli idarelerdeki memur sayısının kamuda çalışan toplam memur sayısı içindeki oranı %4,56, mahalli idarelerdeki sözleşmeli personel sayısının kamuda çalışan toplam sözleşmeli personel sayısı içindeki oranı %9,15, mahalli idarelerdeki sürekli işçi sayısının kamuda çalışan toplam sürekli işçi sayısı içindeki oranı %34,17, mahalli idarelerdeki geçici işçi sayısının kamuda çalışan toplam geçici işçi sayısı içindeki oranı ise %23,66’dır.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 49’uncu maddesi ile getirilen sınırlama belediyeleri personel istihdamı konusunda daha dikkatli davranmaya yöneltmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’na dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına belli bir disiplin getirilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 49’uncu maddesi nitelikli personel istihdamını kolaylaştıran hükümler ihtiva etmektedir.

VI.2. Belediyelerin İnsan Kaynakları

Belediye teşkilâtı norm kadroya uygun olarak; yazı işleri, malî hizmetler, fen işleri ve zabıta birimlerinden oluşur. Beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde, sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur.

Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, genel sekreter yardımcılıkları, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediye meclisinin kararı ile olur.

Belediye ve büyükşehir belediyesi norm kadroları, 22/2/2007 tarihli ve 26442 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke Standartlarına Dair Yönetmelik” çerçevesinde belediye veya büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenir.

Belediye ve bağlı kuruluşlarında, norm kadroya uygun olarak çevre, sağlık, veterinerlik, teknik, hukuk, ekonomi, bilişim ve iletişim, plânlama, araştırma ve geliştirme, eğitim ve

danışmanlık alanlarında avukat, mimar, mühendis, şehir ve bölge plâncısı, çözümleyici ve programcı, tabip, uzman tabip, ebe, hemşire, veteriner, kimyager, teknisyen ve tekniker gibi uzman ve teknik personel yıllık sözleşme ile çalıştırılabilir. Sözleşmeli personel eliyle yürütülen hizmetlere ilişkin boş kadrolara ayrıca atama yapılamaz.

Avukat, mimar, mühendis (inşaat mühendisi ve harita mühendisi olmak kaydıyla) ve veteriner kadrosu bulunmayan veya işlerin azlığı nedeniyle bu unvanlarda kadrolu personel istihdamına ihtiyaç duyulmayan belediyelerde, bu hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, haftanın ya da ayın belirli gün veya saatlerinde kısmi zamanlı olarak sözleşme ile personel çalıştırılabilir. Kısmi zamanlı olarak çalıştırılacak personel sayısı yukarıda belirtilen her unvan için birden fazla olamaz ve bunlarla yapılacak sözleşme süresi takvim yılını aşamaz.

Belediyenin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde otuzunu aşamaz. Nüfusu 10.000'in altında olan belediyelerde bu oran yüzde kırk olarak uygulanır. Yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamaz.

VI.2.1. Hizmet Grupları İtibarıyla Belediyelerin Personel Sayıları

2017 ve 2018 yıllarına ait hizmet grupları itibarıyla belediyelerin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:16

Hizmet Grupları İtibarıyla Belediyelerin Personel Sayıları

Yıl	Yönetici ve Kariyer Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
											Sürekli	Geçici	
2017	8.969	25.481	27.377	2.615	2.060	15.193	7.833	7.047	96.575	12.535	62.849	5.296	177.255
2018	9.461	26.224	24.194	2.344	1.987	16.810	8.880	3.390	93.290	17.158	55.608	6.647	172.703

Kaynak: YYGM , 2019

Belediyelerde 93.290 memur, 17.158 sözleşmeli personel, 55.608 sürekli işçi, 6.647 geçici işçi olmak üzere; toplam 172.703 personel istihdam edilmektedir.

VI.2.2. Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları

2018 yılına ait belediyelerin türlerine göre personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:17

Belediye Türlerine Göre Personel Sayıları

Belediye Türü	Yönetici ve Kariyer Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
											Sürekli	Geçici	
Büyükşehir Belediyeleri	2.322	6.522	12.010	1.090	444	3.585	6.133	473	32.579	6.078	13.605	264	52.526
İl Belediyesi	940	2.224	2.368	134	147	1.385	1.052	349	8.599	1.188	6.068	1.307	17.162
Büyükşehir İlçe Belediyesi	4.864	13.705	11.990	1.123	636	9.180	167	1.048	42.713	8.135	25.590	3.309	79.747
İlçe Belediyeleri	1.005	2.084	1.210	173	276	1.265	891	424	7.328	1.441	7.828	1.164	17.761
Belde Belediyeleri	240	731	255	18	84	295	194	254	2.071	316	2.517	603	5.507
Toplam	9.371	25.266	27.833	2.538	1.587	15.710	8.437	2.548	93.290	17.158	55.608	6.647	172.703

Kaynak: YYGM , 2019

Belediyelerde çalışan toplam 172.703 personelin; 52.526'sı büyükşehir belediyelerinde, 17.162'si il belediyelerinde, 79.747'si büyükşehir ilçe belediyelerinde, 17.761'i ilçe belediyelerinde ve 5.507'si belde belediyelerinde çalışmaktadır.

VI.3. Belediye Bağlı İdarelerinin İnsan Kaynakları

2017 ve 2018 yıllarına ait hizmet grupları itibarıyla belediye bağlı idarelerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:18

Hizmet Grupları İtibarıyla Belediye Bağlı İdarelerinin Personel Sayıları

Yılı	Yönetici ve Kariyer Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
									Sürekli	Geçici	
2017	1.561	5.282	5.006	184	136	0	12.169	1.459	15.175	232	29.035
2018	1395	4573	4331	745	463	705	12.212	1.961	12.865	229	27.267

Kaynak: YYGM , 2019

Bağlı idarelerde; 12.212 memur, 1.961 sözleşmeli personel, 12.865 sürekli işçi, 229 geçici işçi olmak üzere toplam 27.267 personel istihdam edilmektedir.

VI.4. İl Özel İdarelerinin İnsan Kaynakları

İl özel idaresi teşkilatı; genel sekreterlik, malî işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri birimlerinden oluşur. İlin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre oluşturulacak diğer birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi il genel meclisinin kararıyla olur. Bu birimler müdürlük şeklinde kurulur. İlçelerde, özel idare işlerini yürütmek amacıyla kaymakama bağlı ilçe özel idare teşkilâtı oluşturulabilir.

İl özel idarelerinin norm kadroları, 10/6/2007 tarihli ve 26548 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İl Özel İdareleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik’te belirtilen esaslar çerçevesinde il genel meclisi kararıyla belirlenir. İl özel idarelerinde sözleşmeli personel ile kısmi zamanlı sözleşmeli personel çalıştırılması hususunda Belediye Kanunu’nun 49’uncu maddesi hükümleri uygulanır. Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilmekte olan memurlar valinin talebi, kendilerinin isteği ve kurumlarının muvafakatiyle il özel idarelerinin birim müdürü ve üstü yönetici kadrolarında görevlendirilebilirler.

VI.4.1. Hizmet Grupları İtibarıyla İl Özel İdareleri Personel Sayıları

2017 ve 2018 yıllarına ait hizmet grupları itibarıyla il özel idarelerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:19

Hizmet Grupları İtibarıyla İl Özel İdareleri Personel Sayıları

Yıl	Yönetici ve Kariyer Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Zabıta Personeli	İtfaiye Personeli	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
											Sürekli	Geçici	
2017	901	1.836	2.120	35	272	0	0	4	5.168	410	8.328	72	13.978
2018	841	1.806	2.106	32	240	9	1	112	5.147	584	6.401	197	12.329

Kaynak: İİGM , 2019

İl özel idarelerinde; 5.147 memur, 584 sözleşmeli personel, 6.401 sürekli işçi, 197 geçici işçi olmak üzere toplam 12.329 personel istihdam edilmektedir.

VI.5. Mahalli İdare Birliklerinin İnsan Kaynakları

Norm kadroya uygun olarak birlik teşkilâtı; birlik müdürü, yazı işleri, malî işler birimleriyle birliğin faaliyet alanına göre kurulacak teknik işler biriminden oluşur. Ülke düzeyinde kurulan birliklerle üye sayısı yüzden fazla olan birliklerde teşkilât, norm kadroya uygun olarak; genel sekreter, yazı işleri ve malî işler birimleriyle birliğin faaliyet alanında olmak ve sayısı üçü geçmemek üzere birlik meclisinin kararıyla kurulacak diğer birimlerden oluşur. Mahalli İdare Birlikleri norm kadroları, 22/2/2007 tarihli ve 26442 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Belediye ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke Standartlarına Dair Yönetmelik” çerçevesinde birlik meclisi tarafından belirlenir. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memurlar, Belediye Kanunu’nda belirtilen esas ve usule göre birlik genel sekreteri veya diğer üst yönetici kadrolarında görevlendirilebilir.

VI.5.1. Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları

2017 ve 2018 yıllarına ait hizmet grupları itibarıyla mahalli idare birliklerinin personel sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:20

Hizmet Grupları İtibarıyla Mahalli İdare Birliklerinin Personel Sayıları

Yılı	Yönetici ve Kariyer Personel	İdari Personel	Teknik Personel	Sağlık Personeli	Yardımcı Hizmetler Personeli	İtfaiye Personeli	Diğer Kadrolardaki Personel	Toplam Memur Sayısı	Sözleşmeli Personel	İşçi		Toplam
										Sürekli İşçi	Geçici İşçi	
2017	24	40	64	5	10	0	18	161	84	233	279	757
2018	68	53	80	11	7	0	56	275	341	396	516	1.528

Kaynak: YYGM ve İİGM , 2019

Mahalli idare birliklerinde; 275 memur, 341 sözleşmeli personel, 396 sürekli işçi, 516 geçici işçi olmak üzere; toplam 1.528 personel istihdam edilmektedir. Köylere hizmet götürme birliklerinin personel sayıları bu sayılara dahil değildir.

VII**MAHALLİ İDARELERİN BİLANÇOSU, FAALİYET SONUÇLARI VE BORÇ DAĞILIMLARI****VII.1. Mahalli İdarelerin Bilançosu**

2018 yılı mahalli idarelerin bilançosu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 21**Mahalli İdarelerin Bilançosu (1.000 TL)**

Aktif (Varlıklar)		2018	Pasif (Kaynaklar)		2018
1	Dönen Varlıklar	67.397.205,9	3	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	67.605.661,9
10	Hazır Değerler	14.702.369,4	30	Kısa Vadeli İç Mali Borçlar	9.411.157,3
100	Kasa	3.760,3	300	Banka Kredileri	8.271.485,0
101	Alınan Çekler	24.192,9	303	Kamu İdarelerine Mali Borçlar Hesabı	1.109.763,0
102	Banka	13.095.250,3	309	Kısa Vadeli Diğer İç Mali Borçlar	29.909,2
103	Verilen Çekler ve Gönderme Emirleri (-)	-1.032.453,2	31	Kısa Vadeli Dış Mali Borçlar	2.261.920,7
104	Proje Özel Hesabı	54.400,8	310	Cari Yılda Ödenecek Dış Mali Borçlar	2.261.920,7
105	Döviz	289.053,4	32	Faaliyet Borçları	28.026.343,4
106	Döviz Gönderme Emirleri (-)	-1,3	320	Bütçe Emanetleri	27.756.787,2
108	Diğer Hazır Değerler	1.656.333,2	322	Bütçeleştirilecek Borçlar	190.772,3
109	Banka Kredi Kartlarından Alacaklar	611.832,9	329	Diğer Çeşitli Borçlar	78.783,9
11	Menkul Kıymet Ve Varlıklar	129.856,2	33	Emanet Yabancı Kaynaklar	11.486.576,6
110	Hisse Senetleri Hesabı	53,5	330	Alınan Depozito ve Teminatlar	3.332.509,8
111	Özel Kesim Tahvil Senet ve Bonoları Hesabı	111.486,7	333	Emanetler	8.154.066,7
112	Kamu Kesimi Tahvil Senet ve Bonoları Hesabı	17.177,2	34	Alınan Avanslar	101.381,4
117	Menkul Varlıklar	1.138,9	340	Alınan Sipariş Avansları	95.791,8
118	Diğer Menkul Kıymet ve Varlıklar	0,0	349	Alınan Diğer Avanslar	5.589,5

Mahalli İdarelerin Bilançosu (Devamı)

Aktif (Varlıklar)		2018	Pasif (Kaynaklar)		2018
12	Faaliyet Alacakları	21.578.054,2	36	Ödenecek Diğer Yükümlülükler	11.225.692,6
120	Gelirlerden Alacaklar	7.073.204,3	360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	1.836.359,2
121	Gelirlerden Takipli Alacaklar	12.145.316,6	361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	1.754.057,9
122	Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar	977.231,9	362	Fonlar veya Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tah.	1.559.189,7
126	Verilen Depozito ve Teminatlar	206.097,8	363	Kamu İdareleri Payları	1.148.485,1
127	Diğer Faaliyet Alacakları	1.176.203,8	368	Vadesi Geçmiş Ert. Veya Tak. Vergi ve Diğ. Yükümlülükler	4.927.600,7
13	Kurum Alacakları	1.197.317,6	37	Borç ve Gider Karşılıkları	1.138.028,8
132	Kurumca Verilen Borçlardan Alacaklar	699.030,8	372	Kıdem Tazminatı Karşılığı	1.035.252,2
137	Takipteki Kurum Alacakları	102.568,0	379	Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	102.776,6
139	Diğer Kurum Alacakları	395.718,8	38	Gelecek Aylara Ait Gelirler Ve Gider Tahakkukları	3.870.949,9
14	Diğer Alacaklar	1.549.696,4	380	Gelecek Aylara Ait Gelirler	70.185,2
140	Kişilerden Alacaklar	1.549.696,4	381	Gider Tahakkukları	3.800.764,7
15	Stoklar	4.336.613,3	39	Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	83.611,2
150	İlk Madde Ve Malzeme	4.306.753,4	397	Sayım Fazlaları	41.435,2
153	Ticari Mallar	19.473,2	399	Diğer Çeşitli Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	42.175,9
157	Diğer Stoklar	10.386,7	4	Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	92.314.327,8
16	Ön Ödemeler	597.150,2	40	Uzun Vadeli İç Mali Borçlar	45.509.948,5
160	İş Avans ve Kredileri	609,5	400	Banka Kredileri	35.112.870,4
161	Personel Avansları	15,0	403	Kamu İdarelerine Mali Borçlar Hesabı	8.582.481,8
162	Bütçe Dışı Avans ve Krediler	388.628,7	409	Uzun Vadeli Diğer İç Mali Borçlar	1.814.596,3
164	Akreditifler	15,4	41	Uzun Vadeli Dış Mali Borçlar	16.161.736,3
165	Mahsup Dönemine Aktarılan Avans ve Krediler	103.204,9	410	Dış Mali Borçlar	16.161.736,3
166	Proje Özel Hesabından Verilen Avans ve Akreditifler	104.467,0	42	Faaliyet Borçları	608.014,1
167	Doğrudan Dış Proje Kredi Kullanımları Avans ve Akreditifleri	209,7	429	Diğer Faaliyet Borçları	608.014,1

Mahalli İdarelerin Bilançosu (Devamı)

Aktif (Varlıklar)		2018	Pasif (Kaynaklar)		2018
18	Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	99.433,2	43	Diğer Borçlar	8.335.489,6
	180 Gelecek Aylara Ait Giderler	96.945,6		430 Alınan Depozito ve Teminatlar	1.736.962,1
	181 Gelir Tahakkukları	2.487,6		438 Vadesi Geçmiş, Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler Hesabı	6.598.527,6
19	Diğer Dönen Varlıklar	23.206.715,4	44	Alınan Avanslar	44.295,1
	190 Devreden Katma Değer Vergisi	23.195.340,6		440 Alınan Sipariş Avansları	0,0
	197 Sayım Noksanları	11.005,2		449 Alınan Diğer Avanslar	44.295,1
	198 Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar	369,6	47	Borç ve Gider Karşılıkları	6.801.729,8
2	Duran Varlıklar	480.072.684,3		472 Kıdem Tazminatı Karşılığı	5.890.974,4
21	Menkul Kıymet ve Varlıklar	40,1		479 Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	910.755,5
	217 Menkul Varlıklar	40,1	48	Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları	14.637.596,5
	218 Diğer Menkul Kıymet ve Varlıklar Hesabı	0,0		480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler	906.467,8
22	Faaliyet Alacakları	3.444.449,6		481 Gider Tahakkukları	13.731.128,7
	220 Gelirlerden Alacaklar	816.258,8	49	Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	215.517,9
	222 Gelirlerden Tecilli ve Tehirli Alacaklar	1.130.343,2		499 Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesabı	215.517,9
	226 Verilen Depozito ve Teminatlar	65.156,2	5	Öz Kaynaklar	387.549.900,5
	227 Diğer Faaliyet Alacakları	1.432.691,4	50	Net Değer	204.838.938,9
23	Kurum Alacakları	662.001,0		500 Net Değer	204.838.938,9
	232 Kurumca Verilen Borçlardan Alacaklar	162.654,1	51	Değer Hareketleri	653.795,6
	239 Diğer Kurum Alacakları	499.346,9		519 Değer Hareketleri Sonuçları	653.795,6
24	Mali Duran Varlıklar	24.432.675,9	57	Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları	179.968.439,0
	240 Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler	9.290.642,8		570 Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları	179.968.439,0
	241 Mal ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler	15.596.266,6	58	Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları	-19.547.663,8
	247 Sermaye Taahhütleri (-)	-454.233,5		580 Geçmiş Yıllar Olumsuz Faaliyet Sonuçları	-19.547.663,8

Mahalli İdarelerin Bilançosu (Devamı)

Aktif (Varlıklar)		2018	Pasif (Kaynaklar)		2018
25	Maddi Duran Varlıklar	449.795.199,7	59	Dönem Faaliyet Sonuçları	21.636.390,7
	250 Arazi ve Arsalar	144.461.751,5		590 Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu	21.636.390,7
	251 Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri	170.731.277,9			
	252 Binalar	68.789.448,4			
	253 Tesis, Makine ve Cihazlar	9.501.236,1			
	254 Taşıtlar	15.398.757,5			
	255 Demirbaşlar	6.066.023,2			
	256 Diğer Maddi Duran Varlıklar	4.085.569,8			
	257 Birikmiş Amortismanlar (-)	-57.075.266,2			
	258 Yapılmakta Olan Yatırımlar	86.651.889,9			
	259 Yatırım Avansları	1.184.511,6			
26	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	43,8			
	260 Haklar	2.300.671,8			
	264 Özel Maliyetler	80.372,9			
	268 Birikmiş Amortismanlar (-)	-2.381.000,9			
28	Gelecek Yıllara Ait Giderler Ve Gelir Tahakkukları	227.023,3			
	280 Gelecek Yıllara Ait Giderler	223.100,3			
	281 Gelir Tahakkukları	3.923,1			
Aktif (Varlıklar)		2018			
29	Diğer Duran Varlıklar	1.511.250,9			
	294 Elden Çıkarılacak Stoklar ve Maddi Duran Varlıklar	1.198.077,8			
	297 Diğer Çeşitli Duran Varlıklar	970.086,3			
	299 Birikmiş Amortismanlar (-)	-656.913,1			
	Aktif Toplamı	547.469.890,2		Pasif Toplamı	547.469.890,2

Mahalli İdarelerin Bilançosu (Devamı)

9- Alacaklı Nazım Hesaplar							
90	Ödenek Hesapları		82.886,6	90	Ödenek Hesapları		82.886,6
	906	Mahsup Dönemine Aktarılan Kullanılacak Ödenekler	82.886,6		907	Mahsup Dönemine Aktarılan Ödenekler	82.886,6
91	Nakit Dışı Teminat ve Kişilere Ait Menkul Kıymetler		23.274.541,6	91	Nakit Dışı Teminat ve Kişilere Ait Menkul Kıymetler		23.274.541,6
	910	Teminat Mektupları	21.911.690,1		911	Teminat Mektupları Emanetleri	21.911.690,1
	912	Kişilere Ait Menkul Kıymetler	8.594,5		913	Kişilere Ait Menkul Kıymet Emanetleri	8.594,5
	914	Verilen Teminat Mektupları Hesabı	1.354.257,0		915	Verilen Teminat Mektupları Karşılığı Hesabı	1.354.257,0
92	Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları		79.638.962,9	92	Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları		79.638.962,9
	920	Gider Taahhütleri	79.580.423,4		921	Gider Taahhütleri Karşılığı	79.580.423,4
	922	Kamu-Özel İşbirliği Modeli Taahhütleri Hesabı	58.539,5		923	Kamu-Özel İşbirliği Modeli Taahhütleri Karşılığı Hesabı	58.539,5
94	Değerli Kağıt ve Özel Tahakkuk		425.135,7	94	Değerli Kağıt Ve Özel Tahakkuk		425.135,7
	948	Başka Birimler Adına İzlenen Alacaklar	425.135,7		949	Başka Birimler Adına İzlenen Alacak Emanetleri	425.135,7
99	Diğer Nazım Hesaplar		16.440.046,5	99	Diğer Nazım Hesaplar		16.440.046,5
	990	Kiraya Verilen Duran Varlıklar	16.222.147,3		999	Diğer Nazım Hesaplar Karşılığı Hesabı	16.440.046,5
	993	Maddi Duran Varlıkların Kira ve İrtifak Hakkı Gelirleri	217.899,2				
		Genel Toplam	667.331.463,5			Genel Toplam	667.331.463,5

Kaynak: HMB Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2019,

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3 üncü maddesinde yer alan Mahalli İdareler alt sektörüne dahil idarelerin verilerini içermektedir.

Konsolide bilanço tek bir raporlama birimine aitmiş gibi kabul edildiğinden 590-Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu ve 591-Dönem Olumsuz Faaliyet Sonucu Hesabı netleştirilerek raporlanmıştır.

Mali istatistik tabloları dış denetimden geçmemiş mali veriler kullanılarak hazırlanmaktadır.

Mahalli idareler kapsamındaki idarelerin kendi aralarında yaptıkları işlemlere uygulanan konsolidasyon işleminin detayları Bilançonun Eki olan "Konsolide Edilen / Edilemeyen Tutarlar" tablosunda yer almaktadır

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerin aktif toplamı ve pasif toplamının 667.331.463.500 TL olduğu görülmektedir.

VII.2. Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları

2018 yılı mahalli idarelerin faaliyet sonuçları tablosu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:22

Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları (1.000 TL)

	2018	Dağılım %
Faaliyet Gelirleri Toplamı (Tahakkuk Esaslı)	168.735.598,8	100,0
Vergi Gelirleri	17.461.447,9	10,3
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	11.826.969,5	7,0
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	2.650.125,7	1,6
Harçlar	2.958.803,6	1,8
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Vergiler	25.549,1	0,0
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	30.784.724,8	18,2
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	15.264.076,9	9,0
Malların Kullanma veya Faaliyette Bulunma İzni Gelirleri	51.066,2	0,0
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	80.028,5	0,0
Kurumlar Hasılatı	10.327.158,0	6,1
Kurumlar Karları	697.049,6	0,4
Kira Gelirleri	3.784.424,9	2,2
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	580.920,7	0,3
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	20.439.874,9	12,1
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	159.978,2	0,1
Merkezi Yönetim Bütçesine Dahil İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	7.717.341,3	4,6
Diğer İdarelerden Alınan Bağış ve Yardımlar	620.251,0	0,4
Kurumlardan ve Kişilerden Alınan Yardım ve Bağışlar	6.358.458,8	3,8
Proje Yardımları	5.583.845,6	3,3
Diğer Gelirler	89.195.271,1	52,9
Faiz Gelirleri	1.572.866,1	0,9
Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	75.180.675,5	44,6
Para Cezaları	1.358.997,0	0,8
Diğer Çeşitli Gelirler	11.082.732,5	6,6
Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	10.482.155,6	6,2
Döviz Mevcudunun Değerlenmesinde Oluşan Olumlu Kur Farkları	1.119.945,9	0,7
Menkul Kıymet ve Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	52.533,7	0,0
Stokların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	6.115,5	0,0
Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	2.737.603,8	1,6
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	42.309,6	0,0
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsi Borç Stokundaki Azalışlar	5.076.239,5	3,0
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsinden Alacaklardaki Artışlar	144.401,6	0,1
Kur Değişikliği Dışındaki Değer ve Miktar Değişimlerinden Kaynaklanan Gelirler	283.407,7	0,2
Diğer Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	1.019.598,1	0,6

Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları (Devamı)

Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklar	372.124,5	0,2
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	229.770,2	0,1
Özel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerinden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	13.138,9	0,0
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlardan Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	2.306,2	0,0
Sosyal Güvenlik Kurumlarından Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	436,6	0,0
Mahalli İdarelerden Bedelsiz Olarak Alınan Mali Olmayan Varlıklardan E.E.G	126.472,6	0,1
Faaliyet Giderleri Toplamı (Tahakkuk Esaslı)	147.099.208,0	100,0
Personel Giderleri	20.686.223,1	14,1
Memurlar	7.885.936,1	5,4
Sözleşmeli Personel	1.287.635,9	0,9
İşçiler	9.755.094,0	6,6
Geçici Personel	241.944,8	0,2
Diğer Personel	1.515.612,3	1,0
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	3.304.243,9	2,2
Memurlar	1.130.684,7	0,8
Sözleşmeli Personel	182.651,1	0,1
İşçiler	1.738.980,0	1,2
Geçici Personel	58.774,8	0,0
Diğer Personel	189.510,4	0,1
Sosyal Güvenlik Primi Ödemeleri Gecikme Cezası ve Zamları	3.642,9	0,0
Mal Ve Hizmet Alım Giderleri	60.031.735,3	40,8
Üretim Yönelik Mal ve Malzeme Alımları	480.566,0	0,3
Tüketim Yönelik Mal ve Malzeme Alımları	9.249.714,9	6,3
Yolluklar	101.277,9	0,1
Görev Giderleri	1.952.705,5	1,3
Hizmet Alımları	39.200.659,3	26,6
Temsil ve Tanıtma Giderleri	1.827.460,5	1,2
Menkul Mal, Gayrimaddi Hak Alım, Bakım ve Onarım Giderleri	2.120.917,7	1,4
Gayrimenkul Mal Bakım ve Onarım Giderleri	5.062.732,3	3,4
Tedavi ve Cenaze Giderleri	35.701,1	0,0
Faiz Giderleri	9.715.740,8	6,6
Kamu Kurumlarına Ödenen İç Borç Faiz Giderleri	93.455,7	0,1
Diğer İç Borç Faiz Giderleri	9.181.742,6	6,2
Dış Borç Faiz Giderleri	429.588,5	0,3
İskonto Giderleri	10.953,9	0,0
Cari Transferler	3.650.885,3	2,5
Görev Zararları	520.816,7	0,4
Hazine Yardımları (Mahalli İdare Yardımları)	434.082,4	0,3
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	1.010.786,0	0,7
Hane Halkına Yapılan Transferler	1.596.762,2	1,1
Yurtdışına Yapılan Transferler	4.602,9	0,0
Gelirlerden Ayrılan Paylar	83.835,1	0,1

Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları (Devamı)

Sermaye Transferleri	2.903.735,3	2,0
Yurtiçi Sermaye Transferleri	2.899.362,2	2,0
Yurtdışı Sermaye Transferleri	4.373,0	0,0
Değer Ve Miktar Değişimleri Giderleri	13.864.967,8	9,4
Döviz Mevcudununun Değerlenmesinde Oluşan Olumsuz Kur Farkları	1.271.006,9	0,9
Menkul Kıymet ve Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	404,2	0,0
Stokların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	25.742,9	0,0
Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumsuz Farklar	499.670,3	0,3
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesinden Oluşan Olumlu Farklar	174.319,6	0,1
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsi Borç Stokundaki Artışlar	10.785.194,3	7,3
Kur Değişikliği Nedeniyle Döviz Cinsinden Alacaklardaki Azalışlar	339,7	0,0
Kur Değ. Dışındaki Değer ve Miktar Değişimlerinden Kaynaklanan Giderler	2.481,5	0,0
Diğer Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	1.105.808,3	0,8
Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	1.932.956,7	1,3
Vergi Gelirlerinin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	860.855,2	0,6
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirlerinin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	503.664,3	0,3
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	42.619,2	0,0
Diğer Gelirlerin Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	525.818,0	0,4
Amortisman Giderleri	9.050.634,8	6,2
Maddi Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	8.665.893,1	5,9
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	361.728,8	0,2
Diğer Duran Varlıkların Amortisman Giderleri	23.012,9	0,0
İlk Madde ve Malzeme Giderleri	10.936.474,6	7,4
Kırtasiye Malzemeleri	482.633,3	0,3
Beslenme, Gıda amaçlı ve Mutfakta Kullanılan Tüketim Malzemeleri	49.076,9	0,0
Tıbbi ve Laboratuvar Sarf Malzemeleri	248.539,5	0,2
Yakıtlar, Yakıt Katkıları ve Katkı Yağlar	2.953.431,6	2,0
Temizleme Ekipmanları	326.072,4	0,2
Giyecek, Mefruşat ve Tuhafiye Malzemeleri	286.674,4	0,2
Yiyecek	359.267,4	0,2
İçecek	76.665,0	0,1
Canlı Hayvanlar	11.530,6	0,0
Zirai Maddeler	505.001,9	0,3
Yem	25.960,6	0,0
Bakım, Onarım ve Üretim Malzemeleri	2.887.673,7	2,0
Yedek Parçalar	1.242.078,9	0,8
Nakil Vasıtaları Lastikleri	128.929,2	0,1
Değişim, Bağış ve Satış Amaçlı Giderler	78.936,6	0,1
Spor Malzemeleri Grubu	73.259,4	0,0
Basınçlı Ekipmanlar	57.077,4	0,0
Diğer Tüketim Amaçlı Ekipmanlar	1.143.665,8	0,8

Mahalli İdarelerin Faaliyet Sonuçları (Devamı)

Karşılık Giderleri	194.217,6	0,1
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	194.217,6	0,1
Silinen Alacaklardan Kaynaklanan Giderler	1.750.654,5	1,2
Gelirlerden Alacaklardan Silinenler	1.695.904,8	1,2
Kişilerden Alacaklardan Silinenler	26.418,2	0,0
Kurum Alacaklarından Silinenler	28.331,5	0,0
Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Mali Olmayan Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	2.645.732,8	1,8
Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	2.529.700,5	1,7
Özel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdarelerine Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	49.303,0	0,0
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlara Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	1.061,0	0,0
Sos. Güv. Kurumlarına Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	211,8	0,0
Mahalli İdarelere Bedelsiz Olarak Devredilen Varlıklardan Kaynaklanan Giderler	65.456,5	0,0
Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.757.638,0	1,9
Proje Kapsamında Yapılan Cari Giderler	2.757.638,0	1,9
Diğer Giderler	3.673.367,4	2,5
Yukarıda Tanımlanmayan Diğer Giderler	3.673.367,4	2,5
Net Faaliyet Sonucu	21.636.390,7	

Kaynak: HMB Muhasebat Genel Müdürlüğü 2019,

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 3 üncü maddesinde tanımlanan mahalli idareler kapsamındaki kamu idarelerinin verilerini içermektedir.

Faaliyet gelirleri ve giderleri, muhasebe ilke ve kurallarına uygun olarak mali yıl içerisinde tahakkuk eden ve tahsilat veya ödeme şartına bağlı kalımsız hesaplara kaydedilen her türlü kamu gelir ve giderinden oluşmaktadır.

Mali istatistik tabloları dış denetimden geçmemiş mali veriler üzerinden derlenmektedir.

Mahalli idareler kapsamındaki idarelerin kendi aralarında yaptıkları işlemlere uygulanan konsolidasyon işleminin detayları Bilançonun Eki olan "Konsolide Edilen / Edilemeyen Tutarlar" tablosunda yer almaktadır

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerin faaliyet gelirlerinin 168.735.598.800 TL, faaliyet giderlerinin 147.099.208.000 TL ve net faaliyet sonucunun 21.636.390.700 TL olduğu görülmektedir.

VII.3. Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları

2018 yılı mahalli idarelerin borç dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:23

Mahalli İdarelerin Borç Dağılımları (1.000 TL)

Yıl	Banka Kredileri	Kamu İdarelerine Mali Borçlar	Dış Mali Borçlar	Bütçe Emanetleri	Vergi ve Sosyal Güvenlik	Diğer Yükümlülükler	Toplam Yükümlülük
2018	43.384.355,46	9.692.244,85	18.423.657,04	27.756.787,2	3.590.417,11	57.072.528,02	159.919.989,7

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü, <http://www.muhasibat.gov.tr/>, 2018

Tüm mahalli idarelere ait yükümlülükler incelendiğinde, 2018 yılı borç stokunun 159.919.989.700 TL olduğu görülmektedir.

VIII.1. MAHALLİ İDARELERİN BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

VIII.1.1. Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idarelerin bütçe gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:24

Mahalli İdarelerin Bütçe Gerçekleşmeleri (1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2017	151.262.912	133.766.501	-17.496.411
2018	183.658.007	157.938.576	-25.719.431

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

Mahalli idarelerin bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin 2017 yılında %88,4'ünü, 2018 yılında %86'sını karşıladığı görülmektedir.

VIII.1.2. Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediyelerin bütçe gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:25

Belediyelerin Bütçe Gerçekleşmeleri (1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2017	112.048.078	97.148.981	-14.899.097
2018	132.004.672	110.933.045	-21.071.627

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

Belediyelerin bütçe gerçekleşmeleri incelendiğinde; 2017 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin %86,7'sini, 2018 yılında %84'ünü karşıladığı görölmektedir.

VIII.1.3. Belediye Bağlı İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye bağlı idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:26

Belediye Bağlı İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri (1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2017	24.823.300	21.788.042	-3.035.258
2018	27.693.559	24.528.202	-3.165.357

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

Belediye bağlı idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri incelendiğinde; 2017 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerinin %87,7'sini, 2018 yılında %88,6'sını karşıladığı görölmektedir.

VIII.1.4. İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla özel idarelerinin bütçe gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:27

İl Özel İdarelerinin Bütçe Gerçekleşmeleri 1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2017	9.266.959	9.288.491	21.532
2018	12.482.849	11.318.509	-1.164.340

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2017 yılında bütçe gelirlerinin bütçe giderlerini karşıladığı (%0,2 oranında fazla verdiği), 2018 yılında %90,7'sini karşıladığı görölmektedir.

VIII.1.5. Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmelerine İlişkin Genel Göstergeler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idare birliklerinin bütçe gerçekleşmeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:28

Mahalli İdare Birliklerinin Bütçe Gerçekleşmeleri (1.000 TL)

Yılı	Bütçe Giderleri	Bütçe Gelirleri	Bütçe Dengesi
2017	2.636.840	2.807.968	171.128
2018	4.055.695	4.093.379	37.684

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

Mahalli idare birliklerinin bütçe gerçekleşmelerine bakıldığında 2017 yılında %6,5, 2018 yılında ise %0,9 oranında fazla verdiği görölmektedir.

VIII.2. MAHALLİ İDARELERİN HARCAMALARI

İl özel idareleri, belediyeler ve mahalli idare birlikleri harcamalarını oluşturan giderler genel olarak aşağıda belirtilmiştir:

a) Büyükşehir Belediyelerinin Harcamaları

Büyükşehir belediyelerinin harcamaları aşağıda sayılanlardan oluşmaktadır:

- Belediye hizmet binaları ve tesislerin temini, bakım ve onarımı için yapılan giderler,
- Belediye personeline ve belediyenin seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim ile diğer giderler,
- İlçe belediyeleri ile bağlı kuruluşlara yapacakları yardımlar ve ortak proje giderleri,
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler,
 - Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
 - Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı ile üyelik aidatı giderleri,
 - Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler,
 - Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri,
 - Dar gelirliler, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar,
 - Dava takip ve icra giderleri,
 - Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,
 - Avukatlık, danışmanlık ve denetim ödemeleri,
 - Bu Kanun'da büyükşehir belediyesine verilen görevlerle sınırlı olarak, yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,
 - Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,
 - Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri,
 - Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

b) İl, İlçe ve Belde Belediyelerinin Harcamaları

İl, ilçe ve belde belediyelerinin harcamaları şunlardır:

- Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,
- Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler,
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler,
- Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri,
- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler,
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri,
- Dar gelirlili, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar,
- Dava takip ve icra giderleri,
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler,
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri,
- Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,
- Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri,
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler,
- Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar,
- İmar düzenleme giderleri,
- Her türlü proje giderleri.

c) İl Özel İdarelerinin Harcamaları

İl özel idarelerinin harcamaları aşağıdaki maddelerden oluşmaktadır.

- İl özel idaresi binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,

- İl özel idaresinin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri,
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- İl genel meclisince belirlenecek ilkeler çerçevesinde köylere veya köylerin aralarında kurdukları birliklere yapılacak yardımlar,
- İl özel idaresinin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı, üyelik aidatı giderleri,
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri,
- Yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- Dava takip ve icra giderleri,
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri,
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler,
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,
- Sosyo-kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler,
- Özel idare hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- Doğal afet giderleri,
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

d) Mahalli İdare Birliklerinin Harcamaları

Mahalli idare birliklerinin, görev alanlarıyla sınırlı olmak üzere harcamaları şunlardır:

- Birlik hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler,
- Birliğin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluk, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler,
- Hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,
- Birliğin hizmet binalarının, tesislerinin, araç ve gereçlerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ücretler ile sigorta giderleri,
- Dava takip ve icra giderleri,
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim ücretleri,
- Kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,
- Temsil, tören ve ağırlama giderleri.

VIII.2.1. Mahalli İdarelerin Harcamalarına İlişkin Genel Göstergeler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:29

Mahalli İdare Türlerine Göre Harcamaları (1.000 TL)

Türü	2017	2018
Belediyeler	112.048.078	132.004.672
Belediye Bağlı İdareleri	24.823.300	27.693.559
İl Özel İdareleri	9.266.959	12.482.849
Mahalli İdare Birlikleri	2.636.840	4.055.695
Konsolide Toplam*	151.262.912	183.658.007

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında belediyeler 132.004.672.000 TL, belediye bağlı idareleri 27.693.559.000 TL, il özel idareleri 12.482.849.000 TL ve mahalli idare birlikleri 4.055.695.000 TL harcamada bulunmuştur. Mahalli idare harcamalarının %87'si belediyeler ve bağlı idareler tarafından gerçekleştirilmiştir.

VIII.2.2. Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idarelerin gider kalemlerine göre harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:30

Mahalli İdarelerin Gider Kalemlerine Göre Harcamaları (1.000 TL)

Türü	2017	2018
Personel Giderleri	17.714.301	20.034.904
SGK Devlet Primi	2.848.798	3.290.022
Mal ve Hizmet Alımları	58.728.840	70.142.985
Faiz Harcamaları	3.339.989	5.181.805
Cari Transferler	4.411.964	5.350.000
Sermaye Giderleri	59.625.810	74.982.741
Sermaye Transferleri	1.176.447	1.496.667
Borç Verme	3.416.763	3.178.883
Konsolide Toplam*	151.262.912	183.658.007

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılı itibarıyla; mahalli idarelerin personel harcamaları 20.034.904.000 TL, SGK devlet primi harcamaları 3.290.022.000 TL, mal ve hizmet alımları 70.142.985.000 TL, faiz harcamaları 5.181.805.000 TL, cari transferleri 5.350.000.000 TL, sermaye giderleri 74.982.741.000 TL, sermaye transferleri 1.496.667.000 TL, borç verme kalemi 3.178.883.000 TL'dir.

Mahalli idarelerin mal ve hizmet alımı ile sermaye giderleri toplam harcamanın %79'unu oluşturmaktadır. Mahalli idarelerin personel giderlerinin %11 ile yasal sınırın oldukça altında olduğu gözlemlenmektedir.

VIII.2.2.1. Personel Harcamaları

Personel harcamaları, ilgili mahalli idarede çalışan memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici personel ve diğer personelin ücretlerini kapsamaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idarelerin personel harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:31

**Mahalli İdare Türlerine Göre Personel Harcamaları
ve Toplam Harcamaları (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	(%)	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	(%)
Belediyeler	12.917.332	112.048.078	11,53	14.716.990	132.004.672	11,15
Belediye Bağlı İdareleri	2.357.014	24.823.300	9,50	2.565.708	27.693.559	9,26
İl Özel İdareleri	1.862.229	9.266.959	20,10	2.018.720	12.482.849	16,17
Mahalli İdare Birlikleri	139.417	2.636.840	5,29	184.151	4.055.695	4,54
Toplam*	17.714.301	151.262.912	11,71	20.034.904	183.658.007	10,91

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında personel harcamaları olarak; belediyeler 14.716.990.000 TL, belediye bağlı idareleri 2.565.708.000 TL, il özel idareleri 2.018.720.000 TL ve mahalli idare birlikleri 184.151.000 TL ve harcamıştır.

2018 yılı itibarıyla; mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki personel harcamalarının payı %10,91'dir. Bu pay belediyelerde %11,15, belediye bağlı idarelerinde %9,26, il özel idarelerinde %16,17, mahalli idare birliklerinde %4,54'tür.

VIII.2.2.1.1.Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre personel harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:32

Belediye Türlerine Göre Personel Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Personel Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	4.019.313	56.690.752	7,09	4.652.231	65.139.573	7,14
İl Belediyeleri	1.191.333	8.089.462	14,73	1.411.481	9.867.539	14,30
İlçe ve Belde Belediyeleri	7.706.686	47.381.358	16,27	8.653.278	57.147.102	15,14
Toplam*	12.917.332	112.048.078	11,53	14.716.990	132.004.672	11,15

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında personel giderleri olarak; büyükşehir belediyeleri 4.652.231.000 TL, il belediyeleri 1.411.481.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 8.653.278.000 TL harcamıştır.

2018 yılında personel harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %7,14, il belediyelerinde %14,30, ilçe ve belde belediyelerinde %15,14'tür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49'uncu maddesi ile belediyenin yıllık toplam personel harcamalarının gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın %30'unu aşamayacağı, nüfusu 10.000'in altında bulunan belediyeler için bu oranın %40 olduğu, yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel harcamalarının söz konusu oranları aşması durumunda cari yıl ve izleyen yıllarda personel harcamaları bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamayacağı, yeni personel alımı nedeniyle bu oranların aşılması sebebiyle oluşacak kamu zararının olduğu tarihten itibaren hesaplanacak kanuni faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme personel harcamalarındaki artışı durdurmuş ve kısmen aşağıya çekmiştir.

Mahalli idarelerde personel harcamaları toplam harcamalar içerisinde azalan bir seyir izlemeye başlamıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na dayanılarak çıkartılan norm kadro yönetmelikleri ile mahalli idarelerde personel istihdamına yeni bir disiplin getirilmiştir. Belediyelerin personel istihdamına bir sınırlama getirilmiş, tahmini bütçedeki personel harcamaları yerine gerçekleşmiş bütçedeki miktarlar esas alınmak suretiyle baz alınan miktarın subjektif olmasının önüne geçilmiştir.

VIII.2.2.2.Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi Harcamaları

Sosyal Güvenlik Kurumu primi, ilgili mahalli idarede çalışan memurlar, sözleşmeli personel, işçiler, geçici personel ve diğer personelin devletçe ödenen prim harcamalarından oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla sosyal güvenlik kurumu devlet primi ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:33**Mahalli İdare Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	2.076.175	112.048.078	1,85	2.354.457	132.004.672	1,78
Belediye Bağlı İdareleri	430.314	24.823.300	1,73	471.162	27.693.559	1,70
İl Özel İdareleri	276.419	9.266.959	2,98	335.795	12.482.849	2,69
Mahalli İdare Birlikleri	11.150	2.636.840	0,42	15.778	4.055.695	0,39
Toplam*	2.848.798	151.262.912	1,88	3.290.022	183.658.007	1,79

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında sosyal güvenlik kurumu devlet primi olarak; belediyeler 2.354.457.000 TL, belediye bağlı idareleri 471.162.000 TL, il özel idareleri 335.795.000 TL ve mahalli idare birlikleri 15.778.000 TL harcamıştır.

2018 yılı itibarıyla toplam harcamalar içindeki SGK harcamalarının payı %1,79'dur. Bu pay belediyelerde %1,78, belediye bağlı idarelerinde %1,70, mahalli idare birliklerinde %0,39, il özel idarelerinde ise %2,69'dur.

VIII.2.2.2.1.Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sosyal güvenlik kurumu devlet primi ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:34**Belediye Türlerine Göre Sosyal Güvenlik Kurumu Devlet Primi ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%	SGK Devlet Primi	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	634.460	56.690.752	1,12	740.200	65.139.573	1,14
İl Belediyeleri	203.102	8.089.462	2,51	238.901	9.867.539	2,42
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.238.613	47.381.358	2,61	1.375.356	57.147.102	2,41
Toplam*	2.076.175	112.048.078	1,85	2.354.457	132.004.672	1,78

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında sosyal güvenlik kurumu devlet primi olarak; büyükşehir belediyeleri 740.200.000 TL, il belediyeleri 238.901.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.375.356.000 TL harcamıştır.

2018 yılında SGK harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %1,14, il belediyelerinde %2,42, ilçe ve belde belediyelerinde %2,41'dir.

VIII.2.2.3. Mal ve Hizmet Alımları

Mal ve hizmet alımları, ilgili mahalli idarenin, üretime ve tüketime yönelik mal ve malzeme alımları, yolluklar, görev harcamaları, hizmet alımları, temsil ve tanıtma harcamaları, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım ve onarım harcamaları, gayrimenkul mal bakım ve onarım harcamaları, tedavi ve cenaze harcamalarından oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idarelerin mal ve hizmet alımları ve toplamı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:35**Mahalli İdare Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve Toplam Harcamalar****(1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	46.216.373	112.048.078	41,25	54.482.804	132.004.672	41,27
Belediye Bağlı İdareleri	9.502.452	24.823.300	38,28	11.802.280	27.693.559	42,62
İl Özel İdareleri	1.814.736	9.266.959	19,58	2.200.925	12.482.849	17,63
Mahalli İdare Birlikleri	940.754	2.636.840	35,68	1.284.039	4.055.695	31,66
Toplam*	58.728.840	151.262.912	38,83	70.142.985	183.658.007	38,19

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

Mahalli idarelerin en büyük harcama kalemi mal ve hizmet alımları olup bu kapsamda 2018 yılında; belediyeler 54.482.804.000 TL, belediye bağlı idareleri 11.802.280.000 TL, il özel idareleri 2.200.925.000 TL ve mahalli idare birlikleri 1.284.039.000 TL harcama yapmıştır. Mal ve hizmet alımlarının bir kısmı yatırım amacıyla yapılmaktadır.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki mal ve hizmet alımlarının payı %38,19'dur. Bu pay belediyelerde %41,27, belediye bağlı idarelerinde %42,62, mahalli idare birliklerinde %31,66, il özel idarelerinde ise %17,63'tür.

VIII.2.2.3.1.Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre mal ve hizmet alım harcamaları ile toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:36**Belediye Türlerine Göre Mal ve Hizmet Alımları ve
Toplam Harcamalar****(1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%	Mal ve Hizmet Alımları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	17.757.246	56.690.752	31,32	20.012.250	65.139.573	30,72
İl Belediyeleri	3.545.871	8.089.462	43,83	4.321.001	9.867.539	43,79
İlçe ve Belde Belediyeleri	24.913.256	47.381.358	52,58	30.149.553	57.147.102	52,76
Toplam*	46.216.373	112.048.078	41,25	54.482.804	132.004.672	41,27

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında mal ve hizmet alım harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 20.012.250.000 TL, il belediyeleri 4.321.001.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 30.149.553.000 TL harcama yapmıştır.

2018 yılında mal ve hizmet alımlarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %30,72, il belediyelerinde %43,79, ilçe ve belde belediyelerinde %52,76'dır.

VIII.2.2.4. Faiz Harcamaları

Faiz harcamaları, ilgili mahalli idarenin kamu kurumlarına ödenen iç borç faiz harcamalarını, diğer iç borç faiz harcamalarını, dış borç faiz harcamalarını ve iskonto harcamalarını kapsamaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idarelerin faiz harcamaları ve toplam harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:37**Mahalli İdare Türlerine Göre Faiz Harcamaları
ve Toplam Harcamalar****(1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	2.896.520	112.048.078	2,59	4.512.640	132.004.672	3,42
Belediye Bağlı İdareleri	416.834	24.823.300	1,68	613.567	27.693.559	2,22
İl Özel İdareleri	25.496	9.266.959	0,28	54.729	12.482.849	0,44
Mahalli İdare Birlikleri	1.139	2.636.840	0,04	869	4.055.695	0,02
Toplam*	3.339.989	151.262.912	2,21	5.181.805	183.658.007	2,82

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında faiz giderleri olarak; belediyeler 4.512.640.000 TL, belediye bağlı idareleri 613.567.000 TL, il özel idareleri 54.729.000 TL ve mahalli idare birlikleri 869.000 TL harcama yapmıştır.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki faiz harcamalarının payı %2,82'dir. Bu pay belediyelerde %3,42, belediye bağlı idarelerinde %2,22, mahalli idare birliklerinde %0,02, il özel idarelerinde ise %0,44'tür.

VIII.2.2.4.1. Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre faiz harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:38**Belediye Türlerine Göre Faiz Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Faiz Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	1.797.241	56.690.752	3,17	2.881.837	65.139.573	4,42
İl Belediyeleri	207.404	8.089.462	2,56	334.973	9.867.539	3,39
İlçe ve Belde Belediyeleri	891.875	47.381.358	1,88	1.295.830	57.147.102	2,27
Toplam*	2.896.520	112.048.078	2,59	4.512.640	132.004.672	3,42

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında faiz giderleri olarak; büyükşehir belediyeleri 2.881.837.000 TL, il belediyeleri 334.973.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.295.830.000 TL harcama yapmıştır.

2018 yılında faiz harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %4,42, il belediyelerinde %3,39, ilçe ve belde belediyelerinde %2,27'dir.

VIII.2.2.5. Cari Transferler

Cari transferler, ilgili mahalli idarelerin görev zararları, mahalli idare yardımları, kâr amacı gütmeyen kurumlara yapılan transferler, hane halkına yapılan transferler, yurt dışına yapılan transferler ve gelirlere ayrılan paylardan oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idarelerin cari transfer harcamaları ve toplam harcamalar karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:39**Mahalli İdare Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	4.249.003	112.048.078	3,79	5.222.562	132.004.672	3,96
Belediye Bağlı İdareleri	1.956.469	24.823.300	7,88	1.316.843	27.693.559	4,76
İl Özel İdareleri	302.877	9.266.959	3,27	328.099	12.482.849	2,63
Mahalli İdare Birlikleri	132.905	2.636.840	5,04	164.314	4.055.695	4,05
Toplam*	4.411.964	151.262.912	2,92	5.350.000	183.658.007	2,91

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında cari transferler olarak; belediyeler 5.222.562.000 TL, belediye bağlı idareleri 1.316.843.000 TL, il özel idareleri 328.099.000 TL ve mahalli idare birlikleri 164.314.000 TL harcamıştır.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde toplam harcamalar içindeki cari transfer harcamalarının payı %2,91'dir. Bu oran belediyelerde %3,96, belediye bağlı idarelerinde %4,76, mahalli idare birliklerinde %4,05 ve il özel idarelerinde %2,63'tür.

VIII.2.2.5.1.Belediye Türlerine Göre Cari Transferler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre cari transfer harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:40**Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	2.716.755	56.690.752	4,79	3.433.030	65.139.573	5,27
İl Belediyeleri	235.470	8.089.462	2,91	268.212	9.867.539	2,72
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.349.719	47.381.358	2,85	1.563.765	57.147.102	2,74
Toplam*	4.249.003	112.048.078	3,79	5.222.562	132.004.672	3,96

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında cari transferler olarak; büyükşehir belediyeleri 3.433.030.000 TL, il belediyeleri 268.212.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.563.765.000 TL harcamıştır.

2018 yılında cari transferlerin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %5,27, il belediyelerinde %2,72, ilçe ve belde belediyelerinde %2,74'tür.

VIII.2.2.6. Sermaye Harcamaları

Sermaye harcamaları; ilgili mahalli idarenin mamul mal alımları, menkul sermaye üretim harcamaları, gayri maddi hak alımları, gayrimenkul alımları ve kamulaştırılması, gayrimenkul sermaye üretim harcamaları, menkul malların büyük onarım harcamaları, gayrimenkul büyük onarım harcamaları, stok alımları ve diğer sermaye harcamalarından oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idare türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:41**Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	40.858.656	112.048.078	36,47	47.690.453	132.004.672	36,13
Belediye Bağlı İdareleri	8.450.323	24.823.300	34,04	9.436.048	27.693.559	34,07
İl Özel İdareleri	4.656.951	9.266.959	50,25	7.074.652	12.482.849	56,67
Mahalli İdare Birlikleri	1.286.536	2.636.840	48,79	2.238.586	4.055.695	55,20
Toplam*	59.625.810	151.262.912	39,42	74.982.741	183.658.007	40,83

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında sermaye giderleri olarak; belediyeler 47.690.453.000 TL, belediye bağlı idareleri 9.436.048.000 TL, il özel idareleri 7.074.652.000 TL ve mahalli idare birlikleri 2.238.586.000 TL harcamıştır. Sermaye harcamaları tamamıyla yatırım amaçlı olup toplam harcamalar içindeki payı %40'83'tür.

2018 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı belediyelerde %36,13, belediye bağlı idarelerinde %34,07, mahalli idare birliklerinde %55,20 ve il özel idarelerinde %56,67'dir.

VIII.2.2.6.1.Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:42**Belediye Türlerine Göre Sermaye Harcamaları ve
Toplam Harcamalar****(1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	27.326.047	56.690.752	48,20	30.863.362	65.139.573	47,38
İl Belediyeleri	2.638.306	8.089.462	32,61	3.176.962	9.867.539	32,20
İlçe ve Belde Belediyeleri	10.894.303	47.381.358	22,99	13.650.129	57.147.102	23,89
Toplam*	40.858.656	112.048.078	36,47	47.690.453	132.004.672	36,13

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında sermaye harcamaları olarak; büyükşehir belediyeleri 30.863.362.000 TL, il belediyeleri 3.176.962.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 13.650.129.000 TL harcamıştır. Belediyelerde ölçek büyüdükçe yatırım harcamalarının arttığı görülmektedir.

2018 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının toplam harcamalar içinde en yüksek paya sahip olduğu mahalli idare %47,38 ile büyükşehir belediyeleridir. Bu pay il belediyelerinde %32,20, ilçe ve belde belediyelerinde ise %23,89'dur.

VIII.2.2.7. Sermaye Transferleri

Sermaye transferleri, ilgili mahalli idarenin yurtiçi sermaye transferleri ile yurtdışı sermaye transferlerinden oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin sermaye transferleri ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:43

**Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	1.121.681	112.048.078	1,00	1.268.845	132.004.672	0,96
Belediye Bağlı İdareleri	16.358	24.823.300	0,07	73.399	27.693.559	0,27
İl Özel İdareleri	327.767	9.266.959	3,54	469.448	12.482.849	3,76
Mahalli İdare Birlikleri	124.939	2.636.840	4,74	166.783	4.055.695	4,11
Toplam*	1.176.447	151.262.912	0,78	1.496.667	183.658.007	0,81

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında sermaye transfer harcamaları olarak; belediyeler 1.268.845.000 TL, belediye bağlı idareleri 73.399.000 TL, il özel idareleri 469.448.000 TL ve mahalli idare birlikleri 166.783.000 TL harcamıştır.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde sermaye transferlerinin toplam harcamalar içindeki payı %0,81'dir. Bu pay belediyelerde %0,96, belediye bağlı idarelerinde %0,27, mahalli idare birliklerinde %4,11 ve il özel idarelerinde %3,76'dır.

VIII.2.2.7.1.Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye transferleri ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:44

**Belediye Türlerine Göre Sermaye Transferleri ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%	Sermaye Transferleri	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	850.510	56.690.752	1,50	923.118	65.139.573	1,42
İl Belediyeleri	67.198	8.089.462	0,83	112.532	9.867.539	1,14
İlçe ve Belde Belediyeleri	264.526	47.381.358	0,56	340.292	57.147.102	0,60
Toplam*	1.121.681	112.048.078	1,00	1.268.845	132.004.672	0,96

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında sermaye transferleri olarak; büyükşehir belediyeleri 923.118.000 TL, il belediyeleri 112.532.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 340.292.000 TL harcamıştır.

2018 yılında sermaye transferlerinin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %1,42, il belediyelerinde %1,14, ilçe ve belde belediyelerinde %0,60'tır.

VIII.2.2.8. Borç Verme

Borç verme, ilgili mahalli idarenin yurtiçi borç verme harcamaları ile yurtdışı borç verme harcamalarından oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla mahalli idare türlerine göre borç verme ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:45

**Mahalli İdare Türlerine Göre Borç Verme ve
Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	1.712.338	112.048.078	1,53	1.755.921	132.004.672	1,33
Belediye Bağlı İdareleri	1.693.536	24.823.300	6,82	1.414.552	27.693.559	5,11
İl Özel İdareleri	484	9.266.959	0,01	481	12.482.849	0,00
Mahalli İdare Birlikleri	0	2.636.840	0,00	1.175	4.055.695	0,03
Toplam*	3.416.763	151.262.912	2,26	3.178.883	183.658.007	1,73

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında borç vermeye ilişkin olarak; belediyeler 1.755.921.000 TL, belediye bağlı idareleri 1.414.552.000 TL, il özel idareleri 481.000 TL ve mahalli idare birlikleri 1.175.000 TL harcamıştır.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerin toplam harcamaları içindeki borç verme oranı %1,73'tür. Bu oran belediyelerde %1,33, belediye bağlı idarelerinde %5,11 ve mahalli idare birliklerinde %0,03'tür.

VIII.2.2.8.1.Belediye Türlerine Göre Borç Verme

2017 ve 2018 yılları belediye türlerine göre borç verme ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:46

Belediye Türlerine Göre Borç Verme ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%	Borç Verme	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	1.589.180	56.690.752	2,80	1.633.545	65.139.573	2,51
İl Belediyeleri	778	8.089.462	0,01	3.477	9.867.539	0,04
İlçe ve Belde Belediyeleri	122.380	47.381.358	0,26	118.899	57.147.102	0,21
Toplam*	1.712.338	112.048.078	1,53	1.755.921	132.004.672	1,33

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında borç vermeye ilişkin olarak; büyükşehir belediyeleri 1.633.545.000 TL, il belediyeleri 3.477.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 118.899.000 TL harcamıştır.

2018 yılında borç vermenin toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %2,51, il belediyelerinde %0,04, ilçe ve belde belediyelerinde %0,21'dir.

VIII.2.3.Mahalli İdare Türlerine Göre Yatırım Harcamaları

Yatırım harcaması; mahalli idarelerin sermaye giderleri ile mal ve hizmet alımlarından gayrimenkul mal bakım ve onarım giderleri olarak değerlendirilmiştir.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin yatırımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:47**Mahalli İdare Türlerine Göre Yatırım Harcamaları (1.000 TL)**

	2017			2018		
	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Belediyeler	44.228.989	112.048.078	39,47	51.274.616	132.004.672	38,84
Belediye Bağlı İdareleri	8.656.654	24.823.300	34,87	9.635.244	27.693.559	34,79
İl Özel İdareleri	4.986.929	9.266.959	53,81	7.498.870	12.482.849	60,07
Mahalli İdare Birlikleri	1.779.169	2.636.840	67,47	2.949.505	4.055.695	72,73
Mahalli İdareler Toplam*	64.045.292	151.262.912	42,34	79.929.434	183.658.007	43,52

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında belediyeler 51.274.616.000 TL, belediye bağlı idareleri 9.635.244.000 TL, il özel idareleri 7.498.870.000 TL ve mahalli idare birlikleri 2.949.505.000 TL yatırım harcaması yapmıştır.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde yatırımların toplam yatırımlar içerisindeki payı %43,52'dir. Bu pay belediyelerde %38,84, belediye bağlı idarelerinde %34,79, mahalli idare birliklerinde %72,73 ve il özel idarelerinde %60,07'dir.

VIII.2.3.1.Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları

2017 ve 2018 yılları belediye türlerine göre yatırım harcamaları ve toplam harcamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:48**Belediye Türlerine Göre Yatırım Harcamaları ve Toplam Harcamalar (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%	Yatırım Harcamaları	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	28.781.835	56.690.752	50,77	31.836.895	65.139.573	48,87
İl Belediyeleri	2.881.250	8.089.462	35,62	3.486.490	9.867.539	35,33
İlçe ve Belde Belediyeleri	12.565.904	47.381.358	26,52	15.951.231	57.147.102	27,91
Toplam*	44.228.989	112.048.078	39,47	51.274.616	132.004.672	38,84

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında yatırım harcamalarına ilişkin olarak; büyükşehir belediyeleri 31.836.895.000 TL, il belediyeleri 3.486.490.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 15.951.231.000 TL harcamıştır.

2018 yılında yatırım harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki oranı büyükşehir belediyelerinde %48,87, il belediyelerinde %35,33, ilçe ve belde belediyelerinde %27,91'dir.

VIII.2.4.Mahalli İdarelerin Yardımları

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerin yardımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:49**Mahalli İdarelerin Yardımları (1.000 TL)**

E.KOD	Bütçe Giderleri Hesabı	Tutar
05 02 00	Hazine Yardımları (Mahalli İdare Yardımları)	155.296
05 02 05	Mahalli İdarelere Yardımlar	104.305
05 02 06	Giderlere Katılma Payları	50.991
05 02 09	Diğer Mahalli İdare Yardımları	0
05 03 00	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yapılan Transferler	1.369.461
05 03 01	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara	1.369.461
05 04 00	Hane Halkına Yapılan Transferler	2.044.733

Mahalli İdarelerin Yardımları (Devamı)

E.KOD			Bütçe Giderleri Hesabı	Tutar
05	04	01	Burslar ve Harçlıklar	49.452
05	04	02	Eğitim Amaçlı Diğer Transferler	50.746
05	04	03	Sağlık Amaçlı Transferler	9.064
05	04	04	Yiyecek Amaçlı Transferler	386.413
05	04	05	Barınma Amaçlı Transferler	17.017
05	04	06	Tarımsal Amaçlı Transferler	7.538
05	04	07	Sosyal Amaçlı Transferler	906.587
05	04	08	Ekonomik/Mali Amaçlı Transferler	29.274
05	04	09	Hane Halkına Yapılan Diğer Transferler	588.642
05	06	00	Yurtdışına Yapılan Transferler	4.542
05	06	01	Dış Ülkelere Yapılan Yardımlar	100
05	06	02	Uluslararası Kuruluşlara Yapılan Ödemeler	4.226
05	06	03	Uluslararası Kuruluşlara	0
05	06	04	Uluslararası Kuruluşlardan Merkezlerine	0
05	06	09	Diğer Yurtdışı Transferleri	216
05	08	00	Gelirlerden Ayrılan Paylar	1.272.711
05	08	01	Genel Bütçeye Verilen Paylar	83.527
05	08	05	Mahalli İdarelere Verilen Paylar	0
05	08	09	Diğerlerine Verilen Paylar	1.189.184
07	00	00	Sermaye Transferleri	1.496.667
07	01	00	Yurtiçi Sermaye Transferleri	1.490.983
07	01	05	Mahalli İdarelere Sermaye Transferleri	90.451
07	01	09	Diğer Sermaye Transferleri	1.066.147
07	02	00	Yurtdışı Sermaye Transferleri	5.684
07	02	01	Dış Ülkelere Yapılan Yardımlar	193
07	02	02	Uluslararası Kuruluşlara Yapılan Ödemeler	3.630
07	02	09	Diğer Sermaye Transferleri	1.861

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerin yardımlarına baktığımızda; mahalli idare yardımlarının 155.296.000 TL, kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferlerin 1.369.461.000 TL, hane halkına yapılan transferlerin 2.044.733.000 TL, yurtdışına yapılan transferlerin 4.542.000 TL, sermaye transferlerinin 1.496.667.000 TL yurtdışı sermaye transferlerinin 5.684.000 TL olduğu görülmektedir.

VIII.3. MAHALLİ İDARELERİN GELİRLERİ

İl özel idareleri, belediyeler ve mahalli idare birliklerinin gelirlerini oluşturan kaynaklar aşağıda belirtilmiştir:

a) Büyükşehir Belediyelerinin Gelirleri

- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay,
 - ✓ Büyükşehir belediyeleri, ilde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin %6'sı ve ildeki büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payın %30'unu almaktadır, büyükşehir ilçe belediyeleri Türkiye genelinde toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin %4,5'ini almaktadır.
- 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dâhil müşterek bahislerden elde edilen eğlence vergisinin (%20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, %30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan) %50'si,
 - Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçlar,
 - Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yollara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri,
 - Durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde tespit edilen araç park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin (ilçe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak %50'sinden sonra kalacak) %50'si,
 - Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları,
 - Kira, faiz ve ceza gelirleri,
 - Kamu idare ve müesseselerinin yardımları,
 - Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler,
 - Büyükşehir belediyesi iktisadî teşebbüslerinin safi hâsılatından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler,
 - Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri,
 - Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler,
 - Şartlı ve şartsız bağışlar,

- Diğer gelirler.

b) Belediyelerin Gelirleri

- Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay ve ödenekler,
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
 - Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
 - Faiz ve ceza gelirleri,
 - Bağışlar,
 - Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
 - Diğer gelirler.

c) İl Özel İdarelerinin Gelirleri

- Kanunlarla gösterilen il özel idaresi vergi, resim, harç ve katılma payları,
- Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar,
- Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
 - İl genel meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,
 - Faiz ve ceza gelirleri,
 - Bağışlar,
 - Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler,
 - Diğer gelirler.

d) Mahalli İdare Birliklerinin Gelirleri

- Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları,
- Birlik Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,

- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılacak ödenekler,
- Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,
- Kira ve faiz gelirleri,
- Bağışlar,
- Köylere hizmet götürme birlikleri için il özel idaresi bütçesinden ayrılacak pay. İl özel idaresi bütçe gelirlerinin ne kadarının köylere hizmet götürme birliklerine aktarılacağı, köylere hizmet götürme birliklerinin sunacağı yatırım plânı, yıllık çalışma programı ve uygulama projelerine göre il genel meclisince kararlaştırılır,
- Diğer gelirler.

VIII.3.1. Mahalli İdarelerin Gelirlerine İlişkin Genel Göstergeler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:50

Mahalli İdare Türlerine Göre Gelirleri		(1.000 TL)
Türü	2017	2018
Belediyeler	97.148.981	110.933.045
Belediye Bağlı İdareleri	21.788.042	24.528.202
İl Özel İdareleri	9.288.491	11.318.509
Mahalli İdare Birlikleri	2.807.968	4.093.379
Konsolide Toplam*	133.766.501	157.938.576

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında belediyeler 110.933.045.000 TL, belediye bağlı idareleri 24.528.202.000 TL, il özel idareleri 11.318.509.000 TL ve mahalli idare birlikleri 4.093.379.000 TL gelir elde etmiştir. Belediye ve bağlı idarelerin elde ettiği gelirin mahalli idarelerin toplam geliri içindeki payın %86'sı olduğu görülmektedir.

Mahalli idare gelirleri 2018 yılında bir önceki yıla göre %18,07 artış göstermiştir. Bu artış belediyelerde %14,19, belediye bağlı idarelerinde %12,58, il özel idarelerinde %21,86, mahalli idare birliklerinde %45,78'dir.

VIII.3.2. Mahalli İdare Türlerine Göre Öz Gelirleri

Öz gelir; mahalli idarelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı paylar ile yurtdışı ve yurtiçi kurum, kuruluş ve kişilerden alınan her türlü yardım ve bağışlar dışında kalan diğer tüm gelirler olarak değerlendirilmiştir.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin öz gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:51

Mahalli İdare Türlerine Göre Öz Gelirleri* (1.000 TL)

	2017			2018		
	Öz Gelir	Toplam Gelir	%	Öz Gelir	Toplam Gelir	%
Belediyeler	40.059.330	97.148.981	41,23	43.316.120	110.933.045	39,05
Belediye Bağlı İdareleri	18.870.595	21.788.042	86,61	20.993.138	24.528.202	85,59
İl Özel İdareleri	811.994	9.288.491	8,74	1.248.476	11.318.509	11,03
Mahalli İdare Birlikleri	717.553	2.807.968	25,55	870.727	4.093.379	21,27
Mahalli İdareler Toplam*	63.074.681	133.766.501	47,15	71.246.015	157.938.576	45,11

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında belediyeler 43.316.120.000 TL, belediye bağlı idareleri 20.993.138.000 TL, il özel idareleri 1.248.476.000 TL ve mahalli idare birlikleri 870.727.000 TL öz gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde öz gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı %45,11'dir. Bu pay belediyelerde %39,05, belediye bağlı idarelerinde %85,59, mahalli idare birliklerinde %21,27 ve il özel idarelerinde %11,03'tür.

VIII.3.2.1. Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri

2017 ve 2018 yılları itibarıyla türlerine göre belediyelerin öz gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:52**Belediyelerin Türlerine Göre Öz Gelirleri (1.000 TL)**

	2017			2018		
	Öz Gelir	Toplam Gelir	%	Öz Gelir	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	12.624.482	46.170.934	27,34	14.069.647	54.659.026	25,74
İl Belediyeleri	3.040.143	7.213.268	42,15	3.245.568	8.057.035	40,28
İlçe ve Belde Belediyeleri	24.479.369	43.922.940	55,73	26.080.858	48.369.045	53,92
Toplam*	40.059.330	97.148.981	41,23	43.316.120	110.933.045	39,05

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında büyükşehir belediyeleri 14.069.647.000 TL, il belediyeleri 3.245.568.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 26.080.858.000 TL öz gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla belediyelerin öz gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı %39,05'tir. Bu pay büyükşehir belediyelerinde %25,74, il belediyelerinde %40,28, ilçe ve belde belediyelerinde %53,92'dir.

VIII.3.3. Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri

2017 ve 2018 yılları itibarıyla gelir kalemlerine göre mahalli idarelerin gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:53**Gelir Kalemlerine Göre Mahalli İdarelerin Gelirleri (1.000 TL)**

Türü	2017	2018
Vergi Gelirleri	13.237.799	14.507.159
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	27.858.152	30.559.091
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	10.381.904	14.900.379
Faizler, Paylar ve Cezalar	73.777.526	86.352.655
Sermaye Gelirleri	8.071.629	11.079.049
Alacaklardan Tahsilâtlar	439.491	540.243
Toplam*	133.766.501	157.938.576

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerin gelirleri 157.938.576.000 TL'dir. Vergi gelirleri 14.507.159.000 TL, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri 30.559.091.000 TL, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler 14.900.379.000 TL, faizler, paylar ve cezalar 86.352.655.000 TL, sermaye gelirleri 11.079.049.000 TL ve alacaklardan tahsilâtlar 540.243.000 TL'dir.

VIII.3.3.1. Vergi Gelirleri

Vergi gelirleri, ilgili mahalli idarece alınan emlak (bina, arsa, arazi) vergisi, çevre temizlik vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, eğlence vergisi, yangın sigortası vergisi, ilan ve reklam vergisi ile bina inşaat harcı, işyeri açma izni harcı, yapı kullanma izni harcı, ölçü ve tartı aletlerinin muayene harcı, hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı, işgal harcı, kaynak suları harcı, tatil günlerinde çalışma ruhsat harcı, tellallık harcı, altyapı kazı izin harcı, toptancı hali resmi ve diğer harçlardan oluşmaktadır.

Belediyelerin topladığı vergiler 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Yerel vergiler nispi ve maktu olmak üzere iki şekilde belirlenmektedir. Nispi vergiler, enflasyon dönemlerinde reel olarak kendilerini korumaktadır. Maktu vergiler ise enflasyon karşısında aşınmaktadır. Türkiye'de bina vergisi, arazi vergisi, haberleşme vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, yangın sigortası, eğlence vergisi (biletle girilmeyen yerlerde maktu) gibi vergiler nispi olarak hesaplanırken, ilan ve reklam vergisi, çevre temizlik vergisi ve harçların tamamına yakını (tellallık harcı ve altyapı kazı izin harcı hariç) maktu olarak hesaplanmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya il özel idareye ayrıca pay kesilmez.

İl özel idarelerine ait vergi gelirleri bulunmamaktadır. Çünkü özel idarelere belediyelerde olduğu gibi vergi ve harç toplama konusunda yetki verilmekle birlikte fiilen bir vergi konusu belirlenmemiştir.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelerin vergi gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:54**Mahalli İdare Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	13.217.357	97.148.981	13,61	14.484.934	110.933.045	13,06
Belediye Bağlı İdareleri	0	21.788.042	0,00	0	24.528.202	0,00
İl Özel İdareleri	20.442	9.288.491	0,22	22.225	11.318.509	0,20
Mahalli İdare Birlikleri	0	2.807.968	0,00	0	4.093.379	0,00
Toplam*	13.237.799	133.766.501	9,90	14.507.159	157.938.576	9,19

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında vergi gelirleri olarak belediyeler 14.484.934.000 TL, il özel idareleri 22.225.000 TL gelir elde etmiştir. Belediyelerin vergi gelirlerinin toplam mahalli idarelerin vergi gelirlerine oranı %99 olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı %9,19'dur. Bu pay belediyelerde %13,06, il özel idarelerinde %0,20'dir.

VIII.3.3.1.1. Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre vergi gelirleri ve toplam gelirler karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:55**Belediye Türlerine Göre Vergi Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%	Vergi Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	660.227	46.170.934	1,43	669.687	54.659.026	1,23
İl Belediyeleri	707.924	7.213.268	9,81	757.015	8.057.035	9,40
İlçe ve Belde Belediyeleri	11.849.206	43.922.940	26,98	13.058.232	48.369.045	27,00
Toplam*	13.217.357	97.148.981	13,61	14.484.934	110.933.045	13,06

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında vergi gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 669.687.000 TL, il belediyeleri 757.015.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 13.058.232.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla vergi gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde %1,23, il belediyelerinde %9,40, ilçe ve belde belediyelerinde %27'dir.

VIII.3.3.2. Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

Teşebbüs ve mülkiyet gelirleri;

- a) Şartname, basılı evrak, değerli kâğıt ve kitap gibi mal satışlarından elde edilen gelirler,
- b) Doğalgaz hizmetlerine ilişkin gelirler, su hizmetlerine ilişkin gelirler, otopark işletme gelirleri, sosyal tesis işletme gelirleri, ilan ve reklam gelirleri, muayene denetim ve kontrol ücretleri, sağlık hizmetlerine ilişkin gelirler, ulaştırma hizmetlerine ilişkin gelirler gibi sunulan hizmetlerden elde edilen gelirler,
- c) Su, ulaştırma, sağlık, eğitim, doğalgaz, tarımsal, kültürel, çevre ve esenlik ile ekonomik hizmetlere ilişkin kurumlar hâsılatı ve kârı,
- d) Lojman, sosyal tesis, spor tesisi, kültürel amaçlı tesis ve diğer taşınmaz kira gelirleri ile ecrimisil gelirleri,
- e) Taşınır kira gelirleri,
- f) Diğer çeşitli teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinden oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:56

Mahalli İdare Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	11.585.675	97.148.981	11,93	11.636.306	110.933.045	10,49
Belediye Bağlı İdareleri	17.509.067	21.788.042	80,36	19.318.172	24.528.202	78,76
İl Özel İdareleri	185.088	9.288.491	1,99	196.952	11.318.509	1,74
Mahalli İdare Birlikleri	214.636	2.807.968	7,64	254.765	4.093.379	6,22
Toplam*	27.858.152	133.766.501	20,83	30.559.091	157.938.576	19,35

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olarak belediyeler 11.636.306.000 TL, belediye bağlı idareleri 19.318.172.000 TL, il özel idareleri 196.952.000 TL ve mahalli idare birlikleri 254.765.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı %19,35'tir. Bu pay belediyelerde %10,49, belediye bağlı idarelerinde %78,76, mahalli idare birliklerinde %6,22 ve il özel idarelerinde %1,74'tür.

VIII.3.3.2.1.Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:57

Belediye Türlerine Göre Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	5.613.741	46.170.934	12,16	5.422.437	54.659.026	9,92
İl Belediyeleri	1.514.379	7.213.268	20,99	1.596.004	8.057.035	19,81
İlçe ve Belde Belediyeleri	4.457.555	43.922.940	10,15	4.617.865	48.369.045	9,55
Toplam*	11.585.675	97.148.981	11,93	11.636.306	110.933.045	10,49

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında teşebbüs ve mülkiyet gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 5.422.437.000 TL, il belediyeleri 1.596.004.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 4.617.865.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla teşebbüs ve mülkiyet gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı; büyükşehir belediyelerinde %9,92, il belediyelerinde %19,81, ilçe ve belde belediyelerinde %9,55'tir.

VIII.3.3.3. Alınan Bağış ve Yardımlar İle Özel Gelirler

Alınan bağış ve yardımlar:

- Dünya Bankası ve Avrupa Birliği gibi yurtdışı kurumlarından alınan bağış ve yardımlar,
- Merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- Diğer idarelerden alınan bağış ve yardımlar,
- Kurum ve kişilerden alınan bağış ve yardımlar,
- Proje karşılığı alınan bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:58

Mahalli İdare Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%
Belediyeler	1.981.842	97.148.981	2,04	1.949.520	110.933.045	1,76
Belediye Bağlı İdareleri	582.516	21.788.042	2,67	817.276	24.528.202	3,33
İl Özel İdareleri	5.609.794	9.288.491	60,40	6.663.058	11.318.509	58,87
Mahalli İdare Birlikleri	2.089.942	2.807.968	74,43	3.222.638	4.093.379	78,73
Toplam*	10.381.904	133.766.501	7,76	14.900.379	157.938.576	9,43

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında, alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler olarak; belediyeler 1.949.520.000 TL, belediye bağlı idareleri 817.276.000 TL, il özel idareleri 6.663.058.000 TL ve mahalli idare birlikleri 3.222.638.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde %1,76, belediye bağlı idarelerinde %3,33, mahalli idare birliklerinde %78,73 ve il özel idarelerinde %58,87'dir.

VIII.3.3.3.1. Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirler ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:59

Belediye Türlerine Göre Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam Gelir	%	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	Toplam	%
Büyükşehir Belediyeleri	237.347	46.170.934	0,51	383.081	54.659.026	0,70
İl Belediyeleri	270.662	7.213.268	3,75	192.608	8.057.035	2,39
İlçe ve Belde Belediyeleri	1.547.330	43.922.940	3,52	1.445.939	48.369.045	2,99
Toplam*	1.981.842	97.148.981	2,04	1.949.520	110.933.045	1,76

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 383.081.000 TL, il belediyeleri 192.608.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.445.939.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla alınan bağış ve yardımlar ile özel gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde %0,70, il belediyelerinde %2,39, ilçe ve belde belediyelerinde ise %2,99'dur.

VIII.3.3.4. Faizler, Paylar ve Cezalar

a) Faiz gelirleri; kurumca verilen borçlardan alacakların faizleri, takipteki kurum alacakları faizleri, menkul kıymet ve gecikmiş ödemeler faizleri, mevduat faizleri, vergi, resim ve harç gecikme faizleri ve diğer faiz gelirlerinden oluşmaktadır.

b) Pay gelirleri; vergi ve harç gelirlerinden alınan paylar, genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar, yönetim giderlerine katılma payları, kamu harcamalarına katılma payları, maden

işletmelerinden, müze girişi ücretleri gibi mahalli idarelere ait paylardan elde edilen gelirlerden oluşmaktadır.

c) Ceza gelirleri; idari para cezaları, vergi cezaları, irat kaydedilecek nakdi teminatlar, mera gelirleri, irat kaydedilecek hisse senedi ve tahviller ile teminat mektupları gibi diğer çeşit gelirlerden oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:60

Mahalli İdare Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Faizler Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	62.144.191	97.148.981	63,97	72.031.314	110.933.045	64,93
Belediye Bağlı İdareleri	3.451.260	21.788.042	15,84	3.942.603	24.528.202	16,07
İl Özel İdareleri	3.438.073	9.288.491	37,01	4.098.927	11.318.509	36,21
Mahalli İdare Birlikleri	501.790	2.807.968	17,87	615.272	4.093.379	15,03
Toplam*	73.777.526	133.766.501	55,15	86.352.655	157.938.576	54,67

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında faizler, paylar ve cezalara ilişkin gelirler olarak; belediyeler 72.031.314.000 TL, belediye bağlı idareleri 3.942.603.000 TL, il özel idareleri 4.098.927.000 TL ve mahalli idare birlikleri 615.272.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla mahalli idarelerde faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde %64,93, belediye bağlı idarelerinde %16,07, il özel idarelerinde %36,21 ve mahalli idare birliklerinde %15,03'tür.

VIII.3.3.4.1.Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre faizler, paylar ve cezalar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:61**Belediye Türlerine Göre Faizler, Paylar ve Cezalar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%	Faizler, Paylar ve Cezalar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	36.277.814	46.170.934	78,57	42.724.693	54.659.026	78,17
İl Belediyeleri	4.377.536	7.213.268	60,69	5.060.678	8.057.035	62,81
İlçe ve Belde Belediyeleri	21.573.505	43.922.940	49,12	24.325.896	48.369.045	50,29
Toplam*	62.144.191	97.148.981	63,97	72.031.314	110.933.045	64,93

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında faiz, pay ve ceza gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 42.724.693.000 TL, il belediyeleri 5.060.678.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 24.325.896.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla faizler, paylar ve cezaların toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde %78,17, il belediyelerinde %62,81, ilçe ve belde belediyelerinde ise %50,29'dur. Bu gelir kaleminin toplam gelirlere oranının yüksekliği mahalli idarelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payları da içermesinden kaynaklanmaktadır.

VIII.3.3.5. Sermaye Gelirleri

Sermaye gelirleri,

- Bina, arazi ve arsa gibi taşınmaz satışlarından elde edilen gelirler,
- Taşınır satışlarından elde edilen gelirler,
- Menkul kıymet ve varlık satış gelirlerinden oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre sermaye gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:62**Mahalli İdare Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve
Toplam Gelirler****(1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%
Belediyeler	7.879.786	97.148.981	8,11	10.359.567	110.933.045	9,34
Belediye Bağlı İdareleri	147.191	21.788.042	0,68	381.755	24.528.202	1,56
İl Özel İdareleri	35.014	9.288.491	0,38	337.347	11.318.509	2,98
Mahalli İdare Birlikleri	327	2.807.968	0,01	261	4.093.379	0,01
Toplam*	8.071.629	133.766.501	6,03	11.079.049	157.938.576	7,01

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında sermaye geliri olarak; belediyeler 10.359.567.000 TL, belediye bağlı idareleri 381.755.000 TL, il özel idareleri 337.347.000 TL ve mahalli idare birlikleri 261.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla sermaye gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde %9,34, belediye bağlı idarelerinde %1,56, mahalli idare birliklerinde %0,01 ve il özel idarelerinde %2,98'dir.

VIII.3.3.5.1. Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre sermaye gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:63**Belediye Türlerine Göre Sermaye Gelirleri ve Toplam Gelirler****(1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%	Sermaye Gelirleri	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	3.050.374	46.170.934	6,61	4.989.579	54.659.026	9,13
İl Belediyeleri	342.767	7.213.268	4,75	450.730	8.057.035	5,59
İlçe ve Belde Belediyeleri	4.486.645	43.922.940	10,21	4.919.258	48.369.045	10,17
Toplam*	7.879.786	97.148.981	8,11	10.359.567	110.933.045	9,34

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında sermaye gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 4.989.579.000 TL, il belediyeleri 450.730.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 4.919.258.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla sermaye gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde %9,13, il belediyelerinde %5,59, ilçe ve belde belediyelerinde ise %10,17'dir.

VIII.3.3.6. Alacaklardan Tahsilâtlar

Alacaklardan tahsilâtlar, genel bütçeli idareler ile mahalli idareler ve diğer yurtiçi alacaklardan ilgili mahalli idarece yapılan tahsilâtlardan oluşmaktadır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre alacaklardan tahsilâtlar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:64

Mahalli İdare Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	340.130	97.148.981	0,35	471.404	110.933.045	0,42
Belediye Bağlı İdareleri	98.008	21.788.042	0,45	68.396	24.528.202	0,28
İl Özel İdareleri	80	9.288.491	0,00	0	11.318.509	0,00
Mahalli İdare Birlikleri	1.273	2.807.968	0,05	443	4.093.379	0,01
Toplam*	439.491	133.766.501	0,33	540.243	157.938.576	0,34

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasabat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında alacaklardan tahsilât gelirleri olarak; belediyeler 471.404.000 TL, belediye bağlı idareleri 68.396.000 TL ve mahalli idare birlikleri 443.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla alacaklardan tahsilâtların toplam gelirler içerisindeki payı belediyelerde %0,42, belediye bağlı idarelerinde %0,28, mahalli idare birliklerinde ise %0,01'dir.

VIII.3.3.6.1. Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre alacaklardan tahsilât gelirleri ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:65

Belediye Türlerine Göre Alacaklardan Tahsilâtlar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)

Türü	2017			2018		
	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%	Alacaklardan Tahsilâtlar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	331.431	46.170.934	0,72	469.549	54.659.026	0,86
İl Belediyeleri	0	7.213.268	0,00	0	8.057.035	0,00
İlçe ve Belde Belediyeleri	8.699	43.922.940	0,02	1.855	48.369.045	0,00
Toplam*	340.130	97.148.981	0,35	471.404	110.933.045	0,42

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasibat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında alacaklardan tahsilât gelirleri olarak; büyükşehir belediyeleri 469.549.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 1.855.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla alacaklardan tahsilât gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı büyükşehir belediyelerinde %0,86'dır.

VIII.3.3.7. Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Ödenekler

İl Özel İdareleri: 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'a göre Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilatının yüzde 0,5'i il özel idare payı olarak ayrılır ve bu payın; yüzde 50'lik kısmı illerin nüfusuna, yüzde 10'luk kısmı illerin yüzölçümüne, yüzde 10'luk kısmı illerin köy sayısına, yüzde 15'lik kısmı illerin kırsal alan nüfusuna, yüzde 15'lik kısmı ise illerin Cumhurbaşkanlığı Bütçe ve Strateji Başkanlığı tespit edilen en son gelişmişlik endeksindeki grubuna göre dağıtılır.

Büyükşehir Belediyeleri: 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca; büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi tahsilâtı toplamının yüzde 6'sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 4,5'i olarak büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan paydan yüzde 30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır. Büyükşehir sınırları içerisindeki genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamından ayrılan yüzde 6'lık payın yüzde 60'ı doğrudan ilgili büyükşehir belediyesine aktarılır, kalan yüzde 40'lık kısmı ise ortak bir havuzda toplanarak bunun yüzde 70'i nüfus esasına, yüzde 30'u da yüzölçümü esasına göre dağıtılır. Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 4,5'i olarak ayrılan büyükşehir ilçe belediye payının yüzde 30'u büyükşehir belediyesine, geri kalan payın (yüzde 90'ı nüfus, yüzde 10'u yüz ölçüm olmak üzere esas dikkate alınarak) 2560 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesi gereğince yüzde 10'u büyükşehir belediyesi bağlı su ve kanalizasyon idaresine, yüzde 60'ı ise büyükşehir ilçe belediyelerinin payı olarak dağıtılır.

İl, İlçe ve Belde Belediyeleri: 5779 sayılı İl Özel İdareleri ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'a göre; genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 1,5'i büyükşehir dışındaki belediyelere ayrılır. Bu yüzde 1,5'lik belediye payının; yüzde 80'lik kısmı belediyelerin nüfusuna, yüzde 20'lik kısmı ise belediyelerin Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından tespit edilen en son "gelişmişlik endeksi" verileri esas alınarak, en az gelişmiş ilçeden en çok gelişmiş olana doğru, eşit sayıda oluşturulan beş gruptan dâhil oldukları grubun aldığı paydan nüfuslarına göre dağıtılır. Belde belediyeleri bağlı buldukları ilçenin gelişmişlik endeksindeki grubunda değerlendirilir.

Denkleştirme Ödeneği ise; kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının binde biri oranında her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine belediyeler denkleştirme ödeneği olarak konan ödenek olup, Maliye Bakanlığınca, mart ve temmuz aylarında iki eşit taksit halinde dağıtılmak üzere bu ödenek İller Bankası Anonim Şirketi hesabına aktarılır. Bu ödeneğin yüzde 65'i eşit şekilde, yüzde 35'i ise nüfus esasına göre dağıtılır.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla Mahalli İdare Türlerine Göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:66**Mahalli İdare Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%
Belediyeler	55.107.809	97.148.981	56,73	65.667.405	110.933.045	59,20
Belediye Bağlı İdareleri	2.334.931	21.788.042	10,72	2.717.788	24.528.202	11,08
İl Özel İdareleri	2.866.703	9.288.491	30,86	3.406.975	11.318.509	30,10
Mahalli İdare Birlikleri	473	2.807.968	0,02	14	4.093.379	0,00
Toplam*	60.309.916	133.766.501	45,09	71.246.015	157.938.576	45,11

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.

Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylardan; belediyeler 65.667.405.000 TL, belediye bağlı idareleri 2.717.788.000 TL, il özel idareleri 3.406.975.000 TL ve mahalli idare birlikleri 14.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı belediyelerde %59,20, il özel idarelerinde %30,10 ve belediye bağlı idarelerinde %11,08'dir.

VIII.3.3.7.1. Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar

2017 ve 2018 yılları itibarıyla belediye türlerine göre genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylar ve toplam gelirler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:67**Belediye Türlerine Göre Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alınan Paylar ve Toplam Gelirler (1.000 TL)**

Türü	2017			2018		
	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%	G.B.V.G. Alınan Paylar	Toplam Gelir	%
Büyükşehir Belediyeleri	33.309.105	46.170.934	72,14	40.206.298	54.659.026	73,56
İl Belediyeleri	3.902.463	7.213.268	54,10	4.618.859	8.057.035	57,33
İlçe ve Belde Belediyeleri	17.896.241	43.922.940	40,74	20.842.248	48.369.045	43,09
Toplam*	55.107.809	97.148.981	56,73	65.667.405	110.933.045	59,20

*Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğüne hesaplanan konsolide toplam esas alınmıştır.
Kaynak: <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>, 2019

2018 yılında genel bütçe vergi gelirlerinden alınan pay olarak; büyükşehir belediyeleri 40.206.298.000 TL, il belediyeleri 4.618.859.000 TL, ilçe ve belde belediyeleri 20.842.248.000 TL gelir elde etmiştir.

2018 yılı itibarıyla genel bütçe vergi gelirlerinden alınan payın toplam gelirlere oranı büyükşehir belediyelerinde %73,56, il belediyelerinde %57,33, ilçe ve belde belediyelerinde ise %43,09'dur.

Mahalli idarelerde yapılacak denetimin genel çerçevesi Anayasanın 127'nci maddesi, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilmiştir.

Buna göre mahalli idarelerde iç denetim, dış denetim ve İçişleri Bakanlığı denetimi yapılmaktadır.

IX.1. İç Denetim

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 63'üncü maddesine göre iç denetim; kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız ve nesnel güvence sağlayan danışmanlık faaliyetidir. Bu faaliyetler, idarelerin yönetim ve kontrol yapıları ile mali işlemlerinin risk yönetimi, yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla ve genel kabul görmüş standartlara uygun olarak gerçekleştirilir.

5018 sayılı Kanun'un geçici 5'inci maddesi hükmü uyarınca iç denetçi bulundurulacağı belirtilen büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri, belediyelerin bağlı idareleri ve il belediyelerinde 5/10/2006 tarihli ve 2006/10911 sayılı ile 06/05/2013 tarihli ve 2013/4747 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları ile tahsis edilen 795 iç denetçi kadrosuna 2007 yılından itibaren atama yapılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda mahalli idarelerin iş ve işlemleri hukuka uygunluk, mali denetim ve performans denetimi biçiminde iç denetçiler marifetiyle yürütülmektedir.

2017 ve 2018 yılları itibarıyla türlerine göre mahalli idarelere tahsis edilen iç denetçi kadroları ve bunlara yapılan atamalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 68

Mahalli İdare Türlerine Göre İç Denetçi Sayıları

Türü	Tahsis Edilen Kadro Sayısı		Doldurulan Kadro Sayısı		Doluluk Oranı %	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Belediye	513	513	193	193	38	38
Bağlı İdare	67	67	34	31	51	46
İl Özel İdare	153	153	16	17	10	11
Toplam	733	733	243	241	33	33

Kaynak: Maliye Bakanlığı İç Denetim Koordinasyon Kurulu, 2019

2018 yılı itibarıyla iç denetçi sayılarına bakıldığında il özel idareleri hariç mahalli idarelerde bir önceki yıla oranla doluluk oranında önemli bir değişiklik gözlenmemektedir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 17'nci, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 25'inci maddelerine istinaden il özel idaresi, büyükşehir belediyesi, il belediyesi, ilçe belediyesi ve nüfusu 10.000' in üzerindeki belediyelerde, meclis, her ocak ayı toplantısında idarenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur.

Nüfusu 10.000 den aşağı olan belde belediyeleri ile birliklerde denetim komisyonu isteğe bağlı olarak oluşturulabilir.

IX.2. Dış Denetim

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu'nun 68'inci maddesine göre dış denetim, Sayıştay tarafından harcama sonrası yapılan denetimdir. Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin malî faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanmasıdır.

Bu hüküm çerçevesinde genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali iş ve işlemlerini denetleme yetkisine sahip Sayıştay, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali iş ve işlemlerini de harcama sonrası dış denetim kapsamında denetlemektedir.

2018 yılında mahalli idarelerin Sayıştayca denetlenen hesaplarına ait bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo: 69

Sayıştayın Denetim Faaliyetlerine İlişkin Bilgi ve Değerlendirmeler

Hesabın Adı (Türlerine Göre)		Toplam Kurum Sayısı	Denetim Programına Alınan Kamu İdare Sayısı
Mahalli İdareler	Büyükşehir Belediyesi	30	30
	Büyükşehir Bağlı Kuruluşu	33	10
	İl Belediyesi	51	20
	İl Özel İdaresi	51	25
Genel Toplam		165	85

Kaynak: Sayıştay Başkanlığı 2018 Yılı Faaliyet Raporu, s. 64, 2019

Sayıştayca 2018 yılı denetim döneminde 25 il özel idaresi, 30 büyükşehir belediyesi, 10 büyükşehire bağlı kuruluş, 20 il belediyesi olmak üzere toplam 85 mahalli idare denetim programına alınmıştır.

Ayrıca 138 ilçe belediyesi, 13 yatırım izleme koordinasyon başkanlığı, 5 belediye şirketi ve 2 mahalli idare birliği 2018 Yılı Denetim Programı kapsamına alınmıştır.

IX.3. İçişleri Bakanlığınca Yapılan Denetim

İçişleri Bakanlığı, mahalli idareler ile bunların bağlı kuruluş ve işletmelerinin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerini hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından denetleme yetkisine sahiptir.

1-5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 38'inci ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 55'inci maddeleri gereğince il özel idaresi, belediye ve bağlı idarelerin malî işlemler dışında kalan diğer idarî işlemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı tarafından denetlenmektedir.

2- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 77'nci maddesi kapsamında, malî yönetim ve kontrol sisteminin zaafa uğradığı, yolsuzluk veya kamu zararına yönelik emarelerin ortaya çıktığı durumlarda; il özel idareleri için ilgili vali, belediyeler için ilgili belediye

başkanının, talep etmesi veya doğrudan Cumhurbaşkanının onayı üzerine, İçişleri Bakanı, yetkili denetim elemanlarına, ilgili mahallî idarelerin tüm malî yönetim ve kontrol sistemlerini, malî karar ve işlemlerini mevzuata uygunluk yönünden teftiş ettirir. Bu teftişler sonucunda düzenlenecek raporların bir örneği İç Denetim Koordinasyon Kuruluna, bir örneği de gerekli işlemlerin yapılması için ilgili vali veya belediye başkanına gönderilmektedir.

3- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 22'nci maddesine göre mahallî idare birliklerinin denetimi İçişleri Bakanlığınca yapılır. İçişleri Bakanlığı mahalli idare birlikleri üzerinde hem mali ve hem de idari denetim yetkisine sahiptir.

4- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 40'ıncı, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 57'nci maddelerine göre de, il özel idaresi ve belediye hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığı ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayati derecede olumsuz etkilediğinin İçişleri Bakanlığının talebi üzerine yetkili sulh hukuk hâkimi tarafından belirlenmesi durumunda İçişleri Bakanı, hizmetlerde meydana gelecek aksamanın giderilmesini, hizmetin özelliğine göre makul bir süre vererek il özel idaresi/belediye başkanından ister. Aksama giderilemezse, söz konusu hizmetin yerine getirilmesini o ilin valisinden ister. Bu durumda vali aksaklığı giderir. Ortaya çıkacak maliyet vali tarafından İller Bankasına bildirilir ve İller Bankasınca o belediyenin müteakip ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden belediyeye ayrılan paydan valilik emrine gönderilir.

5- 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 39'uncu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 56'ncı maddelerine göre; vali ve belediye başkanı, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde faaliyet raporunu hazırlar.

İl özel idaresinde, faaliyet raporu yetersiz görülürse il genel meclisi tarafından buna ilişkin tutanak gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderilir.

Belediyelerde, faaliyet raporu yetersiz görülürse buna ilişkin tutanak mahallin en büyük mülki idare amirine gönderilir. Valinin gerekçeli görüşü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aracılığı ile Danıştaya gönderilir. Danıştay tarafından yetersizlik kararı yerinde görülürse belediye başkanı başkanlıktan düşer.

6- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre görevleri ile ilgili suç işlediği iddia edilen Büyükşehir, il, ilçe belediye başkanı ve meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanlığınca ön inceleme işlemleri yürütülmektedir. Belde belediye başkanları ve meclis üyelerinin ön incelemesini yaptırmaya vali ve kaymakamlar yetkili olmakla birlikte ilgili valilik veya kaymakamlığın talebi halinde bu görevlilerin ön incelemeleri de İçişleri Bakanlığı tarafından yapılabilmektedir.

2017-2018 yıllarında İçişleri Bakanlığınca; belediye başkanı, belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyeleri hakkında alınan onaylar ve verilen kararlara ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:70

Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri İle İl Genel Meclis Üyeleri Hakkında Alınan Onaylar

İşlem Yapılan Mahalli İdare Yetkilileri	Araştırma/Ön İnceleme, Ön İnceleme, Araştırma		İşleme Konulmama		Soruşturma İzni Verilmesi		Soruşturma İzni Verilmemesi		Kısmen Soruşturma İzni Verilmesi / Verilmemesi	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri	633	431	632	533	89	48	188	110	148	77
İl Genel Meclis Üyeleri	2	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Toplam	635	432	632	533	89	48	188	110	149	78

Kaynak: İİGM , 2019

Görevden uzaklaştırılan belediye başkanları, belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:71

Görevden Uzaklaştırma İşlemleri (01/01/2018-31/12/2018)

Unvanı	Görevden Uzaklaştırma	Göreve İade
Belediye Başkanı	7	2
Belediye Meclis Üyesi	8	10
İl Genel Meclis Üyesi	7	-
Muhtar	298	22

Kaynak: İİGM , 2019

İçişleri Bakanlığınca mahalli idarelerin denetimi yukarıda sayılan kanunlarla çizilen çerçevede İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü ile İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliği'nde belirlenen esaslara göre mülkiye müfettişleri ve mahalli idareler kontrolörleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

IX.3.1. Mülkiye Müfettişlerince Gerçekleştirilen Denetim

Mülkiye müfettişlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü'nde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve denetime tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan ve denetlenecek mahalli idareleri gösteren programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında Tüzüğün 31'inci maddesine göre İçişleri Bakanı'nın onayı ile özel teftiş, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır. İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre merkez birimleri, bağlı kuruluşlar veya valiliklerce incelendikten sonra sonuçlandırılmaktadır.

2017 ve 2018 yıllarında mülkiye müfettişlerince düzenlene raporlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:72

Mülkiye Müfettişleri Tarafından Mahalli İdarelerle İlgili Düzenlenen Raporlar

Raporun Türü	2017	2018
Araştırma Raporu	83	86
Ön İnceleme Raporu	323	366
İnceleme Raporu	47	43
İnceleme Araştırma Raporu	1	6
Tevdi Raporu	118	94
Disiplin Raporu	1	2
Tazmin Raporu	26	20
Teftiş Raporu (Özel)	91	8
Toplam	690	625

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı , 2019

Mülkiye Müfettişleri tarafından 2018 yılında 625 adet rapor düzenlenmiştir. Bunların 86'sı araştırma, 366'sı ön inceleme, 43'ü inceleme, 6'sı inceleme araştırma, 94'ü tevdi, 2'si disiplin, 20'si tazmin ve 8'i özel teftiş raporudur.

IX.3.2.Mahalli İdareler Kontrolörlerince Gerçekleştirilen Denetim

İçişleri Bakanlığı mahalli idareler kontrolörlerince gerçekleştirilen denetimler İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Kontrolörleri Yönetmeliği'nde belirlenen esaslara göre gerçekleştirilmekte ve teftişe tabi birimlerin üç yılda bir denetlenmesi ilkesine bağlı kalınmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede her yıl İller İdaresi Genel Müdürlüğü ile Teftiş Kurulu Başkanlığınca müştereken hazırlanan programa göre olağan denetimler gerçekleştirilmektedir.

Olağan denetim programı dışında aynı Yönetmeliğin 28'inci maddesine göre İçişleri Bakanı'nın onayı ile gerektiğinde özel denetim, inceleme, soruşturma ve araştırma yapılmaktadır.

İhbar ve şikâyet dilekçeleri ise ilgisine göre valiliklerce incelenip soruşturulduktan sonra sonuçlandırılmaktadır.

2017 ve 2018 yılları arasında olağan denetim kapsamında mahalli idare kontrolörlerince denetlenen mahalli idare birimlerinin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo:73

Mahalli İdareler Kontrolörlerince Denetlenen Mahalli İdare Türleri

Türü	2017	2018
Büyükşehir İlçe Belediyesi	17	5
İlçe Belediyesi	173	88
Belde Belediyesi	142	104
Büyükşehir Bağlı Kuruluşu	-	-
Toplam	332	197

Kaynak: İİGM , 2019

Olağan denetim kapsamında 2018 yılında mahalli idareler kontrolörlerince denetlenen toplam 197 mahalli idare biriminden; 5'i büyükşehir ilçe belediyesi, 88'i ilçe belediyesi, 104'ü belde belediyesidir.

2017 ve 2018 yıllarında mahalli idareler kontrolörleri tarafından düzenlenen raporlar aşağıda gösterilmiştir:

Tablo:74**Mahalli İdareler Kontrolörleri Tarafından Düzenlenen Raporlar**

Raporun Türü	2017	2018
Ön İnceleme Raporu	228	203
Denetim Raporu	332	192
Tevdi Raporu (Cumhuriyet Savcılığına)	53	25
Tevdi Raporu (Valilik-Kaymakamlıklara)	41	22
Tevdi Raporu (TBMM)	-	-
Tevdi Raporu (Diğer Bakanlıklara)	1	1
İnceleme Araştırma Raporu	62	168
Kamu Zararı Tespit Raporu	15	3
Özel Denetim Raporu	14	5
Disiplin Soruşturması Raporu	3	8
Araştırma Raporu	-	-
Değerlendirme Raporu	-	-
Mali Durum Raporu	16	3
Toplam	765	630

Kaynak: İİGM , 2019

2018 yılında mahalli idareler kontrolörleri tarafından 203 adet Ön İnceleme Raporu, 192 adet Denetim Raporu, 168 adet İnceleme ve Araştırma Raporu, 3 adet Kamu Zararı Tespit Raporu, 5 adet Özel Denetim Raporu, 8 adet Disiplin Soruşturması Raporu, 48 adet Tevdi Raporu ve 3 adet Mali Durum Raporu düzenlenerek İçişleri Bakanlığına sunulmuştur.

X.1. Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES)

Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES), köylerin içme suyu, yol, küçük ölçekli sulama ve atık su sorunlarını, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri aracılığı ile mahalli katkıları da dâhil ederek kısa sürede çözümlenmek amacıyla başlatılmıştır.

Yüksek Planlama Kurulu (YPK) tarafından belirlenen 2018 yılı KÖYDES projesi ödeneğinin harcanmasında uygulanacak esas ve öncelikler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Bölge, il çevre düzeni ve il özel idaresinin stratejik planı, yıllık yatırım ve çalışma programlarına uygun projelere öncelik verilir.
- Halihazırda susuz olan köylerin yeterli içme suyuna kavuşturulması ile köylerin merkeze ulaşımında en çok kullandığı ve mevcutta ham yol niteliğinde olan birinci derece yollarının asgari stabilize yol standardına çıkarılması esastır.
- Trafik yoğunluğu ve hizmet ettiği nüfusu fazla olan grup köy yolları öncelikli olmak üzere köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesine yönelik yol projelerine öncelik verilir.
- Yerleşik nüfusu fazla veya nüfus artış hızı en yüksek olan, gelişme ve çevresine hizmet verme potansiyeli bulunan yerleşimlere ait projelere öncelik verilir.
- Birden fazla yerleşime hizmet edecek veya yarar sağlayacak entegre projelerin KÖYDES İl Yatırım Programına alınmasına öncelik verilir.
- İşgücü, sermaye, arazi gibi yatırım giderleri itibarıyla yöre halkının aynı veya nakdi katkısı en yüksek olan projelerin gerçekleştirilmesine öncelik verilir.
- Afetlerden kaynaklanabilecek risklerin azaltılması ile afet hasarlarının telafisine yönelik projelere öncelik verilir.

Projede ödenek dağılımı aşağıdaki kriterlere göre yapılmıştır.

- Geçmiş dönem KÖYDES Projesi ödenekleri ve uygulama sonuçları,
- Köy alt yapı envanter bilgilerine dayalı ihtiyaç analizi,
- İllerin uygulama performanslarına dayalı olarak yapılan ihtiyaç analizi.

2018 yılında Proje kapsamında 1.500.000.000 TL ödenek tahsis edilmiş olup, ödeneğin tamamı proje kapsamındaki köylere hizmet götürme birlikleri hesaplarına aktarılmıştır.

X.1.1. 2018 Yılı Proje Uygulama Sonuçları

X.1.1.1. Yol Çalışmaları

2018 yılında Proje kapsamında yapılan yol çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:75

KÖYDES Yol Çalışmaları

İşlerin Niteliği		Planlanan	Tamamlanan
Parke (m ²)		6.952.182	6.306.776
Taş Duvar (m ³)		87.447	80.228
Onarım (km)		2.154	2.144
Beton Yol (km)		539	457
Menfez (Adet)		693	536
Köprü (Adet)		42	23
Asfalt	BSK (km)	1.694	1.374
	1. kat (km)	212	170
	2. kat (km)	240	170
	Toplam (km)	2.146	1.714
Ham Yol (km)		34	23
Tesviye (km)		33	22
Stabilize (km)		1.213	1.464

Kaynak: YYGM , 2019

31/03/2019 tarihi itibarıyla 6.306.776 m² parke, 80.228 m³ taş duvar, 1.374 km BSK, 170 km 1.kat asfalt yol, 170 km 2. kat asfalt yol, 457 km beton yol, 23 adet köprü ve 536 adet menfez, 23 km ham yol, 22 km tesviye yol, 1.464 km stabilize yol yapılmıştır.

X.1.1.2. İçme Suyu Çalışmaları

2018 yılında Proje kapsamında yapılan içme suyu çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:76

KÖYDES İçme Suyu Çalışmaları

İşlerin Niteliği	Planlanan			Tamamlanan		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni tesis	13	752	151.452	5	498	109.198
Tesis Geliştirme	2	1.602	387.847	2	1.169	268.721
Bakım Onarım	98	2.964	547.384	77	2.134	459.575

Kaynak: YYGM , 2019

31/03/2019 tarihi itibarıyla susuz 5 köy ve bağlısında şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, suyu yetersiz 1.169 köy ve bağlısının içme suyu tesisleri yapılmış, yenilenmiş ve geliştirilmiştir. Yeni tesis, tesis geliştirme ve bakım–onarım şeklindeki içme suyu yatırımlarının yapıldığı toplam 3.967 köy ve bağlısında 837.494 kişi yaşamaktadır.

X.1.1.3. Küçük Ölçekli Sulama Çalışmaları

Küçük ölçekli sulama projeleri (arazi toplulaştırma çalışmaları hariç) KÖYDES Projesi kapsamına 2010 yılından itibaren dahil edilmiştir.

31/03/2019 tarihi itibarıyla küçük ölçekli sulama çalışmaları kapsamında 43 adet yerüstü sulama tesisi, 1 adet yeraltı sulama tesisi tamamlanmış olup, 673 çiftçi ailesinin projeden yararlanması sağlanarak 748 hektar alana hizmet götürülmüştür.

X.1.2. 2005- 2019 Yılları Proje Ödenekleri

Projenin başlangıç tarihi olan 2005 yılından 2019 yılına kadar tahsis edilen ödenekler aşağıda yer almıştır.

Tablo: 77

2005- 2019 Yılları Proje Ödenek Tutarları

Yılı	Miktarı (TL)
2005	200.000.000
2006	2.000.000.000
2007	2.000.000.000
2008	500.000.000
2009	500.000.000
2010	1.550.000.000
2011	550.000.000
2012	550.000.000
2013	878.049.000
2014	346.000.000
2015	366.760.000
2016	391.699.000
2017	900.000.000
2018	1.500.000.000
2019	1.496.700.000
Toplam	13.729.208.000

X.1.3. Yıllar İtibarıyla İller Bazında Dağıtılan Proje Ödenekleri

2005 - 2018 yılları itibarıyla iller bazında dağıtılan Proje ödenekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: 78**İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Proje Ödenekleri (TL)**

Sıra No	İli	2018 Yılı	2005-2018 Yılları Toplamı
1	Adıyaman	41.657.704	213.708.578
2	Afyonkarahisar	27.912.586	125.416.507
3	Ağrı	62.273.238	340.634.365
4	Aksaray	16.158.460	88.593.731
5	Amasya	22.333.023	132.273.379
6	Ardahan	26.229.890	149.691.026
7	Artvin	47.305.758	300.997.306
8	Bartın	22.103.303	138.968.994
9	Batman	26.960.182	182.015.879
10	Bayburt	13.219.873	94.501.747
11	Bilecik	14.279.222	86.468.240
12	Bingöl	37.383.313	245.653.825
13	Bitlis	35.163.420	194.063.855
14	Bolu	31.974.372	153.972.073
15	Burdur	17.133.998	91.058.452
16	Çanakkale	30.592.988	136.055.921
17	Çankırı	20.011.892	124.501.891
18	Çorum	44.285.762	225.749.979
19	Düzce	26.970.182	124.499.828
20	Edirne	16.580.885	94.514.887
21	Elazığ	42.848.403	207.204.484
22	Erzincan	32.917.005	186.568.102
23	Giresun	51.480.768	324.173.616
24	Gümüşhane	25.082.133	182.750.014
25	Hakkari	30.581.182	205.459.729
26	Iğdır	20.708.377	134.308.951
27	Isparta	17.829.540	94.558.147

İller Bazında Dağıtılan KÖYDES Proje Ödenekleri (TL) (Devamı)

Sıra No	İli	2018 Yıl	2005-2018 Yılları Toplamı
28	Karabük	25.792.432	144.954.301
29	Karaman	15.366.028	102.650.668
30	Kars	39.183.838	201.383.412
31	Kastamonu	73.176.260	374.438.901
32	Kırıkkale	15.127.812	83.942.671
33	Kırklareli	12.423.425	72.896.779
34	Kırşehir	12.014.812	75.835.748
35	Kilis	16.000.565	86.363.813
36	Kütahya	33.884.932	149.655.597
37	Muş	34.697.732	210.466.772
38	Nevşehir	13.401.277	67.264.691
39	Niğde	18.666.285	87.317.449
40	Osmaniye	24.275.835	123.032.957
41	Rize	37.241.320	244.177.739
42	Siirt	27.066.777	175.791.762
43	Sinop	43.247.568	230.878.978
44	Sivas	66.303.788	334.264.102
45	Şırnak	25.266.158	156.659.096
46	Tokat	42.131.478	203.025.451
47	Tunceli	23.544.837	174.765.908
48	Uşak	23.574.068	116.843.409
49	Yalova	9.171.498	51.713.956
50	Yozgat	28.041.243	177.163.082
51	Zonguldak	38.422.573	180.956.995
Genel Toplam		1.500.000.000	12.232.508.000

Kaynak: YYGM , 2019

X.1.4. Proje Uygulama Sonuçları (2005-2018 Yılları)

X.1.4.1. İçme Suyu Çalışmaları

2005-2018 yılları arasında on üç yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen içme suyu çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:79

KÖYDES İçme Suyu Çalışmaları (2005-2018)

İşin Türü	Planlanan			Tamamlanan		
	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus	Susuz (Adet)	Suyu Yetersiz (Adet)	Nüfus
Yeni Tesis	5.671	14.969	3.357.563	3.385	13.901	3.746.169
Tesis Geliştirme	548	22.534	6.894.656	748	25.335	8.076.294
Bakım Onarım	419	19.863	4.823.954	664	19.504	5.672.461

Kaynak: YYGM , 2019

31/3/2019 tarihi itibarıyla; içme suyu sektöründe 3.385 susuz köy ve bağlısına şebekeli içme suyu tesisi yapılmış, 25.335 suyu yetersiz köy ve bağlısının içme suyu tesisinin yenilenmesi yapımı ve geliştirilmesi sağlanmıştır. Susuz ve suyu yetersiz toplam 63.675 köy ve bağlısında yaşayan 17.517.737 vatandaşımıza içme suyu hizmeti götürülmüştür.

X.1.4.2. Yol Çalışmaları

2005-2018 yılları arasında on üç yıllık süre içerisinde gerçekleştirilen yol çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:80**KÖYDES Yol Çalışmaları (2005-2018)**

İşin Türü	Planlanan	Tamamlanan	
Parke (m ²)	26.759.295,51	30.596.011	
Taş Duvar (m ³)	1.261.509,76	1.590.066	
Onarım (km)	38.148,02	50.296	
Stabilize (km)	66.096,54	85.030	
Tesviye (km)	4.893,99	5.698	
Beton Yol (km)	3.814,45	3.934	
Ham Yol (km)	1.339,97	1.909	
Köprü (Adet)	1.199	1.441	
Menfez (Adet)	26.521	35.064	
Asfalt	BSK	2.424,54	3.380
	1. kat (km)	46.987,00	52.821
	2. kat (km)	65.484,39	66.259
	Toplam (km)	114.895,93	122.460

Kaynak: YYGM , 2019

31/03/2019 tarihi itibarıyla 1.909 km ham yol; 5.697 km tesviye yol; 85.030 km stabilize yol; 3.380 km BSK, 52.820 km 1.kat asfalt ve 66.259 km 2. kat asfalt yol; 3.934 km beton yol; 1.441 adet köprü ve 35.064 adet menfez yapılmıştır.

X.2. Kırsal Altyapının Desteklenmesi Projesi (KIRDES)

Büyükşehir belediyesi bulunan illerimizde kırsal kesimde yaşayan vatandaşlarımızın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, İçişleri Bakanlığının 2018 yılı bütçesine yardım ödeneği olarak 400 milyon TL ödenek aktarılmış olup, İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenmiş olan esas ve usuller çerçevesince ilgili valiliklerce hazırlanan il programının Bakan tarafından onaylanması sonucu ödenekler ilgili valiliklerin Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) hesaplarına gönderilmiştir.

2018 yılında 400 milyon TL KIRDES ödeneğinin dağılımı 2013 yılı envanter verileri ile kırsal altyapı ihtiyaçlarının birlikte değerlendirilmesi sonucu belirlenmiştir.

X.2.1. KIRDES Projesi Kapsamı

Proje kapsamında gönderilen ödeneklerin kırsal kesimde yer alan köy ve beldeden mahalleye dönüşen yerleşim yerlerinde kullanımı aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Öncelikli olarak yol sektöründeki;
 - ✓ Beton,
 - ✓ Bitümlü Sıcak Kaplama (BSK),
 - ✓ Köy içi parke yapımında

- Acil ihtiyaç duyulması halinde Bakanlık onayı alınarak il ödeneğinin 25'ini geçmemek üzere diğer alt yapı (içmesuyu, küçük ölçekli sulama ve atıksu) ve sosyal donatıların (spor altyapısının oluşturulması, muhtarlık binası, taziye evi) yapımında kullanılmıştır.

X.2.2. 2018 Yılı KIRDES Projesi Uygulama Sonuçları

X.2.2.1. Yol Çalışmaları

2017 yılında Proje kapsamında yapılan yol çalışmaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:81

KIRDES Yol Çalışmaları

BSK (km)	Beton (km)	Parke (m ²)	Toplam (km)
248	146,7	5.227.932	394,7

Kaynak: İİGM , 2019

31/12/2018 tarihi itibarıyla 248 km BSK, 5.227.932 m² parke taşı, 146,7 km beton yol olmak üzere toplam 394,7 km yol yapılmıştır.

X.2.2.2. Sosyal Donatılar

2018 yılında Proje kapsamında yapılan sosyal donatılar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo:82

KIRDES Sosyal Donatılar

Taziye Evi	Mahalle Konağı	Çok Amaçlı Salon	Diğer	Hizmet Götürülen		Toplam Proje Sayısı
				Mahalle Sayısı	Nüfus	
22	2	1	1	26	49.336	26

Kaynak: İİGM , 2018

31/12/2018 tarihi itibarıyla 22 taziye evi, 2 mahalle konağı, 1 çok amaçlı salon ve 1 diğer olmak üzere, 26 mahalleye toplam 26 adet sosyal donatı yapılmıştır.

X.3. e-Belediye Bilgi Sistemi

e-Belediye Bilgi Sistemi ile vatandaşlara dönük hizmet süreçleri basitleştirilecek ve standardizasyon sağlanacak, kamu kurumları ve yerel yönetimler arasında anlık veri paylaşımı kurulacak, hizmetler merkezi sistem üzerinden yürütülerek vatandaş işlemlerinin elektronik ortamda elektronik veya mobil imza ile yapılabilmesi sağlanacaktır.

Söz konusu projeye yasal zemin getiren düzenleme, 15/2/2018 tarihli ve 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 16 ve 17'nci maddesiyle 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda değişiklik yapılmış olup 10/03/2018 tarih ve 30356 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı ile mülga Başbakanlıkça yayınlanan 180 Günlük Eylem Planı kapsamında İçişleri Bakanlığınca belediyelerin iş ve işlemlerini kolaylaştıracak yerel yönetim modüllerinin hizmete sunulması amacıyla 2014 yılından beri üzerinde çalışılmakta olan e-Belediye projesini mülga Kalkınma Bakanlığı 13 Kasım 2017 tarihinde onaylamıştır. Mülga Kalkınma Bakanlığı onayına müteakip çalışmalarına hız verilen proje için Antalya Büyükşehir Belediyesi, Ankara Belediyesi ve Malatya Battalgazi Belediyesi pilot belediyeler olarak seçilerek testleri yapılmış olup sistem tüm ülke sathında 5/2/2018 tarihi itibarıyla uygulama ortamına açılmıştır.

e-Belediye Projesi; belediyelerin ortak bir platformda buluşturulması, bilgi teknolojileri alanında ihtiyaçlarının karşılanması, geliştirilecek olan belediyeçilik yazılımları ile kolay denetlenebilir, vatandaş odaklı bir yerel yönetim yapısının oluşturulması için bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin şekilde kullanılmasına olanak sağlaması amacıyla yürütülen bir projedir.

Bu bağlamda; belediyelerin tek bir veri tabanında, ortak bir sistem altyapısında ve standart yazılımlarla çalışması öngörülmektedir.

e-Belediye Projesi kapsamında 43 adet modül İçişleri Bakanlığınca (yönetim bilgi sistemlerine tekabül eden), 13 adet modül (coğrafi bilgi sistemleri işlemlerine tekabül eden) ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanacak olup şu ana kadar toplam 22 modül uygulamaya konulmuştur.

e-Belediye Sisteminde; Ruhsat Bilgi Sistemi, EBYS, Adres/Numarataj Sistemi, Araç Takip Sistemi, Borç Bilgileri Servisi, Çağrı Merkezi ve İstek/Şikayet Başvuru ve Takip Sistemi, Vergi Takip Sistemleri, İmar Sistemi, SMS ve e-Posta ile Bilgilendirme, Personel Maaş ve Özlük İşleri, Tapu Kadastro Modülü gibi hem vatandaşın hayatına dokunan hem de belediyenin temel faaliyetlerini kapsayan modüller bulunacaktır.

X.3.1. e-Belediye Bilgi Sistemi Projesinin Sağlayacağı Faydalar

- Geliştirilecek olan belediyeçilik yazılımları ile vatandaş odaklı bir yerel yönetim yapısının oluşturulması için bilgi ve iletişim teknolojileri etkin şekilde kullanılacaktır.
- Belediyelerin iş süreçlerinin kısaltılması ve daha hızlı hale getirilmesi ile zaman, emek ve mali kayıpların önlenmesi amaçlanmaktadır.
- Tüm belediyelerin merkezle ve kendi aralarında elektronik ortamda anlık olarak yazışabilmelerinin önü açılmıştır.
- Belediyelerin, mevzuat gereğince kendilerine verilen her türlü iş, işlem ve görevleri sistem üzerinden gerçekleştirebilmelerine olanak sağlanmıştır.
- e-Belediye projesinin hayata geçmesi ile vatandaşlarımızın belediye hizmetlerinden elektronik veya mobil imza ile yararlanmasına olanak sağlanmıştır.
- Kesintisiz yerel hizmet sunumu sağlanacaktır.
- Bankalar ile anlık veri transferi sağlanarak vatandaşlarımızın vergi ve fatura gibi ödemelerinin çevrimiçi olarak yapabilmesi mümkün olacaktır.
- Sistem, vatandaş odaklı bir yerel yönetim yapısının oluşturulmasına ve vatandaşlarımızın belediye hizmetlerinden daha hızlı, kolay, etkin, kaliteli bir şekilde yararlanmasına ve bu hizmetlerdeki bürokratik işlemlerin azaltılmasına da hizmet edecektir.
- Sistem, ülke çapında hizmetlere belirli bir standardizasyon, şeffaflık ve denetlenebilirlik anlayışı getirecektir.
- Sistem, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu uygulamaları kapsamında ilk aşamada sunulan hizmetlerin sürelerini kısaltacak, bir sonraki aşama olarak da diğer kurumlar ile yapılan entegrasyon çalışmaları sonucu süreç sayılarını düşürecek ve süreçleri sadeleştirecektir.
- Belediyelerden sistemi kullanmaları karşılığında herhangi bir ücret talep edilmemektedir. Dolayısıyla, ortalama 1 milyar 831 milyon TL'lik bir maliyet tasarrufu sağlanacaktır.

X.3.2. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA)

Bakanlığımızda Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü IPA fonları vasıtasıyla özellikle çevre altyapılarının inşaa edilmesinde belediyelerimize destek olmaktadır.

Özellikle su, atık su ve katı atık yönetimi için temel çevre altyapısını geliştirmeye ve iyileştirmeye odaklanan Çevre Operasyonel Programı kapsamındaki IPA'nın ilk döneminde (2007-2013) 31 tanesi Altyapı Projesi, 7 tanesi Kapasite Geliştirme Projesi olmak üzere toplam 38 proje uygulanmıştır.

Bu kapsamda yaklaşık 544 milyon avrosu AB hibesi olmak üzere yaklaşık 710 milyon avro harcama yapılmıştır.

IPA II. dönem öncelikleri, hali hazırda IPA I. dönemden elde edilen sonuçlara dayanmakta olup, Bakanlığımız tarafından Çevre Operasyonel Programı'nın devamı niteliğinde Çevre ve İklim Eylemi Sektör Operasyonel Programı hazırlanmıştır.

Çevre ve İklim Eylemi Sektör Operasyonel Programı kapsamına giren projelerin genel itibariyle proje hazırlama ve ihale süreçleri devam etmektedir.

Bu kapsamda; 34 tanesi Altyapı Projesi, 42 tanesi Kapasite Geliştirme Projesi olmak üzere toplam 76 adet projeden oluşan 892 milyon avro tutarında proje havuzu oluşturulmuştur.

Bu projelerden;

- 586 milyon avro tutarında 24 tanesi altyapı projesi, 18 tanesi kapasite geliştirme projesi olmak üzere 42 adet projenin Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonuna başvurusu yapılmıştır.
- 261 milyon avro tutarında 11 tane altyapı projesi ile 12 tane kapasite geliştirme projesinin Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonundan finansman onayları alınmıştır.
- 2019 yılı Ocak ayı itibarı ile de 4 adet kapasite geliştirme projesinin sözleşmesi imzalanmış ve uygulama süreci başlamıştır.

X.3.3. Yerel Yönetimler Reformu Projesi (LAR-3)

Yerel Yönetimler Reformu Aşama 3 (LAR 3) Projesi, 5.450.000 avro bütçesiyle IPA II Programının bir parçası olarak İçişleri Bakanlığı tarafından 2015'te sunulmuştur. Projenin başlangıç aşaması olan Hibe Sözleşmesi AB delegasyonu, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve Merkezi Finans İhale Birimi tarafından 28 Haziran 2018'de imzalanmıştır.

Bakanlığımız ve İçişleri Bakanlığı arasında 03/08/2018 tarihinde Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün tasfiyesi ve görevlerin paylaşımı ile ilgili imzalanan protokole göre proje İçişleri Bakanlığı tarafından tamamlandıktan sonra sonuçlarıyla birlikte Bakanlığımıza teslim edilecektir. Ancak projenin ağırlıklı olarak belediyelerle ilgili olmasından dolayı süreç içerisinde Bakanlığımız projede eş yararlanıcı statüsünde proje sürecine dahil olmuştur.

Türkiye'de etkin, kapsayıcı, hesap verebilir ve katılımcı bir yerel yönetimin sağlanması Projenin genel hedefi olup, Proje 3 bileşenden oluşmaktadır.

1. Bileşen : Etkili yerel hizmet sunumu
2. Bileşen: Yeni büyükşehir belediyesi modeli ve şeffaf süreçler için kapasite kurulumu
3. Bileşen: Çevrimiçi Yönetim Bilgi Sistemleri kurulması ve güncellenmesi

Bu bileşenlerin çıktıları; mevzuat önerileri, analiz raporları, Çevrimiçi Yönetim Bilgi Sistemi ve diğer ülkelerden faydalanabilecek örnekler olacaktır.

X.3.4. Sıfır Atık Projesi

Atıklarımızın çok büyük bir kısmını değerlendirilebilir, yani geri kazanılarak hammadde olabilecek, yeni ürünlere dönüştürülebilecek atıklar olduğu gerçeğinden hareketle 26/09/2017 tarihinde tanıtım toplantısı yapılarak başlatılan “Sıfır Atık Projesi” ile atık önlenmesi, atık oluşumunun azaltılması, israfın önlenmesi, oluşan atıkların kaynağında ayrı toplanması ve geri dönüşümü ile hammadde ve enerji tasarrufu sağlanması; gelecek nesillere temiz ve gelişmiş bir Türkiye ile yaşanabilir bir dünya bırakmak amaçlanmaktadır.

Atık ilaçlar, bitkisel atık yağlar, atık piller atık elektrikli ve elektronik eşyalar günlük hayatımızda oluşan her türlü atığın yönetimini kapsayan, vatandaşların kaynak niteliğinde olan

atıkların değerlendirilmesi konusunda farkındalıklarının artmasını sağlayan ve geri kazanım oranlarımızı arttırmaya yönelik hususları içeren Sıfır Atık Yönetmeliği ile sıfır atık vizyonumuzun 2023 hedeflerine ulaşılması sağlanacaktır.

Toplanan atıkların işlenmesi ve geri kazanılması sonucu sanayide ve hizmet alanlarında yapılacak yatırımlarla 2023 yılına kadar bu alanda 100.000 kişiye doğrudan istihdam sağlanacağı ve 20 milyar TL tasarruf elde edileceği öngörülmektedir. Halihazırda %13 seviyelerinde olan geri kazanım oranı belediye yatırımlarının tamamlanması ve sıfır atık projesinin ülke çapına yayılması ile birlikte 2023 yılına kadar en az %35'e çıkarılacaktır.

Bakanlığımızca yürütülen sıfır atık projesi kapsamında; "Sıfır Atık Yönetim Sisteminin" kurulmasına ilişkin genel ilkelerin ve uygulama esaslarının belirlenmesini sağlayarak sıfır atık vizyonunun ülke genelinde benimsenmesi, uygulanması ve yaygınlaştırılması amacını taşıyan ve 2023 yılına kadar Ülkemizin tamamında sıfır atık yönetim sistemine geçişlerin tamamlanmış olması hedefine yönelik olarak hazırlanan Sıfır Atık Yönetmeliği 12 Temmuz 2019 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelikle;

Atık oluşumunun önlenmesini veya en aza indirilmesini, oluşan atıkların ise özelliklerine göre ayrı biriktirilip geri kazanıma yönlendirilmesini hedefleyen "Sıfır Atık Yönetim Sisteminin" kurulmasına ilişkin genel ilkeler ve uygulama esasları belirlenmiştir.

Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde mahalli idarelerin görev, yetki ve yükümlülükleri atıkları ayırmak ve ayrı biriktirmek, atık oluşumunun önlenmesi için israfi önlemeye teşvik edecek çalışmalarda bulunmak, kaynağında ayrı biriktirilen atıkların birbirleriyle karıştırılmadan toplanmasına yönelik altyapıyı geliştirip yaygınlaştırmak, atık getirme merkezlerinde biriktirilen atıklar ile evlerden kaynaklanan atık ilaçların yönetimini sağlamak, Sıfır Atık Bilgi Sistemine kayıt olmak ve bu Yönetmelik kapsamındaki faaliyetlerine ilişkin olarak istenen bilgi ve belgeleri sisteme kaydetmek, toplanan tüm atıklara ilişkin veriler ile bu atıkların teslim edildiği yerlere ilişkin bilgileri sıfır atık bilgi sistemi üzerinden bildirmek olduğu belirtilmiştir.

Ülke genelinde Sıfır Atık Yönetim Sisteminin oluşturulmasına yönelik olarak uygulama takvimi (Sıfır Atık Yönetmeliği Ek-1) ortaya konulmuştur. Yönetmelikle mahalli idareler ile bina ve yerleşkelerin sıfır atık yönetim sistemine geçiş dönemleri düzenlenmiş olup 01/06/2020 itibarıyla kamu kurum ve kuruluşlarının Sıfır Atık Yönetim Sistemine geçişinin tamamlanması,

31/12/2020 itibariyle 24 büyükşehir belediyesinde ve 88 ilçe belediyesinde Sıfır Atık Yönetim Sistemine geçişin tamamlanması ve bu sayede yaklaşık 37 milyon kişinin Sıfır Atık Yönetim Sisteminden faydalanması öngörülmüştür.

Sıfır Atık Projesinin yanı sıra yerel yönetimlerin çevre duyarlılığının artırılması ve 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümlerinin uygulanmasını teminen iş ve işlemlerin yürütülmesine devam edilmektedir. Bu kapsamda;

Plastik poşetlerin kullanımının ücretlendirilmesine başlanıldığı 2019 yılı içerisinde, tüketicilerin gerekli hassasiyetinin oluşmasına yardımcı olunması ve çok kullanımlık bez torba, file vb. alternatif malzemelere vatandaşların kolayca ulaşmasının sağlanması için tüm belediyeler talimatlandırılmıştır.

Mahalli idareler, halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Kuruluş, görev ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir. Ülkemizde kamusal hizmetlerin halka en yakın yerde ve onların ihtiyaçlarına uygun bir biçimde sunulması bakımından önemli bir işlev üstlenen mahalli idareler, son yıllarda yapılan hukuki düzenlemeler ile hem insan kaynakları hem de mali kaynaklar bakımından güçlenerek daha etkin bir şekilde hizmet verir hale gelmektedirler.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 41'inci maddesi ve bu maddeye dayanarak hazırlanan ve 17.03.2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik gereğince mahalli idarelerdeki harcama yetkilisi her yıl şubat ayı sonuna kadar birim faaliyet raporunu hazırlayarak üst yöneticiye sunar. Harcama yetkilisi, raporun içeriğinden üst yöneticiye karşı sorumludur. Mahalli idaredeki üst yöneticiler ise birim faaliyet raporlarını esas alarak idare faaliyet raporunu hazırlar. İl özel idarelerinde mart ayı, belediye ve mahalli idare birliklerinde ise nisan ayı sonuna kadar idare faaliyet raporu kamuoyuna açıklanır. İdare faaliyet raporunun birer örneği Sayıştay ve ilgili bakanlığınca gönderilir. Üst yöneticiler hazırladıkları idare faaliyet raporunda yer alan bilgilerin doğruluğundan meclislerine karşı sorumludurlar.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü, mahalli idarelerin idare faaliyet raporlarını esas alarak Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporunu Haziran ayının 15'ine kadar hazırlayarak kamuoyuna açıklamakta ve birer örneğini Sayıştaya ve Cumhurbaşkanlığına göndermektedir.

Yukarıda açıklanan esaslara göre hazırlanan 2018 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu'nda; mahalli idarelerin ülkemizdeki tarihsel gelişimi, hukuki durumları, görev, yetki, imtiyaz ve sorumluluklarına geniş yer verilmiştir. Ayrıca, ülkemizdeki mahalli idarelere ilişkin genel sayısal bilgiler değerlendirilmiştir.

Türkiye'nin mahalli idarelerle ilgili taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve taahhütler kapsamında Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, Yerel Topluluklar ve Yerel Yönetimler Arasında Sınır Ötesi İşbirliği Avrupa Çerçeve Sözleşmesi, Avrupa Kentsel Şartı I-II, Yerel Gündem 21 ve Habitat çalışmalarına değinilmiştir.

2018 yılı itibarıyla; il özel idarelerinde 12.329, belediyelerde 172.703, bağlı idarelerde 27.267, mahalli idare birliklerinde (köy birlikleri hariç) ise 1.528 olmak üzere mahalli idarelerde toplam 213.827 personel istihdam edilmektedir. Mahalli idarelerdeki personelin 51,9'unu memurlar, 9,4'ünü sözleşmeli personel, 35,2'sini sürekli işçiler, 3,5'ini ise geçici işçiler oluşturmaktadır. Ayrıca; mahalli idarelerde toplam 480.634 personel mahalli idare şirketlerinde çalışmaktadır. Türkiye'de kamuda istihdam edilen personel sayısı 2.901.677'dir. Mahalli idarelerin kamu istihdamı içindeki payı 7,37'ye karşılık gelmektedir. Mahalli idarelerdeki memur sayısının kamuda çalışan memur sayısına oranı 4,56, sözleşmeli personel sayısının kamuda çalışan sözleşmeli personel sayısına oranı 9,15, sürekli işçi sayısının kamuda çalışan sürekli işçi sayısına oranı 34,17, geçici işçi sayısının kamuda çalışan geçici işçi sayısına oranı 23,66'dır.

Mahalli idarelerin 2018 yılı bütçe gerçekleştirmelerinde, gelirlerin giderleri karşılama oranında bir düşüş olduğu görülmektedir. 2017 yılında, gelirlerin giderleri karşılama oranı 88 iken bu oran 2018 yılında 86'ya düşmüştür.

2018 yılında mahalli idarelerin toplam harcaması 183.658.007.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın harcama kalemlerine göre yüzdeler dağılımı şöyledir:

1	Personel Giderleri.....10,91	5	Cari Transferler.....2,91
2	SGK Devlet Primi.....1,79	6	Sermaye Giderleri.....40,83
3	Mal ve Hizmet Alımları.....38,19	7	Sermaye Transferleri.....0,81
4	Faiz Harcamaları.....2,82	8	Borç Verme.....1,73

2018 yılında mahalli idarelerin toplam gelirleri 157.938.576.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın gelir kalemlerine göre yüzdeler dağılımı şöyledir:

1	Vergi Gelirleri.....9,19	4	Faizler, Paylar ve Cezalar..54,67
2	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri.....19,35	5	Sermaye Gelirleri.....7,01
3	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler..9,43	6	Alacaklardan Tahsilatlar..0,34

Öz gelirlerin toplam mahalli idareler gelirleri içindeki payı 45,11'dir. Bu oran; belediyeler genelinde 39,05, büyükşehir belediyelerinde 25,74, il belediyelerinde 40,28, ilçe ve belde belediyelerinde 53,92, belediye bağlı idarelerinde 85,59, il özel idarelerinde 11,03 ve mahalli idare birliklerinde 21,27'dir.

2018 yılı genel bütçe vergi gelirlerinden mahalli idarelere aktarılan pay 71.246.015.000 TL olup; bu gelirin toplam mahalli idare gelirleri içindeki payı 45,11'dir. Toplam bütçe gelirleri içerisindeki genel bütçe vergi gelirleri payı il özel idarelerinde 30,10, belediyeler genelinde 59,20, büyükşehir belediyelerinde 73,56, il belediyelerinde 57,33, ilçe ve belde belediyelerinde 43,09, belediye bağlı idarelerinde ise 11,08'dir.

Mahalli idarelerin denetimi yapılan yasal düzenlemelere uygun şekilde gerçekleştirilmektedir. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile çizilen çerçeveye uygun olarak İl Özel İdaresi ve Belediye Kanunu'nda denetime dair ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Bu kapsamda; il özel idaresi ve belediyelerde iç ve dış denetimin yapılacağı, denetimin iş ve işlemlerin hukuka uygunluğu ile sınırlı olacağı, denetimde performansla önem verileceği, mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemlerin İçişleri Bakanlığı tarafından da denetleneceği yapılan düzenlemeler arasında yer almıştır. 2018 yılında yapılan denetimler kapsamında 197 mahalli idare birimi denetlenmiş, 1.255 muhtelif rapor düzenlenmiştir. Sayıştay tarafından 2018 yılında 85 adet mahalli idare birimi denetim programına alınmıştır.

Mahalli idare birimi olan köy idarelerine, 5018 sayılı Kanun kapsamına girmediklerinden dolayı Raporda değinilmemiştir. Köylerin ihtiyaç duydukları hizmetler, merkezi idare, il özel idareleri ve köylere hizmet götürme birlikleri tarafından yerine getirilmektedir. Köylerin içme suyu ve yol sorunlarını çözmek amacıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda uygulanan KÖYDES Projesi ile köylerin alt yapı hizmetleri münhasıran köylere hizmet götürme birlikleri eliyle gerçekleştirilmektedir.

2018 yılı sonu itibarıyla Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğünce hazırlanan köy yolu ve köy içme suyu envanterine göre; il özel idarelerinin sorumluluk alanındaki toplam yol ağı 179.537 km'dir. Bunun 48,2'si asfalt, parke taşı ve beton yol, 42,2'i stabilize, 9,6'sı de ham ve tesviye yoldur. Köylerin il, ilçe ve belde merkezleri ile devlet ve il yollarına en uygun güzergahla ulaşımını sağlayan birinci derece yollar asfalt, stabilize ve beton yol standardındadır.

Öte yandan, kırsal kesimde bulunan 40.077 yerleşim yerinin %92,3'ünün yeterli içme suyu varken, %7,1'i yetersiz içme suyuna sahiptir. Susuz olan köy ve bağlularının oranı ise 0,6'dır.

e-Devlet uygulamaları kapsamında belediyelerin de iş ve işlemlerinin elektronik ortamda yürütülmesini sağlayacak e-Belediye Bilgi Sistemi ile vatandaşlara dönük hizmet süreçleri basitleştirilecek ve standardizasyon sağlanacak, kamu kurumları ve yerel yönetimler arasında anlık veri paylaşımı kurulacak, hizmetler merkezi sistem üzerinden yürütülerek vatandaş işlemlerinin elektronik ortamda elektronik veya mobil imza ile yapılabilmesi sağlanacaktır. Bu sistem devreye girdiğinde yıllık yaklaşık 1 milyar 831 milyon TL tasarruf sağlanacaktır.

Sonuç olarak; ülkemizdeki mahalli idarelerin, son yıllarda gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler çerçevesinde yetki ve mali kaynaklarındaki artış sonucunda ortaya çıkan veriler, mahalli idare faaliyetlerinin insanımızın günlük yaşamında geçmişe göre daha fazla yer alacağını, mahalli idarelerin kamu yönetimi içindeki ağırlığının artacağını, kullandıkları kaynaklar ve üstlendikleri görevler itibarıyla mahalli idarelerin hayatımızı daha çok etkileyeceğini göstermektedir. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan tespit ve veriler; mahalli idareler, bağlı idareler ve mahalli idare birlikleri ile bu alanda karar vericilere katkı sağlayarak farkındalık oluşturacaktır. Bununla birlikte söz konusu çalışma sonucu tespit ve verilerin mahalli idare ve bunlara paydaş kurum ve kuruluşlar ile bunların iş ve eylemlerinden etkilenen vatandaşların ihtiyacı olan bilgilere ulaşmaya katkıda bulunulacağı beklenilmektedir.

KAYNAKÇA

SAYIŞTAY : 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2019, <https://www.sayistay.gov.tr/tr/>

MUHASEBAT VE MALİ KONTROL GENEL MD.: 2018 Yılı Mahalli İdareler Mali İstatistikleri Bülteni, 2019

İnternet Kaynakları

YYGM : <https://yerelyonetimler.csb.gov.tr>

Muhasebat ve Mali Kontrol Genel Md. : <https://muhasebat.hmb.gov.tr/>

TÜİK : <http://tuik.gov.tr/Start.do>

Devlet Personel Başkanlığı : <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr>